EDITURA ION CREANGĂ

MIRCEA POPESCU

Sfărîmătorul de stînci

Colecția Icar

LEI 4.25

Butu se apropie de Stanley. Se apleca pînă la pămînt de trei ori. După aceea ridică privirile spre cer și rostește în auzul tuturor:

— Maser! Tu ai învins cîinii cei răi! Tu ai învins muntele cel mare! Toți oamenii nu mai spus la tine maser Stanley. De acum înainte, tu, pentru noi, Bula Matari!

— Bula Matari! repetă întreaga caravană. Bula Matari, sfărîmătorul de stînci! E ca un strigăt de victorie după o bătălie îndelungată.

Ecoul acestor două cuvinte se aude pînă departe, se răsfrînge peste întinsul apelor și al junglei, peste înălțimea maiestoasă a munților și abisul prăpăstiilor. Bula Matari, spărgătorul de stînci! Nume glorios ce va deveni cunoscut în toată regiunea scăldată de apele fluviului Congo... Va străbate întregul continent de la un capăt la altul, va ajunge celebru în toată lumea.

COLECȚIA ICAR

MIRCEA POPESCU

Sfărîmătorul de stînci

EDITURA ION CREANGĂ • 1971

Coperta de *A. OLSUFIEV*

Capitolul I

COPILĂRIA LUI JOHN ROWLANDS

Caii se opriră în fața porții dărăpănate a vechiului castel feudal. Bărbatul de pe capră sări cu o mişcare sprintenă în drum, stîrnind praful.

— Coboară, John! se adresă el unui băiat cam de vreo şase ani, care stătea ghemuit pe fundul căruții. Am ajuns!

Băiatul se ridică anevoie. Toate încheieturile îl dureau din cauza drumului prost, plin de gropi și a căruței care îl zdruncinase tot timpul.

Cum ajunse jos lîngă bărbat, acesta îi înșfăcă mîna stîngă și îl trase, grăbit, după el.

Traversară grădina și se opriră în dreptul unei uși, deasupra căreia sta prinsă o firmă decolorată de şirul anilor ce trecuseră peste ea: „Administrația Uniunii Sfîntului Asaph".

— Uite, vezi, aici o să fie de acum încolo casa ta! îi arătă bărbatul.

John nu răspunse nimic. Cercetă, plin de curiozitatea firească a vîrstei, imaginea sumbră a zidurilor vechiului castel.

Însoţitorul său smuci de un mîner de alamă, aşezat pe uşa masivă de stejar, şi un clopot hodorogit răsună lugubru în interior.

Se auzi o tuse seacă, după care un individ ciudat deschise uşa. Avea ochii bulbucaţi, ca de broască ; sprincenele stufoase se îmbinau atît de perfect, că puteai să crezi că nu e decît una singură, iar nasul, lung şi drept, semăna cu vîrful ascuţit al unei lănci. Corpul, rotofei şi scund, era înfăşurat într-o sutană neagră, ruptă şi soioasă, iar pe cap purta o căciulă roasă de lutru, a cărei culoare părea nedefinită.

Îi măsură cu o privire pătrunzătoare, adresîndu-se bărbatului :

— Eşti Henry Chester ?

— Da, domnule, răspunse acesta vădit impresionat de înfăţişarea rotofeiului.

— Şi el e nepotul dumitale ?

— Da, domnule !

— Am primit scrisoarea. Ai adus banii ?

Henry se grăbi să scoată din buzunarul drept al hainei un portofel soios, îndesat cu bancnote de mică valoare.

— I-am adus, domnule !

Individul întinse lacom mîna după bani şi — cînd începu să-i numere — micuţul John observă că omul era infirm.

— Da, sînt toţi, murmură satisfăcut, într-un tîrziu, ciungul. Să ştii că nepotul dumitale se va bucura de-o îngrijire deosebită, mai adăogă el.

Henry Chester îi întinse mîna :

— Vă mulţumesc, domnule ! Am să mai trec pe aici... din trei în trei luni... să vă plătesc taxele...

Apoi, fără nici o vorbă, se grăbi să plece la căruţă.

Copilul rămase pironit locului. Se uită după unchiul său, pînă ce acesta dispăru pe poarta castelului. În ochii lui nu se putea citi nici tristeţe, dar nici bucurie pentru această despărţire neaşteptată, ci un fel de indiferenţă, o absenţă rece, neobişnuită pentru vîrsta lui.

— Vino înăuntru, auzi el ca prin vis.

Poate că atunci doar îşi dădu seama că a rămas singur lîngă un străin a cărui faţă era cît se poate de respingătoare. Îşi întoarse privirea spre el. Ciungul schimonosi un rînjet şi-i spuse, agitîndu-şi singurul braţ :

— Vino înăuntru, copile ! Aceasta va fi casa ta de-acum încolo.

John îl urmă cu sfială.

„Administrația Uniunii Sfîntului Asaph" era o cameră rece, neprimitoare, cu ziduri groase, jilave, de parcă s-ar fi scurs zeci de ploi prin acoperiș, de-a lungul pereților. Într-un colț se zăreau un scrin și un jilț, amîndouă demodate și lipsite de valoare, dar copilului i se părură neînchipuit de frumoase, deoarece nu mai văzuse pînă atunci asemenea lucruri.

Ciungul se așeză în jilț și dintr-unul din sertarele scrinului scoase un caiet cu scoarțe groase.

— Cum te cheamă ? îl întrebă, în timp ce-și potrivise, cu chiu cu vai, o pereche de ochelari cu ramele sparte, pe vîrful nasului său ascuțit.

— John. John Rowlands.

— Rowlands ?

— Așa mă cheamă.

— Ascultă, băiete ! Numele meu e James Francis. La toate întrebările îmi vei răspunde cu „Da, domnule Francis !" sau : „Nu, domnule Francis !" Ne-am înțeles ?

— Da, domnule Francis !

— Aşa. Văd că eşti un băiat ascultător. Deci, numele tău este John Rowlands.

Domnul Francis muie o pană de gîscă în călimară şi silabisind numele copilului îl scrise în „catalogul" cu scoarţe groase.

— Eşti cel mai mic elev al colegiului nostru.

Dar John urmărea cu atenţie exhibiţiile poznaşe ale unei muşte în jurul unui borcan, plin pe jumătate cu miere — aşezat pe una dintre policioarele scrinului. Domnul James Francis observă numaidecît lipsa de atenţie a noului său elev, şi-i strigă :

— Hei, Rowlands !

— Da, domnule Francis !

— Cu tine vorbesc ! Mă asculţi ?

— Da, domnule Francis !

— Repetă atunci, numaidecît, vorbele mele.

— „Vei fi cel mai mic elev..."

— Unde anume, Rowlands ?

— Am uitat, domnule !

— Ascultă, băiete ! E pentru prima şi ultima oară cînd îţi trec cu vederea lipsa de politeţe. Ai înţeles ?

— Da, domnule Francis !

— La repetarea abaterii de la disciplină vei fi sancționat cu toată asprimea.

— Da, domnule Francis.

— Nu mă mai întrerupe. Urmărește cu atenție ceea ce-ți spun. Colegiul „Uniunii Sfîntului Asaph" este o instituție unde nu se admite, sub nici o formă, lipsa de disciplină. Ai înțeles ?

John rămase mut.

— De ce nu-mi răspunzi ?

— Ați spus adineaori să nu vă mai întrerup.

— Hm, să știi că nu tolerez nici obrăznicia ! Cînd ești întrebat trebuie să răspunzi. Deci, după cum spuneam... și domnul James Francis vorbi, fără întrerupere, timp de aproximativ cincisprezece minute. La sfîrșitul acestui discurs, care ținea loc totdeauna de obișnuitele sale urări de bun venit, John rosti cu hotărîre un : „Da, domnule Francis", deși nu pricepuse absolut nimic, dar constatase, cu firească bucurie, că musca reușise să cadă în borcanul cu miere și că acum se zbătea zadarnic, încercînd să iasă din capcana dulce și neîndurătoare.

Zilele petrecute de micul John Rowlands la colegiul „Uniunii Sfîntului Asaph"

aveau să-i rămînă întipărite în minte pentru toată viața.

Henry Chester reușise s-o convingă pe buna sa soție, Helen, că această instituție, unde îl înscriseseră pe nepotul lor, îi va fi ca o a doua casă părintească. Din nefericire, Helen nu știa ce se petrece îndărătul masivelor ziduri ale acestui castel.

Colegiul semăna mai degrabă cu o nenorocită închisoare pentru delicvenții minori, iar directorul ei, domnul James Francis, fusese odinioară salariat într-o uzină, unde-și pierduse și mîna stîngă. Posedînd o brumă de cultură, ajunsese la „Uniunea Sfîntului Asaph" — o instituție bazată pe donațiile unor bogătași. Așa-zisul colegiu era finanțat din aceste „venituri", dar domnul James Francis, îndată ce fusese numit conducătorul instituției, începuse să perceapă, cu de la sine putere, anumite taxe pe care le suportau familiile și rudele celor internați aici. Bineînțeles că tot venitul acesta suplimentar intra în buzunarele deosebit de largi ale binevoitorului domn Francis, căruia nimeni dintre membrii comitetului de conducere nu îndrăznea să-i cerceteze cîștigurile.

Șase ani încheiați a stat John Rowlands în această închisoare fără gratii. În tot acest timp, domnul Francis l-a chinuit așa cum îi chinuia și biciuia și pe ceilalți colegi mai mari.

Din ce în ce mai violent și mai hapsîn, domnul James Francis a sfîrșit, în cele din urmă, la casa de nebuni. E ușor de închipuit cît a putut suferi bietul orfan în cei șase ani petrecuți aici. Cînd, în sfîrșit, Francis e transportat la ospiciu, John fuge din acest infern și se refugiază în satul Flynnon Benno, unde avea niște rude. Aici ajunge supraveghetor la școală. În același timp dă lecții de istorie și geografie celor de-o vîrstă cu el — lecții pe care le pregătește trudnic noaptea. Dar din cauza vărului său, invidios și răutăcios, certurile și neînțelegerile între ei se țin lanț. Așa că, într-o bună zi, John pleacă la o altă mătușă, tocmai în nordul Țării Galilor, la Tremeirchorn. Mătușa, o țărancă severă și ursuză, îl face cioban. John Rowlands e de-acum un flăcăiandru de paisprezece ani și începe să înțeleagă că pentru un copil nimeni nu poate ține locul unei adevărate mame.

Pe piscul Craig Faur, umblînd cu turma, visează și trăiește cele mai fericite clipe ale copilăriei sale zbuciumate.

În scurt timp pleacă și de aici la o altă mătușă care se oferă să-i găsească de lucru la Liverpool. Se desparte de sat cu inima grea, presimțind că o dată cu aceasta începe lunga-i pribegie, neobosita sa goană după fericire și izbîndă.

Capitolul II

PE BORDUL LUI „WINDERMERE"

În vîrstă de numai cincisprezece ani, cu părul castaniu și ochii negri — răscolitor de triști — cu trupul subțirel, îndoit sub povara loviturilor pe care le-a primit și a lipsurilor îndurate de-a lungul anilor, John rătăcește cu privirea peste nesfîrșitul întinderii oceanului. Amintirile ultimilor doi ani îi trec pe dinaintea ochilor, ca și cum le-ar vedea zugrăvite pe o pînză pictată în alb și negru.

La Liverpool, omul în serviciu căruia intrase în urmă cu doi ani se dovedise a fi un şarlatan şi un neomenos, asemeni unchiului său Henry Chester. Zile întregi a colindat străzile oraşului în căutare de lucru. În cele din urmă, după nenumărate refuzuri, se angajează cu cinci şilingi pe săptămînă la un negustor de mărunţişuri. De la şapte dimineaţa şi pînă la nouă seara mătură prăvălia, curăţă lămpile, spală ferestrele.

Nu stătu multă vreme nici la negustorul de mărunţişuri şi intră la un măcelar, fără să-şi îmbunătăţească cu ceva situaţia. Corvezile îl copleşeau. În fiecare zi ducea în spinare coşuri grele cu alimente pentru aprovizionarea vapoarelor ancorate în port. Într-o zi, ducîndu-se pe bordul vasului „Windermere" pentru a preda căpitanului o factură, admira mobilierul bogat al cabinelor şi mai ales oglinzile cu rame aurite. Din această visare de o clipă îl trezi căpitanul, întrebîndu-l deschis :

— Ascultă, tinere, n-ai vrea să te angajezi ca mus pe acest vapor ? Îţi dau cinci dolari pe lună şi echipamentul necesar.

Tînărul nu ezită nici o clipă pentru a răspunde afirmativ, deoarece i se părea că

vaporul îi făgăduia împlinirea viselor sale. Şi apoi mai erau şi trecutele corvezi umilitoare, zdrenţele sale de cerşetor şi hrana foarte proastă, care îl deznădăjduiseră într-atît, încît nu vedea o altă scăpare decît angajîndu-se pe „Windermere".

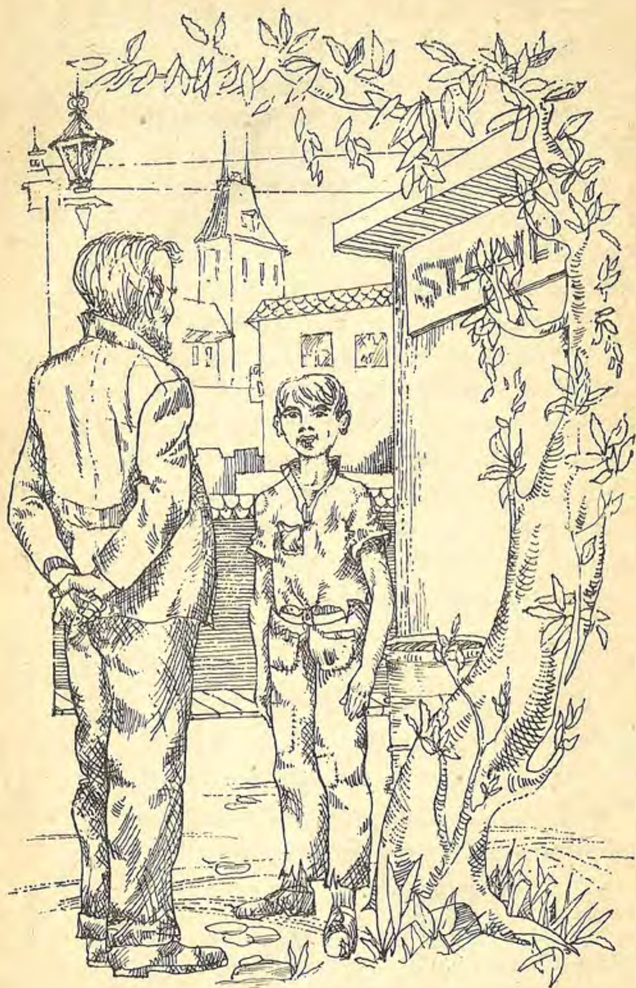
„Oare ce-mi va rezerva viitorul ?" îşi încheie şirul gîndurilor John Rowlands, oftînd fără voia lui.

Nu peste multă vreme avea să regrete hotărîrea luată. Nicăieri nu îndurase un tratament mai crunt ca aici : bătaie şi foame, foame şi bătaie. „Windermere" abia ancorase la New Orleans şi tînărul John Rowlands dispăru fără urmă în învălmăşeala oraşului, ducînd cu el imaginea traiului de pe acest vapor ca pe una din cele mai triste amintiri ale vieţii sale.

Rătăcea de zile întregi fără rost pe străzile New Orleansului.

Paşii îl duseră pe o stradă liniştită, situată într-un cartier cu vile deosebit de arătoase. Le cercetă plin de curiozitate, dar fără nici o speranţă.

Deodată privirile îi căzură pe o firmă aninată la poarta casei celei mai impună-

toare de pe acea stradă: „Speake and Stanley — comerț en-gros și comisioane".

Îl trezi la realitate o voce baritonală, cu un timbru plăcut, melodios:

— Ascultă, băiete, cu tine vorbesc. Nu vrei să-mi dai o mînă de ajutor?

— Cu plăcere, domnule! murmură John, privind cu surprindere spre cel care i se adresase cu un ton atît de familiar.

Ceea ce îl impresionase pe John nu fusese statura atletică a interlocutorului său, cît privirea aceea blîndă, în contrast cu înfățișarea fizică generală, izvorîtă din ochii de culoarea murelor coapte.

— Ai vrea să muncești... să te îmbogățești, nu-i așa? îl întrebă, surîzător, domnul cu privirea blajină.

— Desigur, domnule! răspunse John, amuzat la gîndul că ar putea fi vreodată și el un om cu stare.

— Ce știi să faci?

— De toate, domnule!

— Știi să citești?

— Desigur, domnule!

— Dar să scrii?

— Bineînțeles!

Domnul cu privirea blîndă îi făcu un semn cu mîna, invitîndu-l să-l urmeze.

Pătrunseră într-o magazie de scînduri, situată în spatele vilei arătoase. Magazia era alcătuită dintr-o singură încăpere uriașă, cel puțin așa i se păru lui John.

De-a lungul pereților erau stivuiți saci de diferite mărimi, iar în mijlocul încăperii stătea un bătrînel simpatic la înfățișare și puțin cam miop, care nota de zor într-un carnețel adresele unor firme comerciale.

— Hello, Speake ! îl salută domnul pe bătrînel. Iată, ți-am adus ajutorul promis.

Bătrînelul aruncă spre John o privire curioasă, pe deasupra ochelarilor fără rame, ce-i aninase pe nasul borcănat ca o gogonea pusă la murat.

— Hm ! se mulțumi el să exclame, vădit neîncrezător în posibilitățile tînărului zdrențăros, ce se oprise sfios în pragul ușii.

— Pe cuvîntul meu, Speake, insistă domnul, care nu era altul decît asociatul în afaceri al bătrînelului, avînd numele : Henry Stanley, pe cuvîntul meu dacă te înțeleg —, știi foarte bine că nu m-am înșelat niciodată asupra oamenilor...

— Hm ! spuse din nou domnul Speake, dar de această dată exclamaţia sa era mult mai îngăduitoare.

— Îl vom supune imediat la o probă !

Domnul Stanley se întoarse către John :

— Ai spus că ştii să scrii...

John încuviinţă printr-o uşoară înclinare a capului, deoarece simţea că nu era în stare să scoată un singur cuvînt. I se părea că totul nu era decît un vis frumos, ameţitor.

— Atunci scrie pe sacul acela adresa de pe celălalt sac ! Şi spunînd acestea, domnul Stanley îi întinse o pensulă şi o strachină plină cu tuş chinezesc.

În cîteva minute John scrise adresele pe douăzeci de saci cu cafea. Domnul Stanley, entuziasmat de această dexteritate a băiatului — pe care întîmplarea i-l scosese în cale — se adresă cu mulţumire asociatului său :

— Ce părere ai, Speake ? Am avut dreptate ?

— Hm ! exclamă domnul Speake pentru a treia oară, cu un ton din care chiar şi tînărul John înţelese că exprima o categorică aprobare a aprecierilor mărinimosului domn Stanley.

Domnul Stanley era agent comercial; mijlocea afaceri între cultivatorii din susul fluviului și comercianții din New Orleans

La puțin timp după angajarea lui John în serviciul firmei sale, între comerciantul american și tînărul galez se legase o afecțiune deosebită.

Așa se face că domnul Stanley hotărî, după o serioasă discuție cu soția sa, să-l adopteze.

Și astfel, John Rowlands, copilul nimănui, chinuit și alungat, avu la șaptesprezece ani bucuria de a-și fi găsit, în sfîrșit, părinții de care avea atîta nevoie.

De acum înainte numele său va fi numele tatălui adoptiv: Henry Morton Stanley!

Dar și de această dată i-a fost hărăzit să nu se bucure prea multă vreme de fericire. Cea de-a doua mamă a sa muri pe neașteptate, în timp ce domnul Stanley se afla departe de casă, la Saint Louis, unde plecase pentru încheierea unor noi tranzacții comerciale. Primul lui gînd fu să-i anunțe tatălui tragica veste. Se hotărăște să plece de îndată la Saint Louis.

Totul se întîmplase în anul 1859, pe vremea cînd omul nu avea la dispoziție te-

legraful și telefonul. Așa se face că tînărul Stanley este nevoit să călătorească o distanță imensă pentru a-l vesti pe omul care l-a salvat din ghearele mizeriei despre cele două mari nenorociri petrecute în scurt interval : moartea soției și îmbolnăvirea neobositului său asociat, domnul Speake.

Ajunge la Saint Louis în noiembrie și, spre consternarea sa, află că domnul Stanley plecase, cu cîteva zile înainte, la New Orleans.

John nu mai are un ban în buzunar, dar, fără să stea o clipă pe gînduri, hotărăște să se întoarcă la New Orleans imediat. Se angajează pe bordul unui ponton care transporta în josul apei trunchiurile de copaci căzute în pădurile virgine și pornește din nou la drum.

Întregul New Orleans sărbătorea noaptea Anului Nou, 1860. Numai ferestrele vilei Stanley erau cuprinse de întuneric. În sufrageria imensă, cîteva luminări de ceară albă abia risipeau o lumină stranie de-a lungul încăperii. La fiecare capăt al mesei stăteau cei doi Stanley, tatăl și fiul adoptiv.

Îngîndurați, triști, primeau noul an fără nici un fel de entuziasm, deși masa era încărcată cu toate bunătățile.

— Dragul meu copil! exclamă la un moment dat domnul Stanley, turnîndu-și într-un pahar fin, cu marginile aurite, lichior de ananas — băutura sa preferată. Mîine seară trebuie să plec într-o lungă călătorie prin Indiile Orientale. Am auzit că pe acolo bîntuie frigurile palustre și chiar holera, așa că nu știu dacă mă voi mai întoarce. Nu! E inutil să protestezi! Și nici să încerci să mă reții! Hotărîrea mea e luată și nimic nu mă poate abate din drum. S-ar putea să am zile și să mă întorc cu bine acasă. Știi doar că am mai trecut prin asemenea încercări. Dar tot atît de bine s-ar putea...

Domnul Stanley nu-și isprăvi vorba. Rămase pe gînduri, cu privirea ațintită undeva, în gol. După cîteva minute de tăcere, își reluă firul gîndurilor:

— M-am hotărît să lichidez firma. Am vorbit și cu Speake. Din jumătatea sumei ce mi se cuvine jumătate îți va aparține, iar de nu mă întorc, vei moșteni întreaga mea avere.

Din ochii de culoarea murelor coapte, blînzi și mari, ai domnului Stanley, picurară cîteva boabe de mărgăritar.

— Tată !...

Tînărul se ridică de la locul lui și, apropiindu-se de omul acela atît de blînd și binevoitor, îi mîngîie șuvițele de păr, cu multă afecțiune. Domnul Stanley aprinse o țigară, își sărută fiul adoptiv pe frunte și-l invită apoi să ia loc pe un fotoliu, așezat mai aproape de dînsul.

— M-am gîndit ca pînă la reîntoarcerea mea să lucrezi la firma lui Austin, un bun prieten de-al meu din Arkansas. Acolo vei sta în mijlocul naturii. Aer, soare, apă... Îți vor prinde bine, fiindcă ești tare slăbuț. Promite-mi că vei urma întocmai sfaturile mele.

— Da, tată ! Îți promit !

Domnul Stanley oftă ușurat, umplu paharul cu lichior și, îmbiindu-l și pe tînăr să facă la fel, toastară pentru sănătatea lor și îndeplinirea dorințelor. Ceasul mare din sufragerie vesti că erau orele douăsprezece noaptea.

— Un an nou fericit, fiule !

— Mulțumesc, tată !

Capitolul III

UN TÎNĂR GAZETAR DORNIC DE AVENTURI

Într-o frumoasă zi de primăvară a anului 1867, un tînăr cu înfățișarea plăcută făcea anticameră în fața biroului domnului Benett, editorul ziarului „Herald“ din New York. Așezat pe un fotoliu, tînărul privea distrat pe fereastră o parte din panorama orașului. Din nou, ca și altădată, gîndurile i se îndreptau mai mult spre trecut, decît spre viitor. Se revedea în urmă cu șapte ani de zile, așezat într-un fotoliu asemănător aceluia în care stătea acum, ascultînd vorbele duioase ale tatălui său adoptiv. Presimțirile i se adeveriseră. Plecase cu inima îndoită și nu se mai întorsese.

Bolnav de friguri palustre, își găsise sfîrșitul undeva, într-un orășel obscur, aflat la sute de kilometri depărtare de New Orleans.

„Destinul crud mă urmărește neîncetat. Atîtea ființe dragi au pierit, m-au lăsat singur, din ce în ce mai singur... Atunci

cînd m-am crezut mai fericit, am primit o nouă lovitură dureroasă și am fost nevoit să pornesc de la capăt singur..."

Stanley oftă adînc. Secretara domnului Benett tresări, compătimindu-l în gînd pe tînărul acesta drăguț, care aștepta de mai bine o jumătate de oră să fie primit în biroul proprietarului ziarului „Herald". Dar Stanley continua să-și urmărească firul amintirilor...

„Toamna anului 1862 a fost bogată. Numai eu eram sărac. Am colindat din loc în loc, la Maryland, ca muncitor agricol. Cîștigam cu greu, abia cît să-mi ajungă pentru mîncare. Îmi amintesc și de vasul acela micuț, înfruntînd cu temeritate valurile furioase ale oceanului, deși scîrțîia din toate încheieturile. Ajunsesem marinar pe «Carol», un biet vas întrebuințat la pescuitul stridiilor. Dar ucenicia pe «Carol» mi-a deschis gustul aventurilor pe mări și oceane. Doi ani la rînd am servit pe bordul mai multor vapoare ce făceau legătura cu Spania și Italia.

Din vremea aceea mi-a rămas întipărită o amintire îngrozitoare. Noaptea aceea întunecată, valurile înalte cît o casă cu patru etaje, vasul pe care mă aflam hărțuit

de furia oceanului ca o biată coajă de nucă. Apoi, un trosnet teribil, strigătele înspăimîntate ale celor aflați pe vas, goana disperată din fața înecului. Am înotat ca un nebun pînă la țărm. Cînd am ajuns pe plajă, mai mult mort decît viu, am leșinat...

După această sinistră întîmplare mi-am revenit cu greu.

Dar n-am renunțat la vapoarele ce mă pasionau atît de mult.

Era prin august 1864, dacă nu mă înșel, cînd am primit funcția de copist în marina militară americană. Comandantul vasului «North Caroline» îmi dăduse ordin să urmăresc luptele și să trimit reportaje unui ziar.

Așa am ajuns în gazetărie, meserie care m-a atras ca un magnet.

La început, articolele mele erau mai simple. Apoi, am reușit să scot în evidență episoadele cele mai dramatice, să le fac cît mai atrăgătoare pentru marele public.

O dată cu sfîrșitul războiului dintre Nord și Sud, am renunțat la viața de marinar. Mă pasionau cercetările, dar mai ales călătoriile. Îmi amintesc cu plăcere de

locurile pe care le-am colindat : Missouri, Lacul Sărat, Denwer, Blank Hauk, Omaha...

Prinsesem gustul călătoriilor, iar dragostea de aventură mă atrăgea din ce în ce mai mult, cu fiecare zi devenea tot mai de neînvins.

Am început să plănuiesc mari expediții. Visurile celor mai îndrăznețe călătorii îmi tulburau mintea, îmi înfierbîntau imaginația.

Mi-am cîștigat banii necesari, scriind corespondențe pentru diferite ziare. Apoi, cu ajutorul bunului meu prieten, Cook, am construit o barcă și împreună am coborît pe fluviul Platta. Cît de fericiți am fost cînd am ajuns la Boston și ne-am îmbarcat pe vasul cu pînze ce avea destinația Smirna !

Orientul ! Magia lui de nebiruit. Misterele ce îl înconjurau de sute și mii de ani...

Orientul ! Ce lume fermecătoare, ce amestec de culori și oameni, de basm și realitate !

Cînd m-am întors din Asia Mică, în martie 1867, am fost trimis în calitate de corespondent special al ziarului «Missouri Democrat» în ținuturile depărtate din Vest,

unde abia începuse construcția căii ferate a Pacificului. Se pare că articolele mele produseseră senzație! «Chicago Tribune» și «New York Herald» mi-au solicitat colaborarea. Cîștigam aproape o sută de dolari pe săptămînă! În sfîrșit, norocul începea să-mi surîdă.

Ținuturile galeze, cenușii și sumbre, Henry Chester, colegiul «Uniunii Sfîntului Asaph», bătăile pe care mi le administra domnul James Francis, negustorul de mărunțișuri, corvezile de la măcelărie, foamea de pe vasul «Windermere», toate nenorocirile și mizeriile pe care le îndurasem se șterseseră încetul cu încetul, pierzîndu-se în negura vremii. Uitarea se așternuse peste inima mea ca zăpada imaculată pe cărările mocirloase.

Acum, în această frumoasă dimineață de primăvară, am venit aici, la redacția marelui ziar «Herald» din New York, cu dorința arzătoare de a fi angajat. Poate că marea aventură a vieții mele va începe de aici, din acest moment..."

O tuse discretă îl trezi din visare. Se uită mai întîi la ceas. Trecuse aproape o oră de cînd aștepta. Apoi ridică privirile

și întîlni zîmbetul fermecător al secretarei.

— Domnul Benett vă așteaptă !

Spre surprinderea lui, editorul marelui ziar „Herald“ din New York nu corespundea cîtuși de puțin imaginii pe care și-o făurise. În locul bătrînului gras, cu început de chelie și ochelari pe vîrful nasului, îl întîmpină de astă dată un tînăr doar ceva mai în vîrstă decît el, cu o siluetă atletică și o privire vioaie, permanent iscoditoare.

— Domnul Henry Marton Stanley, dacă nu mă înșel ?

— Da, domnule Benett.

Își strînseră mîinile cu efuziune.

— Am auzit multe, chiar foarte multe despre dumneavoastră. Și numai lucruri bune. Sînt încîntat să vă cunosc personal. Corespondențele pe care ni le-ați trimis ne-au informat cu exactitate cititorii. Vă rog să luați loc.

Benett îi întinse cutia cu țigări fine, dar Stanley refuză politicos. Editorul, în schimb, era un fumător pasionat. Resturile numeroaselor țigări erau îngrămădite într-o imensă scrumieră de culoare albastră.

— Aş dori să vă ofer o situaţie stabilă ! Cred că nu aveţi nimic împotrivă ?

Aceste cuvinte avură darul să trezească în mintea lui Stanley o amintire duioasă. Firea lui visătoare îl proiecta lin, cu ani în urmă, spre vocea baritonală, cu un timbru plăcut, melodios a domnului Stanley, întrebîndu-l :

„Ai vrea să munceşti... să te îmbogăţeşti, nu-i aşa ?“ Era vocea tatălui său adoptiv, a bunului domn Stanley, omul care îi întinsese mîna cu surîsul pe buze şi îi dăduse numele său cu dragoste, încălzind inima bietului copilandru — vagabondul în zdrenţe — aşa cum topeşte flacăra crusta gheţei.

Domnul Benett aştepta nerăbdător un răspuns. Stanley tresări brusc. „Oare ce m-a întrebat ? În orice caz îmi pare un om amabil. Trebuie să-i răspund cu aceeaşi monedă“, îşi spuse el în gînd.

— Bunăvoinţa dumneavoastră mă încurajează să întreb dacă acceptaţi să fiu la dispoziţia ziarului „Herald“ pentru expediţia din Abisinia...

Editorul trase un fum din ţigară şi urmări amuzat, timp de cîteva clipe, roto-

coalele cenușii-albastre ce se înălțau în spirale spre tavan.

— Mă tem că America nu se interesează prea mult de această țară. Ați mai fost vreodată în străinătate?

— Da, am călătorit în Orient și, în nenumărate rînduri, în Europa.

— Ce-ați spune de-o misiune cu titlu de încercare?

— Cum adică?!

— Veți călători pe cheltuiala dumneavoastră pînă în Abisinia. Dacă informațiile ce le veți trimite de acolo vor fi de actualitate și îmi vor parveni iute, vă asigur un onorariu bun. Apoi veți putea fi socotit angajat definitiv.

Stanley nu ezită nici un moment. Se ridică din fotoliu și întinse mîna dreaptă domnului Benett, în semn de acord.

— Foarte bine. Sînt la dispoziția dumneavoastră.

— Cînd aveți de gînd să plecați? îl întrebă Benett, strîngîndu-i cu putere mîna.

— Poimîine, răspunse scurt și decis Stanley.

— Puteți considera înțelegerea noastră încheiată.

Îl conduse pînă la ușă, ceea ce — după părerea secretarei — acest lucru echivala cu un gest pe care domnul Benett nu-l rezerva decît persoanelor ce-i produceau o deosebită impresie.

Ieșind în stradă, Stanley inspiră cu nesaț aerul proaspăt, primăvăratec. Îi venea să sărute trecătorii, să sară într-un picior, să chiuie de bucurie. Își atinsese scopul : devenise corespondent permanent al marelui ziar „Herald" din New York.

Expresul înaintează vertiginos spre Paris. La geamul unui compartiment de clasa întîi, Stanley pare că privește cu atenție și curiozitate peisajul. Stîlpii de telegraf lunecă într-un dans nebunesc de-a lungul șinelor. Vagoanele scîrțîie din toate încheieturile și se balansează îngrozitor. Călătorii au impresia că dintr-un moment într-altul, la prima curbă mai serioasă, vor fi aruncați cu vagoane cu tot de pe șine. Numai Stanley visează ca întotdeauna, își adună șirul amintirilor și le urmărește cu aceeași emoție din clipele cînd le-a trăit cu adevărat.

„Abisinia, imaginea Africii, continentul imens, necunoscut, plin de taine, singurătatea maiestuoasă, măreția severă și neașteptată a formelor de relief, limpezimea și puterea magică a culorilor, intuiția unui nesfîrșit pe care nici cea mai bogată imaginație nu ar putea să-l cuprindă și în care sufletul se pierde într-o neliniște voluptoasă ! Mai ales lumina, acea fermecătoare transparență a luminii care pătrunde piatra, lemnul și apa ! Africa... obsesia dulce și tainică ce revine tot timpul în minte !

Ca trimis special am repurtat un succes răsunător. A fost exact așa cum mi-am dorit. Ce e drept, datorez totul unei întîmplări fericite, dar și perseverenței și zelului meu neobosit. Am fost inspirat, cînd, înainte de a părăsi Alexandria, am încheiat acel acord cu Direcția biroului telegrafic în vederea transmiterii mai departe a telegramelor mele. Am izbutit astfel să trimit în Europa telegrama amănunțită asupra înfrîngerii și uciderii împăratului Teodor al Abisiniei de către trupele engleze. A doua zi, cablul dintre Alexandria și Malta s-a rupt. Orice comunicare cu Anglia n-a mai putut fi re-

luată decît după cîteva săptămîni. Telegrama mea a fost singura care a ajuns la Londra. Da, am și eu, în sfîrșit, noroc ! Am cucerit astfel un loc de frunte printre corespondenții lumii întregi. Am înțeles care e condiția absolut necesară unui ziarist : viteza ! Informația mea a depășit, din această cauză, pe cele ale confraților mei și mi-a adus din partea domnului Benett un răspuns concis și îmbucurător : «Sînteți angajatul definitiv al ziarului „Herald". Deocamdată v-am fixat salariul la suma de trei sute dolari pe săptămînă. Vă urez, în continuare, succes !»

Am scris reportaje de peste toate întinsurile pămîntului, de pretutindeni unde am colindat : Creta, Atena, Smirna, Rodos, Beyruth, Alexandria, Londra, Roma, Alicante, Valencia. Articole după articole. Am fost neobosit. N-am știut ce-i odihna. De multe ori am călătorit toată noaptea ca să ajung la o anumită destinație. Parcă nu mai pot trăi decît în viteza trenului !

Și acum ultima telegramă a domnului Benett m-a găsit tocmai la Madrid...

Își întrerupse brusc gîndurile și scoase din buzunar, spre a privi, încă o dată, depeșa care conținea doar cîteva cuvinte,

același stil concis, de totdeauna, al proprietarului ziarului „Herald“ : „Vino urgent la Paris ! Benett“.

Stanley intră grăbit pe ușa luxosului „Grand Hotel“. O pendulă uriașă, instalată într-un colț al hotelului încărcat de plante exotice, bătea ora douăsprezece noaptea. Portarul, somnoros, îl întrebă totuși cu destulă amabilitate :

— Domnul ce dorește ?

— Să vorbesc imediat cu domnul Benett. Mă așteaptă !

— Camera 314, etajul trei.

Urcă scările în goană. Abia răsuflînd, ciocăni discret în ușa camerii.

— Cine e ?

— Stanley.

Benett îi deschise ușa numaidecît.

— Luați loc, domnule Stanley !

— Mulțumesc !

Conform obiceiului, Benett îi întinse cutia cu țigări fine, de care nu se despărțea niciodată și tot ca de obicei, Stanley îl refuză, politicos.

— A, da ! Uit mereu că nu ești fumător !

Cîteva clipe Benett îl studie în tăcere pe salariatul său.

Savura în gînd efectul comunicării ce avea să i-o facă.

— Am o misiune importantă pentru dumneata ! rupse el, în sfîrşit, tăcerea. Se aplecă spre Stanley şi îl întrebă, silabisind fiecare cuvînt : Unde credeţi că se află Livingstone ?

Benett avusese dreptate cînd socotise că întrebarea sa va stîrni uimire din partea lui Stanley.

— Vă rog să mă credeţi... nu ştiu, răspunse acesta cu firească emoţie, la gîndul că următoarea sa misiune va fi legată de-o personalitate atît de celebră.

— Bănuiţi că este în viaţă ? stărui domnul Benett.

— Poate da, poate nu, răspunse, pe gînduri, Stanley.

— Eu sînt convins că trăieşte şi poate fi găsit ! Vreau să vă trimit în căutarea lui...

Emoţionat, Stanley întinse mîna după cutia cu ţigări. Spre uimirea lui Benett, aprinse una. Pufăi cu lăcomie, căutînd să-şi mascheze sentimentul ce-l încerca.

— Mă credeți într-adevăr capabil să mă duc pînă în inima Africii, să caut un om ce s-a izolat singur, după cum se aude ?

— Da ! Vă cred în stare. Mai întîi însă trebuie să luați informații despre el. A dispărut. Poate că are nevoie de ajutor. Luați alimente suficiente pentru a-l aprovizona... în caz de nevoie. Fără îndoială, veți urma propriile dumneavoastră planuri, veți face tot ce veți crede de cuviință.

Domnul Benett tăcu brusc. Voia să-și aprindă o nouă țigară, dar, în același timp, să-și pregătească efectul vorbelor pe care le rosti, întocmai ca un ordin pe care îl dă comandantul subordonaților săi :

— Trebuie să-l găsiți neapărat pe Livingstone !

— Mă iertați, dar lumea îl consideră mort. Și apoi v-ați gîndit la cheltuielile pe care le veți face finanțînd această călătorie ?

— Cît o să coste ?

— Călătoria lui Burton și Speke a costat 15 000 de lire.

— O. K., exclamă calm domnul Benett Iată ce aveți de făcut : luați o mie de lire,

cînd le veți cheltui luați altă mie... și așa mai departe... Numai să-l găsiți pe Livingstone !

Stanley ridică din umeri. Se recunoștea învins.

— E în regulă, domnule Benett !

Se ridică din fotoliu ; întinse mîna patronului, dar acesta, spre mirarea lui, îi făcu semn să mai stea.

— Un moment, domnule Stanley !

Benett era tipul gazetarului care știa să profite de orice împrejurare favorabilă. Vorbele pe care i le adresă acum lui Stanley îi lăsară acestuia impresia că Benett storcea „cazul Livingstone" întocmai zicalei populare, „ca pe-o lămîie de către un perceptor".

— Nu veți pleca direct în Africa ! Mai întîi doresc să asistați la inaugurarea canalului de Suez. Apoi veți urca Nilul... cu vaporul !

Descrieți precis tot ceea ce-ar putea să intereseze pe turiștii americani și tot ce-i demn de văzut în ținuturile acelea.

— Bine, domnule Benett ! Așa voi face, murmură, surprins, Stanley.

— Vă rog să aveți răbdare ! N-am terminat. Veți trece apoi în Palestina. Din

informaţiile pe care le deţin, ştiu că la Londra s-a înfiinţat o societate arheologică condusă de-un oarecare inginer Warens, care vrea să reconstituie planul vechiului Ierusalim, cu ajutorul minelor subterane. E un lucru demn de văzut şi de descris cititorilor noştri, adăugă el, surîzător. Vizitaţi apoi Constantinopolul şi scrieţi o dare de seamă asupra neînţelegerilor dintre Sultan şi Kediv.

Stanley îşi aprinse o nouă ţigară. Atitudinea domnului Benett îl indigna pur şi simplu. Se părea că patronul uitase complet de nobilul ţel al căutării şi descoperirii lui Livingstone. Îşi continua expunerea ideilor, urmărind cu voluptate, în gînd, beneficiile uriaşe pe care le va obţine.

— Expediaţi-ne apoi un articol despre cîmpul de luptă din Crimeea ! De acolo veţi pleca spre Marea Caspică, străbătînd Caucazul. Apoi treceţi în India, prin Persia, şi ne veţi trimite impresii din Persepolis. Bagdadul e în drumul dumneavoastră. De ce nu v-aţi abate pînă acolo, să ne informaţi asupra problemei căii ferate a Eufratului ?

Stanley tocmai se întreba dacă domnul Benett nu avea cumva intenția să-l trimită pînă la capătul lumii înainte de-a porni să-l găsească pe Livingstone, cînd acesta, parcă ghicindu-i gîndul îi spuse :

— În sfîrșit, după ce veți vizita India, vă puteți ocupa și de Livingstone.

— Am înțeles ! îngăimă Stanley.

Dădu să plece, dar domnul Benett tot nu isprăvise :

— E posibil ca pînă atunci să auziți ceva despre Livingstone... Poate să fie chiar în drum spre Zanzibar... În acest caz nu mai e nevoie să vă ocupați de el. Ne-ar economisi și nouă din cheltuială. În caz că nu aflați nimic, căutați-l pînă în centrul Africii. Dacă e în viață, culegeți informații asupra lui și descoperirilor sale. Dacă e mort, aduceți-ne dovada morții lui. Asta-i tot ! sfîrși el cu simplitate ca și cum n-ar fi fost vorba despre viața unui om, ci ar fi discutat despre niște simple obiecte ce-i atrăseseră atenția în mod deosebit. Noapte bună, domnule Stanley, și... succes !

Cînd Stanley străbătu holul „Grand Hotelului", uriașa pendulă bătea orele două noaptea.

În stradă, un vînt rece îl plesni peste față, înviorîndu-l și făcîndu-l să uite pentru moment rapacitatea domnului Gordon Benett, proprietarul marelui ziar „Herald" din New York.

Capitolul IV

ÎN CĂUTAREA LUI LIVINGSTONE

Henry Morton Stanley sosi la Zanzibar la 28 ianuarie 1871, exact în ziua cînd împlinea vîrsta de treizeci de ani. Era însoțit de-un oarecare William Farquhar, fost timonier pe bordul vasului Polly, pe care călătorise Stanley de la Bombay la Saint Maurice, timp de 37 de zile. Îl angajase pe acest bătrîn scoțian deoarece i se păruse a fi un excelent marinar. Nutrea speranța că putea să-i fie foarte folositor în timpul călătoriei de la Zanzibar la Bogomoyo și de aci în centrul Africii, în căutarea lui Livingstone.

Seara era plăcută, chiar răcoroasă, astfel că toți invitații doctorului Kirk, con-

sulul englez la Zanzibar, se simţeau bine. La starea de euforie contribuiseră, desigur, în bună măsură şi sticlele cu whisky, pe care oaspeţii le deşertaseră pînă la ultima picătură. De fapt, toată această petrecere era dedicată venirii vestitului gazetar american, de origine engleză, Henry Morton Stanley. În special doamnele se grăbiră să-l cunoască pe acest tînăr, care la treizeci de ani ajunsese atît de vestit în lumea întreagă. Dar aşteptările lor fuseseră, în bună măsură, înşelate. Stanley, după aprecierea lor, nu era ceea ce ele considerau că ar trebui să fie „un om de lume". Cu toate că vorbea perfect nu mai puţin de trei limbi, în ciuda faptului că avea o înfăţişare plăcută şi ştia să anime o conversaţie interesantă şi instructivă totodată, Stanley nu se arătase întreaga seară a fi un om cuceritor şi nici nu cîntase în strună prea amabilelor doamne.

Spiritul lui îndărătnic, specific celor născuţi în Ţara Galilor, dar mai ales faptul că el cunoştea foarte bine caracterul perfid al protipendadei, îl îndepărtaseră în cursul vieţii de toate amăgirile şi îl făcuseră să se apropie tot mai mult de cei sărmani, curaţi la suflet şi în gînd. Ceea ce-l

preocupa, în seara respectivă, era obținerea unor amănunte oricît de neînsemnate, dar care l-ar fi putut duce spre rezolvarea misiunii sale principale. Așa că, în timp ce ceilalți invitați dansau ori continuau decantarea licorilor lui Bachus, el se retrase pe o terasă în tovărășia gazdei și a consulului american, domnul Webb. Aduse de îndată vorba despre Livingstone.

— Unde ar putea să fie ? întrebă el pe neașteptate.

— Cine ?

— Livingstone... Doctorul Livingstone...

— Aha, da ! Cine poate să știe ? răspunse printr-o întrebare consulul englez.

Domnul Webb înălță din umeri.

— Cu atît mai puțin eu. Dacă tu nu știi nimic despre el, colega... Pesemne că a murit !

— De fapt nu știu nimic. Aici surprizele nu sînt excluse.

— O. K. ! întări americanul. Ai perfectă dreptate, dragul meu.

— Dacă mai trăiește, interveni Kirk, ar trebui să se fi întors. E un om în vîrstă și dacă va muri, sau poate că a și murit, lumea nu va afla nimic despre descoperirile lui.

— De ce? întrebă cu oarecare asprime în glas Stanley. Pentru că, din cîte știu eu, nu ia nici o notă, nu face nici un fel de însemnări, nu ține nici măcar un jurnal. Rareori așterne pe hîrtie cîte o observație. Are niște hărți cu semne și puncte, pe care numai el e în stare să le interpreteze.

— Cum se poartă cu semenii săi?

— E foarte greu să te înțelegi cu el, interveni din nou domnul Webb în discuție. L-am întîlnit doar de două, trei ori. E iritabil și susceptibil. Cred că de aceea a preferat să trăiască izolat. Încă de acum cinci ani s-a retras undeva, în inima Africii, și nu mai știu nimic despre el.

— Adevărat, întări consulul englez părerile oaspetelui său. Sînt informat că nici în Anglia nu mai sosesc scrisori de la el. Nici soția și copiii n-au aflat unde este în momentul de față. Opinia publică este de-a dreptul îngrijorată. Se știe că nu-i place să se vorbească despre el, că are aversiune pentru orice cult al persoanei sale, dar, oricum, chiar dacă nu ține seamă de toate acestea, este de neacceptat, consider eu, această tăcere. Doctorul Livingstone a întrecut măsura! conchise

domnul Kirk. De altfel întreaga presă europeană și chiar americană își pune neîncetat întrebarea : „Unde este Livingstone ?" Dumneavoastră, ca gazetar, trebuie să cunoașteți mai bine această situație.

Stanley ezită să răspundă. Își dădea seama că dacă ar mai pune și alte întrebări directe cu privire la locul unde se află Livingstone, ar putea să deștepte bănuieli, ori nimeni, nici chiar cei doi consuli nu trebuiau să afle misiunea sa, fiindcă, în acest caz, s-ar putea s-o descopere de îndată și gazetele concurente. Așa că, păstrînd rezerva unui veritabil diplomat, încercă să-și sondeze interlocutorii cu mai multă prudență decît o făcuse pînă atunci.

— Se spune că doctorul Livingstone este un om din cale-afară de modest. Poate aceasta ar explica — într-o bună măsură — dispariția lui.

Consulul englez rîse cu poftă :

— Modest ? Se prea poate ! În orice caz e conștient de valoarea lui.

— Presupunînd că l-aș descoperi în interiorul Africii, ce atitudine credeți că ar lua față de mine ?

— Sînt sigur, domnule Stanley, că întîlnirea i-ar fi mai degrabă neplăcută. Se va îndepărta imediat de dumneavoastră.

— De altfel, spuse domnul Webb — pufăind din trabuc adevărați nori de fum — acest lucru n-ar fi cu putință decît dacă ați străbate, din întîmplare, aceeași regiune.

— Fără îndoială, se grăbi să-l asigure Stanley. În ceea ce mă privește, doresc să urmez cursul fluviului Rufidji.

— Hm! mormăi consulul american, Rufidji? Mi se pare o întreprindere destul de neinteresantă și nefolositoare. Mă mir, v-o spun deschis, că o gazetă de talia lui „Herald" a trimis un corespondent special, de valoarea dumneavoastră, să descopere și să exploreze cursul unui fluviu neînsemnat ca Rufidji.

Discuția aluneca din ce în ce pe un teren mai primejdios, și Stanley se hotărî să-i pună capăt. Așa că, profitînd de apariția pe terasă a doamnei Kirk, ceru scuze celor doi domni că era nevoit să întrerupă interesanta conversație și invită la dans pe soția consulului englez, spre marea uimire a acesteia.

— Bună dimineața, domnule Stanley! Ați dormit bine? Cum v-ați distrat aseară?

— A! dumneata ești, Farquhar?

Bătrînul timonier ridică storurile și o lumină intensă, aproape albă, învălui de îndată încăperea.

Stanley se răsuci, somnoros, în așternut.

— E aproape de amiază, insinuă marinarul. Ar fi timpul să vă sculați, dacă vreți să luați micul dejun.

— Mulțumesc, prietene! mormăi Stanley. Prefer să iau direct masa de prînz. Am mîncat și am băut aseară cît o cămilă, așa că am încă provizii serioase în stomac.

Farquhar surîse atît cît îi îngăduia demnitatea de scoțian vîrstnic și se retrase discret, lăsîndu-l pe Stanley singur cu gîndurile sale.

„Iată că s-au scurs aproape cincisprezece luni de cînd am plecat la drum, își spuse el, și nici Livingstone, nici domnul Benett n-au dat vreun semn de viață!" Seara trecută, cînd risipise fără reținere bacșișuri servitorilor, constatase într-un tîrziu că în buzunarele sale nu se mai aflau decît optzeci de dolari. Cu această sumă era evident că nu putea nici să echi-

peze o caravană, nici să recruteze echipa de hamali de care avea atîta nevoie pentru a putea pătrunde în inima Africii.

Cu aceste gînduri, Stanley se ridicase din pat și acum își răcorea trupul cu apa pe care Farquhar i-o pregătise devreme într-un lighean.

Tocmai isprăvise baia — mai avea doar să-și încalțe cizmele, pentru a fi complet echipat — cînd auzi o ciocănitură discretă în ușă. La invitația lui, pătrunse în cameră domnul Webb.

— Bună ziua, dragul meu! îl salută deosebit de amabil acesta. Consulul își aprinse un trabuc și se instală comod într-un balansoar lucrat cu migală, din bambus. Am trecut pe la dumneata să continuăm discuția pe care am început-o aseară. Te rog să mă crezi că am înțeles, din prima clipă, cu ce intenție ai venit dumneata aici, tocmai de la Paris.

Stanley încercă să protesteze, deși își dădea bine seama că domnul Webb nu era atît de naiv pe cît îl crezuse el cu o seară înainte.

— Nu încerca să ascunzi motivul care te-aduce la Zanzibar! De altfel, nu pricep de ce-mi ascunzi adevărata dumitale

intenție : aceea de a-l descoperi pe Livingstone. Bănuiesc că doar probitatea meseriei dumitale te-a împiedicat să-mi mărturisești de la bun început acest lucru.

— Este foarte adevărat, domnule consul. Doream să păstrez secretul misiunii mele, recunoscu și explică în același timp Stanley.

— În cazul acesta nu pot fi supărat pe dumneata. Bani ai suficienți ? îl întrebă el pe neașteptate.

— Trebuie să recunosc, cu toată sinceritatea, că mă aflu într-o situație nu prea plăcută. Doar optzeci de dolari...

— Și proprietarul ziarului, domnul Benett, nu v-a mai trimis nimic ?

— Nici măcar o centimă !

— Aveți dreptate ! Situația e îngrijorătoare !

Consulul pufăia din trabuc, dus pe gînduri, legănîndu-se ușor cu balansoarul. După cîteva minute se opri brusc, ca și cum i-ar fi venit o idee neașteptată :

— Domnule Stanley ! Îți voi împrumuta eu suma necesară. Repet, îți voi împrumuta.

— O ! Sînteți prea amabil !

— Mai curînd practic, surîse cu subînțeles domnul Webb. În cazul că-l vei descoperi pe Livingstone — și nu știu ce presimțire mă îndeamnă să cred că acest lucru nu ar fi chiar imposibil pentru un om ca dumneata — nu-ți cer decît două lucruri : să-mi restitui banii, iar numele meu să figureze la loc de cinste în gazeta dumitale. Mă înțelegi, nu ? rîse el cu grosolănie. În vreme ce dumneata te vei lupta cu jungla, eu voi lupta cu sticlele de whisky, dar gloria o vom împărți frățește.

Domnului Webb i se părea că descoperise America pentru a doua oară, atît de încîntat era de ideea lui și nu mai înceta cu rîsul acela enervant. Stanley ar fi vrut să-l înfrunte, dar se abținu, căci propunerea consulului era singura lui salvare în acel moment.

— Sînt de acord, mormăi el, vădit nemulțumit, dar consulul nu-și dădu seama de aceasta, întrucît era foarte fericit de afacerea pe care o încheiase cu Stanley și de care era convins că, în cazul unei reușite, îi va aduce o popularitate pe care multă lume avea s-o invidieze.

Pregătirile luaseră sfîrşit. Marşul spre junglă urma să înceapă. În ziua de 5 februarie 1871, în fața clădirii unde locuise cîteva zile, îl aştepta o armată de oameni. Expediția era formată din treizeci şi unu de voluntari armați, o sută cincizeci şi trei de hamali, douăzeci şi şapte de animale de povară, doi cai de călărie şi o gardă personală pentru Stanley, alcătuită din trei albi, printre care se număra şi timonierul Farquhar.

Se îmbarcară în patru corăbii şi, după zece ore, ancorau pe continent. Stanley era conştient de imensitatea nemărginită a Africii. I se părea că aude bătînd inima continentului, care-l va atrage pînă la sfîrşitul vieții sale. Tot ceea ce vedea în jurul său era o noutate uimitoare ; drumurile, simple poteci, uneori doar urme de cărări, pe care, pînă la el, nu le mai călcase nici un picior de european. Ținuturile pe care le străbăteau erau în cea mai mare parte reprezentate pe hărți prin pete albe. Pe drumul necunoscutului, trimisul special al ziarului „Herald“ — cel care avea să devină în scurtă vreme unul dintre cei mai mari exploratori ai Africii — păşea însă cu hotărîre şi emoție, gîndindu-se fără în-

cetare la acela pe care trebuia să-l găsească cu orice preț.

În urmă cu cinci zile părăsise în grabă portul Bagamoyo, căci se apropia sezonul ploilor, cînd timp de patruzeci de zile pămîntul se transformă într-o mlaștină nesfîrșită, și atmosfera, într-o pînză de apă deasă. Caravana era împărțită în cinci coloane ce mărșăluiau independent, pentru ca expediția să nu fie amenințată de vreun atac.

Deodată, Farquhar îi apăru în față.

— Domnule, nu vă simțiți bine ?

Dinții lui Stanley clănțăneau în chip ciudat, fiori de gheață îi străbăteau parcă trupul de-a lungul coloanei vertebrale, cu toate că termometrul arăta treizeci și șase de grade la umbră. De-abia se mai ținea în șaua calului.

— Cred că... cred că... silabisește el, nedeslușit.

— Aveți friguri, domnule !

Farquhar se întoarse către oamenii cei mai apropiați :

— Repede... despachetați un hamac ! Ce stați și vă zgîiți la mine ?

Unul dintre hamali, un negru vîrstnic, se prosternă cu fața la pămînt :

— Omul alb are pe diavol în el ! E pierdut !

— Prostii ! urlă Farquhar. Repede... hamacul... Domnul Stanley e bolnav.

— Ce are ? se interesară ceilalți doi albi.

— Friguri ! Teribilele friguri africane, care îi distrug pînă și pe localnicii obișnuiți cu clima asta afurisită ! Trebuie să ne ungem mai des cu alifia aceea pe cap !

Farquhar dădea comenzile cu voce tunătoare. I se părea că se află pe vasul lui drag, în mijlocul unei mări cuprinse de o furtună năprasnică.

Imediat se instală tabăra. Stanley leșină. Are febră de aproape patruzeci de grade.

Nu e ușor să te aclimatizezi cu modul de viață, cu marșurile acestea dure prin mlaștini sau prin jungla deasă, unde la fiecare pas drumul e închis cu desișuri de trestii sau plante agățătoare. Printre ierburile înalte se ascund băltoace. În cîmpie, jungla exaltă miasme, iar soarele torid încinge mințile oamenilor, ducîndu-i la un pas de nebunie. Întunericul pădurilor este înspăimîntător : exercită o acțiune deprimantă și paralizează puterea de hotărîre.

Dimineața, caravana pornește din nou la drum. Apariția lanțului mișcător de hamali dezlănțuie teamă printre păsările de tot felul : porumbei verzi, fazani aurii, ibiși și pelicani.

Stanley și-a mai revenit. Zace în hamacul purtat de doi oameni voinici, cu ochii pironiți pe bolta cerului. Cîțiva băștinași din Zanzibar se clatină, gata să cadă, cuprinși și ei de accesele frigurilor. Farquhar e nevoit să oprească din nou întreaga caravană. În mers, hainele li s-au rupt, obrajii oamenilor sînt zgîriați. Accacia și spinii le-au provocat tăieturi adînci, au pătruns dureros în carne, stîrnind abcese a căror usturime e înfiorătoare. Unul dintre cai moare pe neașteptate.

— L-a înțepat musca țețe, explică Farquhar celorlalți.

Au instalat cu greu corturile. Gîngăniile mișună pretutindeni. În tot locul dai peste miriapozi, peste cuiburi de viespi înarmate cu ace tot atît de veninoase ca ale șerpilor, sau peste furnici albe ce distrug cuferele, hainele și corturile.

Valea Makato, unde și-au instalat tabăra, e foarte bogată în vînat.

Farquhar se dovedește a fi nu numai

un excelent timonier, ci și un dibaci vînător. În frigările uriașe sînt aninate trei antilope.

Stanley îi ceru lui Farquhar să-i dea harta.

— Ugogo nu mai este așa departe, spuse el, după ce consultă cu atenție cele cîteva puncte negre, rătăcite pe albul imens al hărții, ce înseamnă locurile nepătrunse, necunoscute de europeni.

— Am mers prea încet, îngrozitor de încet, e de părere Farquhar.

— Nu ne-am deprins încă, dragul meu !

— Nu numai noi ! Chiar și băștinașii rezistă cu greu ! Astăzi, în zori, un hamal a căzut la pămînt și nu s-a mai putut ridica. Om după om, întreaga caravană a trecut prin fața lui. Dacă i-ați fi văzut ochii ! Ne privea pe fiecare cu o tristețe de nedescris ! Abia cînd a trecut ultimul din caravană, și-a dat sufletul. Noroc că a murit, altfel ar fi rămas neîngropat !

Stanley simți un fior în inimă. „Ce grozăvie ! Voi mai ajunge vreodată la capătul misiunii mele ? se întreba el. Sau vom pieri cu toții, ca niște viermi, striviți sub razele de foc ale soarelui ucigător ?“

Peste noapte, fulgere brăzdară cumplit cerul.

„În mod sigur vom scăpa de sulițele de foc, gîndește din nou Stanley. În schimb se vor dezlănțui ploile ce îneacă fără milă totul în drumul nostru".

Animalele urlă îngrozitor. Au simțit apropierea ploilor torențiale, le sperie fulgerele și tunetele. Se aude lătratul înspăimîntător al hienelor și mugetul teribil al leilor și tigrilor. În zorii zilei, cînd caravana pornește, cerul parcă și-a deschis zăgazurile. Oamenii înaintează cu greu prin perdeaua de apă. Cînd sînt răzbiți de oboseală, rămîn în urmă, dar nimeni nu le mai dă nici o atenție.

„Un tablou al morții, gîndește Stanley. Dar trebuie să merg mai departe cu orice preț ! Trebuie să-l găsesc pe Livingstone !"

— Farquhar ! Farquhar ! urlă el cu disperare.

Dar bravul timonier nu-i poate răspunde. Zace într-un hamac cu febră de peste patruzeci de grade.

Măgarii și caii s-au împotmolit în mijlocul unei mlaștini. Oamenii îi biciuiesc cu disperare. Strigătele și îndemnurile lor sînt acoperite de zgomotele trăsnetelor.

Stanley nu mai ține seamă de furia ploii și se repede să dea o mînă de ajutor. Dar cui să dea mai întîi ? Cînd un animal se despotmolește, cade altul. Cad și oamenii în mijlocul smîrcurilor. Ca muștele, unul după altul.

— Stăpîne ! Stăpîne !

În fața lui Stanley se află un zanzibarian uriaș.

Are pe puțin doi metri înălțime. Pe trupul lui gol apa șiroiește necontenit.

— Ce vrei, omule ?

— Stăpîne ! Oamenii toți bolnavi ! Pete mari, roșii, pe tot trupul ! Ce facem, stăpîne ?

„Epidemie de vărsat !“ Gîndul acesta îi trece ca o săgeată muiată în venin prin creierul obosit.

„Nu vreau să mor ! Nu trebuie să mor ! Trebuie, trebuie cu orice preț să-l găsesc pe Livingstone !“

Au trecut patru luni de cînd caravana înaintează pe drumul ce pare fără de sfîrșit. Ugogo a rămas undeva, în urmă. În dimineața aceasta de iunie pădurile de palmieri oferă un loc tihnit de odihnă. Anotimpul ploilor a încetat tot atît de brusc precum a venit. În atmosfera lim-

pede a zării apare un lanţ de munţi, ale căror vîrfuri parcă se ridică pînă la cer. Din cauza căldurii se odihnesc ziua. Dar nopţile sînt reci, foarte reci şi hamalii goi merg atît de repede, pentru a se putea încălzi, încît abia îi zăreşti. Au ajuns, în sfîrşit, într-un ţinut de munte, cu păduri întinse, în mijlocul cărora se înalţă stînci uriaşe, ca nişte obeliscuri. Stanley şi Farquhar, uşor refăcut, studiază cu atenţie harta.

— Ce drum vom urma, timoniere ?

— În nici un caz cel din direcţia nord, spre Sinbo. Văd că e sărac în apă.

— Atunci mergem spre sud ?

— Aţi uitat că la ultimul popas, atunci cînd am întîlnit caravana negustorilor arabi, ne-au sfătuit să ocolim drumul acesta ? E plin de primejdii : triburi sălbatice, poteci întortocheate şi animale feroce.

— Ce propui ?

— Să continuăm pe drumul care trece prin Kiti... tot înainte ! E calea cea mai scurtă spre Unyanymbe.

Zanzibarianul, cel înalt de doi metri, se apropiase de el şi auzise îndemnul timo-

nierului scoţian. Fără să fie invitat, se amestecă în vorbă :

— Nu stăpîne ! Să nu-l asculţi pe ajutorul tău !

— De ce ?

— Eu sînt şeful hamalilor. Îmi cunosc bine oamenii. Pagazilor le e frică de necunoscut, şi călăuzele noastre nu cunosc încotro duce acest drum.

— Pe aici vom merge ! Spune-le oamenilor tăi că de vor îndrăzni să se împotrivească hotărîrilor mele, voi pune să-i biciuiască.

Zanzibarianul se întunecă la faţă. Plecă fără să mai scoată nici un cuvînt.

— Doar nu veţi face întocmai precum i-aţi ameninţat, domnule Stanley ! şopti Farquhar.

— La naiba ! Frica o alungi tot prin frică ! Le e mai teamă de bici decît de drumul necunoscut. Bineînţeles că nu mă voi atinge de nici unul dintre oameni. Au înfruntat mizeria drumului şi a bolilor alături de mine pînă acum aproape fără un scrîşnet, fără vreo împotrivire. Sînt oameni minunaţi, devotaţi şi sinceri. Uneori le lipseşte curajul. Dar nu i-aş schimba decît pe puţini dintre ai noştri !

Ochii lui Stanley se umeziră la amintirea suferințelor îndurate în copilărie.

Hotărît lucru: fuseseră, fără îndoială, mult mai amare decît acelea pe care le întîmpinase pe acest continent. Și oamenii cu pielea neagră, care îl înconjurau acum, îi cauzaseră mult mai puține necazuri decît acelea pe care i le produseseră cîndva cei de aceeași culoare cu el.

Uriașul zanzibarian se întoarse numaidecît.

— Maser! Oamenii se încăpățînează! Nu vor să mai ridice bagajele și spun că vor pleca îndărăt.

— Așa spun?

— Da, stăpîne!

Stanley strînse pumnii, cu disperare. Unghiile îi pătrunseră în carne.

„Orice s-ar întîmpla, trebuie să-l găsesc pe Livingstone!“

— Adună trupa de războinici Wagwana și spune-le că am poruncit să-și încarce armele și să împuște pe cel dintîi pagaz care refuză să se supună! Ai înțeles?

— Așa voi face!

Stanley porni imediat pe urmele lui. Farquhar, înspăimîntat, încercă să-l oprească.

— Ți-am spus doar, prietene, că totul nu e decît o înscenare. Dar altfel nu-i voi putea clinti din loc.

Ajunseră amîndoi în poiana din mijlocul pădurii de palmieri. Hamalii se așezaseră lîngă bagaje și stăteau neclintiți, ca niște statui. Pe chipul lor puteai citi o amenințare surdă.

Farquhar se opri în loc, dar Stanley, afișînd în mod voit nepăsarea, se apropie pînă la zece pași de ei. Cîțiva dintre războinicii Wagwana îl urmară.

— Dați-mi un bici, unul dintre acelea cu care obișnuiți să loviți caii și măgarii ! ceru el, dar nimeni nu se clinti din loc. „Dacă voi arăta nehotărîre sau teamă, sînt pierdut, gîndi Stanley. Păcat de toată truda de pînă acum !"

Înțelesese că se afla într-unul din acele momente cînd totul se juca pe-o carte. Înapoi nu mai putea să dea. Luă din mîinile unui Wagwana o pușcă, o încărcă și o îndreptă amenințător spre hamalul cel mai apropiat.

— Număr pînă la trei. Dacă nu te ridici, te voi trimite imediat pe cărările veșnice, acolo unde rătăcesc acum strămoșii tăi. Unu... doi...

Degetul arătător al mîinii drepte apăsă ușor pe trăgaci. „Ce mă fac dacă nu se va ridica? Voi trage, totuși, dar undeva, în aer, deasupra capului.“ Nu mai apucă să rostească „trei“. Omul se ridică năucit de la pămînt, își luă povara în spate și porni, cu pași tîrșiți, pe drumul ce ducea spre Kiti. Un murmur străbătu poiana. Unul după altul se ridicară și ceilalți, pornind pe urmele tovarășului lor. Apoi, întreaga caravană. Farquhar li se alătură întrebîndu-se ce-i determinase să plece pe drumul indicat de Stanley... Frica de moarte, sau admirația fără de margini pentru omul acesta neclintit în hotărîrea lui? „Poate și una și alta“, își spuse el în gînd.

Singur, în mijlocul poienii smălțuite cu flori sălbatice, ca un adevărat monument al nestrămutatei lor hotărîri, Stanley rămase pironit locului. Un suspin de ușurare îi destinse întreaga ființă. Trecuse cu bine o barieră mai puternică decît jungla nesfîrșită.

Cîteva lacrimi i se prelinseră pe nas și se opriră, amare, în colțurile gurii. „Acum am învins, dar mîine ce va mai fi? Îl voi găsi oare vreodată pe doctorul Livingstone?“

Capitolul V

CĂUTĂTORUL DE FLUVII

Zgomotele junglei, în plină noapte africană, erau înfiorătoare. Ceea ce îl supăra mai mult pe Stanley erau mugetele leilor. Din cauza acestora, cu toată oboseala de peste zi, pleoapele se închideau cu greu și somnul binefăcător întîrzia să vină. Deabia ațipise, cînd un zgomot ciudat îl făcu să tresară. Imediat scoase revolverul din teacă. O umbră se furișase pe ușa cortului. Încercă să deslușească în întuneric și își încordă auzul. Nu, nu se înșelase ! Cineva sau ceva se furișase tîrîș, spre patul său de campanie. Instinctiv se aruncă la pămînt. Era și timpul ! O lovitură grozavă făcu să trosnească scîndurile patului. Apoi „umbra“ dispăru repede pe ușa cortului.

Stanley își șterse fruntea îmbrobonată de sudoare și aprinse felinarul. Ceea ce văzu îl încremeni locului. Un pumnal străpunsese cuvertura și încă mai zbîrnîia înfipt între scînduri. Fără îndoială, cineva încercase să-l omoare. Dar cine ? Se stre-

cură afară și găsi santinela dormind. În jurul focurilor aprinse din tabără nu se zărea nici ţipenie de om. Trase un foc în aer. Apoi încă unul. Din cortul vecin apărură Farquhar și ceilalţi doi albi.

— Ce este? Ce s-a întîmplat? bîigui Farquhar, frecîndu-și somnoros ochii.

— Cineva a încercat să mă asasineze! răspunse liniștit Stanley.

Își recăpătase calmul, obișnuita siguranţă de sine. Trecuse în viaţa lui prin atîtea încercări, încît nu se temea de moarte.

— L-aţi prins, domnule?

— Nu! A dispărut în junglă, așa cum presupun că au dispărut și ceilalţi. Priviţi și voi! Tabăra e pustie!

— V-am spus că trebuie să daţi o lecţie usturătoare! Altfel ne vor omorî pe toţi!

— Nu, dragul meu Farquhar! Nici nu mă gîndesc! La ce ne-ar folosi dacă am omorî cîţiva dintre cei care-i îndeamnă la dezertare? Am rămîne izolaţi și abia atunci am fi cu adevărat în primejdie. Trebuie să învingem această teamă a negrilor de forţele naturii prin ceva care să apară în ochii lor drept supranatural.

— Să mă ia dracu dacă vă înţeleg ce vorbiţi, domnule Stanley! exclamă fostul

timonier, scărpinîndu-și barba încîlcită și roșie ca focul.

— Vei înțelege imediat.

Stanley chemă santinela și îi ordonă să bată în tobă următorul semnal: „Maser Stanley trăiește! Maser Stanley nu e mort, căci pieptul lui e mai tare decît stînca și a îndoit lama pumnalului. Maser Stanley e puternic și va trăi veșnic. El iartă pe vinovat dacă vă întoarceți în tabără. Altfel vă va pedepsi aspru pe toți".

— Acum pricepeți? se adresă el celorlalți, în timp ce tamtamul acoperea celelalte zgomote ale junglei.

Urmară cîteva momente de așteptare încordată. Deodată, Farquhar, care avea privirea cea mai ageră dintre toți, scoase un strigăt gutural și întinse brațul spre întunecimile junglei:

— Priviți! De necrezut! Se întorc!

— Sînteți... sînteți genial, domnule Stanley! exclamă unul dintre albi.

— Sînt doar un simplu om, rosti cu modestie Stanley, privind cu satisfacție întoarcerea întregii caravane.

Se apropiară timizi și respectuoși pînă la cîțiva metri. Cei care erau înarmați își aruncară armele la picioarele lui Stanley.

După aceea, ca la o comandă nevăzută, se aruncară cu fața la pămînt, cerînd îndurare. Numai doi oameni rămaseră în picioare. Între ei îl tîrau pe făptaș. Era un fost șef de echipă, care, după ce în octombrie dezertase din caravană, îi convinsese și pe ceilalți să dezerteze ; el încercase să-l asasineze pe Stanley, pentru ca în felul acesta expediția să nu mai aibă loc.

Acum nu mai era decît o biată frunză în vînt, așteptînd în genunchi pedeapsa zeului alb, cel fără de moarte.

— Să-l omorîm, maser ? întrebă zanzibarianul uriaș.

— Nu ! Spuneți-i că l-am iertat !

Un murmur de admirație și recunoștință străbătu întreaga caravană.

— Eu am taina vieții veșnice, pe cînd voi, ceilalți, sînteți niște biete furnici pe lîngă mine ! La ce bun să strivesc o biată furnică ?

Cuvintele acestea avură darul să stîrnească un entuziasm deosebit. Credința tuturor era că Stanley este un om supranatural. În cîntece și dansuri îl sărbătoriră așa cum se cuvenea unui zeu, întreaga noapte.

În zori, caravana își reluă marșul, înaintînd prin bălțoace de-a lungul apelor mlăștinoase, cufundîndu-se pînă la gît în gropile scobite de copitele elefanților. Însoțitorii cădeau istoviți de slăbiciune, dar se temeau de Stanley. Iertarea și puterea acestui om i-a copleșit și o plătesc cu o supunere oarbă. Oamenii se tem de el. Stanley i-a învins definitiv.

Trecerea fluviului Gombe e catastrofală pentru întreaga expediție. Cei doi albi ce-l însoțesc pe Stanley dispar în adîncuri, înghițiți de vîrtejurile apelor învolburate. Unul din cei doi măgari rămași se împotmolește în smîrcuri și e tras la fund de crocodilii enormi și înfometați. Se pierd aproape toate proviziile, iar Farquhar zace iar, cu febră mare, într-un hamac. Chiar Stanley abia mai poate vorbi. Fălcile îi sînt încleștate. Un nou acces de friguri îi zguduie trupul, dar înaintează mai departe, și puținii oameni ce i-au mai rămas îl urmează orbește, împleticindu-se la fiecare pas.

„Înainte! Trebuie să-l găsesc! Îl voi găsi, chiar dacă va trebui să merg după el pînă la capătul pămîntului!"

— Maser! Maser Stanley!

— Ce este ?

Ridică cu greu pleoapele obosite.

„Am adormit în timp ce mergeam“, își spuse el.

În fața lui se afla credinciosul zanzibarian.

— Te ascult. Vorbește !

— O caravană de optzeci Waguha !

— Ce-i cu ei ? Cine sînt ?

— Un trib care locuiește acolo ! și zanzibarianul arătă cu mîna în direcția sud-vest. Dincolo de apa cea mare și întinsă, se străduiește el să explice.

„Sud-vest de Tanganica“, traduse în gînd Stanley.

— Maser ! Conducătorul caravanei a spus că un alb a sosit acum o săptămînă în satul Udjidji.

Un trăsnet să fi căzut în fața lui și nu i-ar fi produs o mai mare impresie. Simte că i-a trecut și febra. Nu mai are răbdare. Îl înghiontește pe zanzibarian, să-l ducă mai repede la conducătorul caravanei. Cînd, în sfîrșit, se află lîngă acesta, întrebările curg ca grindina, fără răsuflare :

— Un alb ? Cine e ? Cum arată ? E tînăr sau bătrîn ?

— E bătrîn, domnule ! Mai bătrîn ca dumneavoastră. Are părul alb și e bolnav.

— Cum îl cheamă ?

— Nu știu, domnule ! Cei care îl însoțesc îi spun „căutătorul de fluvii".

— De unde a sosit ?

— De departe. Dintr-o țară care se numește Manuyema și se află departe de aici.

— Și are de gînd să rămînă la Udjidji ?

— Asta nu pot să știu.

— A mai fost vreodată la Udjidji ?

— Da. Dar a plecat de multă vreme.

— E Livingstone ! E Livingstone ! urlă, ca scos din minți, Stanley. Înainte ! Am știut că-l voi găsi ! Vom merge în marș forțat ! Farquhar ! Scoală-te, Farquhar ! L-am găsit pe Livingstone !

— Unde-i ? murmură buzele arse de febră ale bolnavului.

— La Udjidji ! Cale de-o săptămînă de aici ! Îl scăpăm dacă va auzi că venim. Sau poate că e pe moarte ! N-avem nici o clipă de pierdut ! Livingstone încă mai trăiește ! Să mergem ! Dublez recompensele hamalilor ! Scoală-te din hamac, Farquhar !

— Imposibil, domnule ! Am febră. Iertați-mă ! Poate că aveți și dumneavoastră. Ați visat probabil. Nu-l vom găsi niciodată pe Livingstone !... Nu-l vom găsi niciodată !...

Farquhar a leșinat, dar Stanley nu mai are ochi și urechi pentru nimeni. O singură țintă îl obsedează : „Udjidji ! Acolo e Livingstone !"

Omul pe care îl caută de nouă luni prin junglă, prin mlaștini, prin savane, trecînd peste munți și ape, înfruntînd căldura de iad și smîrcurile viclene, ocolind primejdiile și moartea ce pîndesc la tot pasul... „Livingstone e la Udjidji ! Livingstone e la Udjidji !" Ca un tam-tam, refrenul acesta îl obsedează, îl răscolește, îi dă aripi să zboare spre ținta halucinantă, spre împlinirea misiunii sale.

În mai puțin de-o săptămînă, caravana, sau mai bine spus ce a rămas din ea, străbate distanța ce o separă de Udjidji. Și iată că în ziua de 10 noiembrie 1871, Stanley e înștiințat de oamenii care cunosc ținutul că după două ore de drum relativ neted se va zări lacul Tanganica.

Stanley plînge de emoție. Farquhar de-abia se ține pe picioare, totuși parcă ar vrea să alerge. Luînd-o înaintea hamalilor din escortă, urcară pe nerăsuflate un deal, apoi străbătură o potecă bătătorită. În față se iviră munții Ugomo, de o culoare albastră-pămîntie, iar la poalele lor o apă argintie, strălucitoare, întinsă pe-o suprafață enormă. În sfîrșit, Tanganica! Munții înalți îi împletesc parcă o cunună albastră, pădurile de palmieri, cu verdele lor aprins, îi împodobesc împrejurimile. E o imagine de neuitat. Și acolo, în vale, șerpuind de-a lungul uriașului lac, se zărește un drum de culoare brună, ce duce către sat. Caravana i-a ajuns din urmă și s-au oprit toți locului, încremeniți în fața acestei minuni a naturii. Nimeni nu scoate o vorbă. Pe fața lui Stanley lacrimile nu se mai opresc. Deodată se desprinde din grup și începe să alerge pe potecă. Ceilalți îl urmară care cum pot, însuflețiți de același gînd, de aceeași dorință. Toate durerile și amărăciunile au rămas undeva, departe.

Dacă Livingstone e în Udjidji, drumul acesta al morții va lua sfîrșit.

Tot satul e în picioare. Mulțimea i-a înconjurat plină de curiozitate, căci de multă vreme n-a mai trecut o caravană atît de mare prin Udjidji. Stanley le face semn să se potolească și larma încetează ca prin farmec. Tălmaciul se adresează tuturor, cu voce tunătoare :

— Cine îl cunoaște pe doctorul Livingstone ?

Un negru înalt, spătos, îmbrăcat cu o bluză lungă, albă, ce-i trece de genunchi, străbate cu greu prin mulțime și se apropie de Stanley, gesticulînd și vorbind stîlcit englezește :

— Eu sînt servitorul domnului doctor.

— Trăiește ?

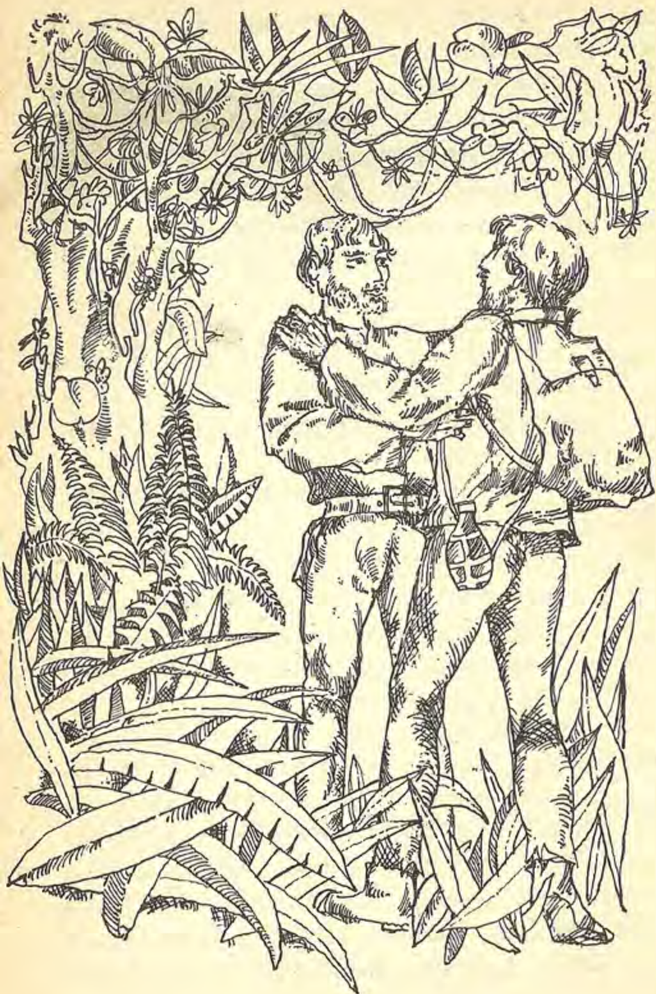
— Da, domnule !

— E aici ?

— Da, domnule !

— Ia-o înainte și arată-ne drumul pînă la casa stăpînului tău !

Mulțimea întovărășește caravana în sunetele unor instrumente ciudate și în ritmul tam-tamului. După cîteva minute, au ajuns într-o piață. Acolo, rezemat de-un stîlp, stă singur, cu mîna streașină la ochi, un bătrîn uscat, cu fața zbîrcită și parcă îndurerat. Stanley se apropie de el, în timp ce ceilalți rămîn mai în urmă. Zgo-

motul încetă brusc şi toţi împietriră, fără a mai scoate un cuvînt, într-o tăcere impresionantă şi respectuoasă.

La cîţiva paşi de bătrîn se opri şi Stanley. Încercă să formuleze o frază de politeţe sau de salut, dar — aşa cum se întîmplă într-o împrejurare emoţionantă — nu reuşi decît să întrebe :

— Domnul Livingstone ?

Celălalt salută şi îl privi drept în ochi, schiţînd un uşor surîs.

— Da !

Şi spre uimirea indigenilor, după ce îşi strînseră cu efuziune mîinile, cei doi bărbaţi, fără să-şi mai spună un singur cuvînt, porniră alături unul de altul într-o plimbare pe uliţa satului, ca două vechi cunoştinţe care nu s-au întîlnit pentru prima oară pe drumul vieţii.

Capitolul VI

LIVINGSTONE

Doctorul David Livingstone, supranumit de indigeni „căutătorul de fluvii", era

cu totul opus lui Stanley ca aparență și caracter. Livingstone: visător și liniștit, Stanley: plin de acțiune, dinamic. Acești doi oameni se întîlniseră în inima Africii, fiecare într-o clipă hotărîtoare a vieții sale: unul întunecat de apropierea morții, celălalt luminat de soare și glorie.

Din prima clipă a straniei lor întîlniri, Stanley și-a dat seama că Livingstone se străduia să-și ascundă viața în întunericul pădurilor virgine și să păstreze pentru sine descoperirile făcute. Dar tot atunci a înțeles că îl va iubi pînă la moarte pe omul acesta ciudat, că se va simți tot mai atras de modestia și noblețea lui.

Livingstone îl pofti pe Stanley în modesta sa locuință. Era dornic să afle motivul expediției sale, căci la prima vedere îl considerase drept un bogătaș care călătorește de plăcere. Stăteau amîndoi pe patul doctorului față în față și, deși trecuseră aproape zece minute, continuau să se examineze cu curiozitate, fără a scoate nici un cuvînt.

În sfîrșit, Stanley rupse cel dintîi tăcerea.

— V-am adus un pachet cu scrisori.

Livingstone așeză pachetul pe genunchi, fără să-l deschidă.

— După o absență atît de lungă, avînd știri de la familia dumneavoastră și de la toți care vă cunosc și vă admiră, credeam că veți fi foarte nerăbdător să citiți scrisorile, domnule doctor !

Livingstone părea preocupat de cu totul altceva. Răspunse într-un tîrziu :

— Am așteptat atîția ani de zile aceste scrisori, încît o întîrziere de-o oră nu mai are nici o importanță ! Sînt mai degrabă dornic să cunosc motivul expediției dumitale !

Un surîs lumină fața lui Stanley :

— Motivul ? Dumneavoastră !

— Vorbiți serios, domnule Stanley ?

— Cît se poate de serios ! Lumea întreagă se interesează de soarta „căutătorului de fluvii".

Stanley rostise adevărul și citi pe fața lui Livingstone o vie emoție la auzul acestei afirmații. Bătrînul explorator nu se putea dumeri că lumea, care fusese odată și a sa, se interesa de viața lui. Se credea uitat, tot așa cum și el o uitase. Pojghița ușoară de gheață ce stăruise pînă atunci în relațiile dintre ei se rupse și Livingstone începu să-l privească cu alți ochi pe Stanley, ba chiar i se păru simpatic.

încetul cu încetul își depănă, pe scurt, povestea vieții sale.

Se trăgea dintr-o veche familie scoțiană. Studiase medicina și intrase și în Societatea de misionari din Londra. Obținuse, în același timp, diploma de doctor și titlul de pastor. La vîrsta de douăzeci și șapte de ani, pusese pentru întîia oară piciorul pe pămîntul Africii. Nouă ani mai tîrziu străbătu deșertul Kalahari pînă la lacul Ngami și ajunse la Zambeziul de Sus. Într-o expediție efectuată în sudul Africii pînă la Luanda și înapoi pînă la Quilimane, descoperise pe acest parcurs căderile de apă ale Zambeziului în lacul Victoria. Timp de alți șase ani explorase fluviul pînă la lacurile Nyassa și Schirwa, urcase rîul Ravuma, atinsese lacul Tanganica, fluviul Luapula și lacurile Moero și Bangweolo.

În tot acest interval de treisprezece ani fusese întovărășit în expediții de soție și copii. Apoi se despărțise de familia sa, care se întorsese la Londra.

De la Kasai pînă la Angola, de la lacul Ngami pînă la coasta de apus, numele său era cunoscut ca al unui mesager al păcii.

Din spusele lui Livingstone, verificate de Stanley și confirmate mai tîrziu de toți

negrii care îl admiraseră, îl prețuiseră și îl iubiseră, nici un european n-a cunoscut atît de bine ca el rasa neagră, moravurile și trăsăturile ei de caracter.

Stanley îi explicase că de cinci ani de zile, familia, prietenii și întreaga opinie publică din Anglia și din alte țări ale lumii nu mai aflaseră nimic de soarta lui.

— Știu că nu vă place să se vorbească despre dumneavoastră.

— Așa este, dragul meu Stanley !

— Știu că aveți o aversiune categorică pentru cultul personalității. Totuși tăcerea dumneavoastră a fost considerată ca inexplicabilă ! Îngrijorarea tuturor era justificată, existînd teama să nu vi se fi întîmplat o nenorocire. Pentru ce v-ați înconjurat de atîta mister, nu pot înțelege ? !

— Da ! E adevărat că m-am rupt de toți cei dragi, de lumea Europei, dar m-am încăpățînat să găsesc cu orice preț izvoarele Nilului ! îi replică Livingstone. Aceste izvoare, pentru știința geografică din vremea noastră, sînt visul oricărui explorator. Mai mult decît atît ! Am promis solemn bunului meu prieten, celebrului geolog : sir Murchison, că-mi voi consacra tot

restul vieții cercetării izvoarelor Nilului.

— Sînt convins că aceste explicații vor satisface atît pe prietenii dumneavoastră, cît și întreaga opinie publică. Și acum îmi permiteți să vă întreb în ce stadiu vă aflați cu elucidarea acestei enigme ?

— Credința mea este că fluviul Lualaba, care izvorăște din lacul Tanganica, este afluentul principal al Nilului. Cît despre izvorul propriu-zis, îl consider a fi situat în cascadele aflate la nord de marele lac. Toate eforturile mele au drept scop să demonstreze această ipoteză.

Doctorul Livingstone făcu o pauză. Privea gînditor, undeva, spre o țintă nedefinită, pe deasupra capului lui Stanley. „Oare ce-mi ascunde acest om ? gîndi el. Nu-mi prea vine să cred că numai datorită acestei pasionante probleme geografice a renunțat la familie, la prieteni, la plăcerile unei vieți tihnite și civilizate. Aici se ascunde o taină pe care poate că nimeni nu o va afla, niciodată."

— Ai apărut, rupse bătrînul tăcerea și gîndurile lui Stanley, ca un adevărat miracol. Niciodată situația mea nu a fost mai disperată. Nu mai am dinți ; hainele mele

sînt zdrenţuite, sufăr de foame şi friguri ; nu mai am nici un medicament, dar nu voi înceta să-mi continui cercetările. Necontenit am senzaţia unei vrăji de care n-am scăpat şi nu va putea scăpa nici unul dintre cei care şi-au încredinţat sau îşi vor încredinţa soarta misteriosului continent.

„Aşadar, aceasta era taina lui Livingstone, îşi spuse Stanley. Asupra acestui om continentul negru exercită o magie, o atracţie de care el e convins că nimeni din cei ce l-au cunoscut nu va mai putea scăpa! Ei bine, eu unul de-abia aştept să ajung la Zanzibar şi nu mă voi mai reîntoarce niciodată pe aceste meleaguri. Mi-am făcut datoria de om şi mi-am îndeplinit misiunea de ziarist. Am îndurat atîtea nenorociri, poate cît şi Livingstone. Îmi ajunge !"

— Să mergem, domnule doctor ! Sînt dornic să vă predau tot ceea ce vă aparţine ! Sînt darurile trimise de soţia, copiii şi prietenii dumneavoastră devotaţi.

Soarele părăseşte bolta cerească şi, în asfinţit, orizontul sîngeriu luminează straniu uliţele satului pe care forfotesc cete

de războinici îmbrăcați în veșminte de sărbătoare. Ei se îndreaptă către piață, acolo unde în cinstea lui Livingstone și a oaspeților săi se vor desfășura ceremoniile, al căror punct culminant îl va constitui „dansul focului“.

Femeile lor — purtînd cu mîndrie creste de cocoși sălbatici, înfipte în părul lînos, cu podoabe de aramă, cîntărind cîteva kilograme, pe care și le-au aninat în jurul gîtului — au adunat vreascuri și au aprins cîteva focuri. Acum stau în jurul lor, avînd grijă de ele să nu se stingă.

„Dansatorii“, agitînd lănci și arcuri, se apropie în sunetele asurzitoare ale tobelor, tîrîndu-și ritmat picioarele prin colbul dens, stîrnind nori de praf, în care dispar și apar, ca într-un joc fantastic de umbre și lumini. Cînd întunericul nopții învăluie satul, dansul se dezlănțuie cu o furie sălbatică. Oamenii sar peste focuri sau se rostogolesc peste jarul încins, scoțînd strigăte ascuțite. Tobele îi acompaniază din ce în ce mai puternic, sacadat și uniform, încît hărmălaia îngrozitoare sperie stolurile de ibiși și papagali, silindu-i să-și caute adăpost în pădurea din apropierea satului.

Stanley cerceta cu ochi iscoditori și multă luare-aminte aceste scene nemaivă-

zute de el pînă atunci. Livingstone, în schimb, părea deprins cu acest ritual și urmărea cu indiferență tot ceea ce se petrecea în jurul lor.

Un grup de femei tinere, folosind drept tăvi frunze mari de palmieri, le așezară dinainte bucate alese : banane, cartofi copți, trestii de zahăr, turte de făină de manioc și păsări fripte.

În vreme ce oaspeții se înfruptau din bunătăți, dansatorii continuau neobosiți ciudatul și asurzitorul dans al focului.

Stanley rămase aproape cinci luni lîngă Livingstone. De multe ori se gîndise că e timpul să plece și tot de atîtea ori renunțase, căci îi venea greu să se despartă de omul acesta minunat. Nu-și dădea seama că, încetul cu încetul, vraja Africii îi învăluia și lui întreaga ființă. Își spunea mereu că singurul lucru pe care și-l dorește este acela ca Livingstone să confirme categoric că e încă în viață și că a fost găsit de el, Stanley.

Cu această mărturie va putea dovedi domnului Benett și lumii întregi că și-a îndeplinit misiunea.

Într-o seară, după ce făcuseră o plimbare cu pirogele pe lacul Tanganica, în timp ce stăteau în jurul focului și așteptau să se frigă o pulpă de antilopă, Livingstone îi arătă că nu are nici un motiv să-i refuze cererea.

— De ce să ascund faptul că trăiesc? Sosirea, ca și șederea dumitale în preajma mea, mi-au făcut o plăcere nespusă! Ești singurul om care m-a bucurat cu prezența lui! Trebuie să-ți fiu, într-un fel, recunoscător. De aceea îți voi încredința dovezi suficiente pe care le vei duce cu dumneata în Europa. Ziarele n-au decît să scrie ceea ce vor!

— Domnule Livingstone, m-am hotărît să plec.

— Foarte bine, tinere!

— Aș îndrăzni... să vă mai rog ceva.

— Spune!

— N-ați vrea să vă reîntoarceți cu mine?

Livingstone zîmbi cu amărăciune, înainte de a-i da răspunsul.

— Nu, domnule Stanley! Înseamnă că nu ați pătruns pe deplin în sufletul meu.

— Vă rog ca dumneavoastră să nu mă înțelegeți greșit! Nu vă cer acest lucru în dorința de a vă aduce în Europa ca pe un

trofeu viu, ca o dovadă în plus a îndeplinirii misiunii mele...

— Dar nici nu m-am gîndit la așa ceva!

— Doresc să mă urmați numai pentru a vă salva viața. Aș vrea să vă știu la adăpost de primejdiile care vă pîndesc în aceste ținuturi sălbatice și necunoscute la tot pasul.

— Îți mulțumesc din inimă pentru grija ce mi-o porți ! Nu, nu m-am înșelat de loc asupra sufletului dumitale. Dar n-a sosit încă momentul reîntoarcerii și nici nu se știe dacă va sosi vreodată. Moartea e undeva pe aproape...

— Îmi place să cred că e doar o glumă !

— Nu, tinere ! Din păcate nu e ! Sînt un bătrîn obosit, am cincizeci și nouă de ani, puterile mă părăsesc, sănătatea mi-e zdruncinată, dar nu vreau să mor în Anglia, unde am devenit un străin, ci în Africa, în această a doua patrie a mea, căreia îi aparțin cu trup și suflet...

— Nu vă înțeleg ! După plecarea mea veți rămîne din nou singur... fără prieteni, fără îngrijire, fără nici o speranță !

— Am mulți prieteni, domnule Stanley. Nici nu bănuiești cît de mulți prieteni am pe acest continent. Aici sînt poreclit „cău-

tătorul de fluvii". E o poreclă cu multe înțelesuri, cu sensuri deosebite. Eu nu caut numai izvoarele Nilului, tinere! Fluviile umane îmi sînt mult mai apropiate! Am înțeles și pătruns firea acestor oameni, le-am cercetat sufletul și am găsit comori de nepreţuit. Cum aş putea să-i părăsesc? Aplec urechea pe pămîntul încins de dogoarea soarelui și răscolit de apele ploilor torențiale și aud o chemare tainică. Şi de-mi lipesc trupul de pămînt simt cum bate „inima Africii"! Mă înțelegi, domnule Stanley? Mă înțelegi?

— Da, domnule Livingstone!

Spusese acest „da" cu toată convingerea. De-abia acum, cînd se apropia ceasul despărțirii, i se părea că începe să-l înțeleagă pe bătrînul acesta ciudat. Se simțea din nou ca un fiu adoptiv care își iubește cu tot sufletul binefăcătorul. De altfel, fiecare zi petrecută în preajma lui Livingstone nu făcuse decît să-i crească admirația pentru el.

La 14 martie 1872, Stanley pornește spre coastă. Se desparte cu greu de Living-

stone, care, la rîndul său, se vede cu regret părăsit de-un prieten. Amîndoi știau că nu se vor mai revedea niciodată.

Capitolul VII

AMĂRĂCIUNI

O ceață deasă și mohorîtă învăluise Londra. Doi oameni străbăteau alene o uliță dosnică, fără să rostească nici o vorbă. Se găsiră în dreptul modestei cafenele „La trandafirul de aur".

— Intrăm ? întrebă cel mai în vîrstă dintre ei. Celălalt încuviință doar printr-o ușoară înclinare a capului. Înăuntru nu erau decît vreo trei-patru clienți, pe semne obișnuiții localului, care-și sorbeau tacticos cafelele sau grogurile, după dorința fiecăruia.

Noii veniți stîrniră la început curiozitatea consumatorilor aflați în local, dar, după cîteva clipe, toți își văzură mai departe de îndeletnicirile lor. Patronul se apropie de ei, bucuros să recunoască într-unul dintre

clienți o persoană care începuse să devină celebră.

— Bună seara, domnilor! Fiți bineveniți în modestul meu local! Domnul Stanley, dacă nu mă înșel, se adresă el tînărului, care de-abia răspunsese la salut.

— Da, confirmă scurt domnul mai în vîrstă.

— Ce onoare pentru mine, domnilor, exclamă sincer încîntat patronul cafenelei. Ce doriți să serviți?

— Două cafele tari și amare!

— Imediat, domnilor, imediat!

Domnul în vîrstă surîse tînărului.

— După cum vezi, dragul meu, figura dumitale a și ajuns celebră.

— Într-un anumit fel, da, recunoscu Stanley. Sînt pe prima pagină a tuturor ziarelor, dar nu pentru motivul pe care mi l-am dorit.

— Sînt convins că în curînd situația se va îndrepta. Nu trebuie să deznădăjduiești. Eu unul, Roderick Murchison, sînt convins că ai rostit adevărul. De altfel, dovezile pe care le-ai adus și le-ai predat doamnei Livingstone vor sfărîma în curînd această pînză cenușie a invidiei pe care cei

mai mulți dintre onorabilii mei colegi au țesut-o în jurul dumitale.

Patronul se grăbise să aducă cele două cafele, astfel că Stanley profită de împrejurare și nu mai continuă discuția cu sir Murchison. Ca întotdeauna, cînd se afla într-o situație precară, îl răscoleau gîndurile, în timp ce privirea i se fixa pe un lucru sau pe o anumită imagine. De data aceasta, privirea îi era ațintită pe fereastra cea mare a cafenelei.

Stanley încerca să pătrundă ceața de afară și i se părea că în jocul ei de fantasme reînvie imagini dintr-un trecut nu prea îndepărtat.

Primirea rece care i se făcuse la Zanzibar fusese parcă prologul atmosferei pe care avea s-o întîmpine la Londra. La debarcarea sa în Anglia, senzația provocată de scrierile sale a fost imediat ștearsă de neîncrederea și invidia celor din jurul său. Curînd îndoielile și insultele s-au transformat în acuzații. Semnalul atacurilor îl dăduse chiar președintele „Societății de geografie“, care declarase în public și scrisese în diverse reviste de specialitate că Livingstone îl descoperise pe Stanley. Ceva mai tîrziu, un ziarist cerea ca în-

treaga chestiune să fie lămurită de experți. Stanley prezentase opiniei publice scrisorile lui Livingstone, dar autenticitatea lor fusese contestată. Invidia se dezlănțuise cu furie crescîndă, molipsitoare. Consternat, abătut, îndurerat, Stanley nu descurajase încă. La Brighton, la Secțiunea geografică a Academiei britanice, avusese o discuție publică. Erau în sală peste trei mii de oameni. Povestise în amănunt expediția și citi raportul în cadrul căruia susținu cu înverșunare teza lui Livingstone, potrivit căreia fluviul Lualaba ar fi fost cursul superior al Nilului, deși nici el nu o credea. Fusese combătut cu strășnicie. Chiar președintele adunării îi obiectase cu ironie că lumea se adunase la Brighton pentru a asculta fapte, nu povești senzaționale. Stanley răspunsese printr-un discurs, care lăsase o impresie extraordinară publicului.

Elogiase munca plină de sacrificii și abnegații a bătrînului Livingstone, care de ani și ani de zile căutase să descopere adevărul științific în mijlocul naturii vrăjmașe. Se declarase împotriva „geografilor de cabinet“, care discută de la birouri descoperirile contemporanilor. Părăsise tribuna în aplauzele sălii, lăsîndu-i pe intri-

ganți și calomniatori să-și spumege furia în culise. În holul importantei clădiri îl întîmpinase un domn elegant, cu o autentică notă de distincție. Era sir Roderick Murchison, un geolog celebru, prietenul lui Livingstone.

— Domnule Stanley, am admirat elocința, verva și sarcasmul dumitale. Personal sînt încredințat că tot ceea ce ai povestit astăzi este realitatea. Permite-mi să mă consider de acum înainte prietenul dumitale !

Își strînseră mîinile, în tăcere.

„Da, aceasta e situația, gîndi mai departe Stanley. În loc de glorie, amărăciune".

Oftase atît de zgomotos, încît clienții cafenelei tresăriră, iar patronul alergă într-un suflet, convins că distinșii oaspeți sînt nemulțumiți de calitatea cafelelor pe care le preparase.

— Să mergem ! propuse Stanley. Simt că m-a cuprins oboseala. Aș vrea să dorm.

— Prea bine, dragul meu ! Somnul e un reconfortant și un tonic în același timp!

Și sir Murchison lăsă pe masă o liră sterlină, fără a mai aștepta să i se dea restul.

Se îndepărtară grăbiți, în timp ce patronul cafenelei „La trandafirul de aur“ privea aiurit moneda scînteietoare din palmă.

— Bună dimineața, domnule Stanley! Un gentleman dorește să vă vorbească. Poftiți cartea sa de vizită.

Stanley întinse cu indiferență mîna după cartonașul aflat pe tăvița de argint a valetului.

De aproape două săptămîni locuia la Park, un hotel de mîna a doua, dar curat și așezat într-o poziție pitorească, așa după cum îl arăta și firma. Fugea de oameni, nu mai dorea să știe de nimeni, într-atît îl mistuiseră nedreptatea și calomniile lor. De aceea, cînd citi numele înscris cu litere mari pe cartea de vizită, exclamă cu năduf :

— Lord Granville ?! Cine dracu mai e și ăsta ?

— Lordul trezorier al Maiestății Sale regina Angliei, domnule ! răspunse calm valetul.

— Poate să fie și Maiestatea sa în persoană ! Spune-i că nu am nici un chef să-l primesc !

— Nici chiar dacă vă aduc în dar, din partea reginei, o tabacheră de aur, încrustată cu diamante ?

Stanley întoarse privirea spre ușă. În prag, un om între două vîrste, într-o ținută vestimentară ireproșabilă, surîdea, afișînd o atitudine mai mult decît binevoitoare.

— Permiteți-mi să mă prezint, domnule Stanley ! Sînt lordul John Granville și mi-am permis să pătrund în apartamentul dumneavoastră fiind sigur că refuzați a primi pe oricine. Consider însă că un dar oferit cu atîta mărinimie chiar de Maiestatea Sa nu se poate refuza, mai ales cînd prin el vi se recunoaște meritul de-a fi reușit să-l descoperiți pe doctorul Livingstone.

— Cum ? Așadar...

— De altfel, continuă imperturbabil lordul Granville, îmi face o deosebită plăcere să vă înmînez și ediția de azi a ziarului „Times". Priviți ! Fotografia dumneavoastră e la loc de cinste pe prima pagină. Și sub ea, cu litere de-o șchioapă : „Infamiile țesute în jurul lui Henry Morton Stanley au fost spulberate". Iar din cuprinsul articolului citez : „Familia lui Livingstone a recunoscut în mod public autenticitatea

scrisorilor prezentate de Stanley și aduce, pe această cale, cele mai călduroase mulțumiri eroicului gazetar". Ce părere aveți ?

— Luați loc, sir ! Această ultimă veste o consider cel mai prețios diamant ce mi s-a oferit vreodată !

Stanley nu mai rămăsese la Londra decît o săptămînă. În acest timp, Roderick Murchison îi fusese partener zilnic al unor lungi plimbări pe străzile londoneze. Într-o seară fusese invitat la un banchet dat în cinstea sa de oficialități. Printre aceștia se aflau și mulți dintre aceia care la început clevetiseră împotrivă-i și care acum se învîrteau în jurul lui, lingușitori și fățarnici. Evident, tabachera de aur încrustată cu diamante, darul Maiestății Sale, schimbase radical optica acestor oameni lipsiți de caracter. Stanley nu se simți de loc în apele lui la banchet, întocmai ca la serata pe care o dăduse în cinstea sa, cu ani în urmă la Zanzibar, consulul englez, doctorul Kirk. Nu se simțea bine în frac, vecin de masă cu unele doamne care-i puneau tot felul de întrebări stupide.

El nu era făcut pentru viața de societate și nici pentru galanterii ieftine. Pe de altă parte, simplitatea caracterului său se opunea ipocriziei saloanelor și singura sa armă împotriva ei o constituia sinceritatea lui jignitoare. Sentimentul onoarei, atît de înrădăcinat la Stanley, fusese adînc rănit, fără putință de vindecare în privința acelora care îl înfieraseră ca impostor. Firea lui sinceră, dintr-o bucată, aspră, dar corectă, întreaga lui ființă de țăran galez — din creștet și pînă în talpă — era refractară minciunii, clevetirii și zîmbetului fățarnic. Așa se face că într-o bună zi părăsise Londra și — cu aprobarea telegrafică a domnului Benett — se înrolase corespondent de război în Africa, atașat pe lîngă trupele coloniale britanice, aflate în luptă cu triburile Achantis.

De data aceasta debarcase în Africa de vest, în regiunea numită Coasta de Aur. Mai bine de o jumătate de veac aceste ținuturi fuseseră însîngerate de măcelurile fără sfîrșit organizate de cotropitori.

Stanley își făcu meseria de gazetar conștiincios, dar plin de revoltă împo-

triva atrocităţilor comise de ocupanţi. La sfîrşitul războiului, cînd armatele lordului Wolseley reuşiră să înfrîngă rezistenţa disperată a indigenilor, se reîntoarce scîrbit, mai plin de amărăciune ca niciodată, la Londra. Îi era dragă Africa, îi iubea pe locuitorii ei şi mai presus de orice îşi însuşise ţelul şi dăruirea lui Livingstone pentru triumful unei cauze nobile : aceea de-a descoperi tainele continentului negru pe căi paşnice.

În drum spre Londra, în februarie 1874, află ştirea morţii lui Livingstone, la zece luni după ce „bătrînul", cum obişnuia să-l numească, murise.

Din clipa aceea nu mai avu linişte. Toată voinţa lui aspira la „desăvîrşirea operei lui Livingstone". Era o misiune postumă. Obsesia Africii dezlănţuise în Stanley toată ambiţia şi energia cu care era înzestrat din plin. Umbra doctorului Livingstone îl chema să împlinească ceea ce acesta doar începuse. „Inima Africii" pulsa acum în inima lui Stanley. Şi astfel, gloriosul gazetar american, de origine engleză, va deveni un şi mai glorios „pionier al Africii", deschizătorul unor noi

drumuri, descoperitorul unor enigme geografice, ce învăluiau pe atunci, ca într-o perdea de mister, necunoscutul continent negru.

Capitolul VIII

ÎN INIMA AFRICII

În redacția principală a lui „Daily Telegraph“ din Londra plutea un fum gros, să-l tai cu cuțitul. În jurul mesei de ședințe, acoperită cu o catifea de culoarea vișinei putrede, luaseră loc domnul Brian Aherne, directorul ziarului londonez, domnul Gordon Benett, directorul marelui ziar „Herald“ din New York, redactorii-șefi ai ambelor ziare, sir Roderick Murchison și Henry Morton Stanley.

— Domnilor! izbucni cu violență Stanley. Înțelegeți-mă ! Am un spin în carne. Și nu voi putea să-l scot decît dacă reușesc să dezleg problema pe care Burton, Speke și doctorul Livingstone au lăsat-o nerezolvată. Atunci lumea întreagă va

trebui să mă creadă că l-am găsit într-adevăr pe Livingstone.

— Dragul meu, interveni cu multă căldură în glas sir Murchinson, dar toată lumea e convinsă c-a fost vorba de-o mare nedreptate. Ai fost reabilitat. Ți se aduc numai laude; și nu uita măreţul gest al reginei, care semnifică o recunoaștere totală a meritelor tale.

— Ești încăpățînat ca un copil, Stanley, i se adresă Aherne. Insiști tocmai acolo unde și eu socotesc că s-a pus punct. Ca și cînd ar mai exista oameni cu judecata întreagă, care să fi luat în serios acuzațiile absurde ce ți s-au adus!

— Dar, domnilor, vă rog să mă credeți, nici nu mai am somn! Gîndurile mele se îndreaptă mereu într-acolo! Simt în mine o chemare nestăvilită spre locurile unde „bătrînul" căuta să-și desăvîrșească opera. Gîndiți-vă, domnilor! Nu se cunoaște încă locul unde se varsă lacul Tanganica. Nu știm nimic despre lacul Victoria și legăturile lui cu Nilul. În afară de aceasta, partea apuseană a continentului african apare ca o enormă pată albă. Pentru triumful științei, dacă nu pentru memoria lui Livingstone, ajuta-

ți-mă să realizez această îndrăzneață expediție !

În încăpere se așternu o tăcere grea. Stanley se duse la fereastră, o deschise larg și inspiră cu nesaț aerul proaspăt și răcoros al minunatei nopți de vară.

— Ascultă, domnule Stanley ! întrerupse cel dintîi tăcerea, Aherne. Pe mine, unul, m-ai convins ! Declar solemn că sînt dispus să suport jumătate din cheltuielile expediției. Pentru cealaltă jumătate a sumei necesare, sper că domnul Benett va avea bunăvoința să mă susțină. Cu o singură condiție ! Exclusivitatea absolută a notelor dumitale de călătorie pentru ziarele „Herald" din New York și „Daily Telegraph" din Londra. De acord, domnule Benett ?

Domnul Benett surîse și nu rosti decît un singur cuvînt :

— Da !

La 21 septembrie 1874, Stanley debarcă din nou la Zanzibar, iar la sfîrșitul lui noiembrie se îndrepta spre continent, însoțit de două sute douăzeci și patru de ne-

gri mahomedani și trei albi: Frederick Barker, care semăna uimitor cu timonierul scoțian Farquhar, și frații Pocock.

De data aceasta, misiunea principală era găsirea izvoarelor Nilului. Ținta cea mai apropiată, Victoria-Nyansa, în direcția nord-vest. După ipoteza lui Speke era vorba de un singur lac, în timp ce Burton și Mac Queen afirmaseră că e format dintr-un grup de lacuri. De partea cui era adevărul? Urma apoi cercetarea lacului Tanganica. Întrucît era vorba de-un lac de apă dulce, trebuia neapărat să aibă o scurgere. Găsirea acesteia însemna înconjurul cu barca a lacurilor Tanganica și Victoria. În sfîrșit, elucidarea misterului fluviului Lualaba.

Expediția înainta cu greu. Nici unul dintre oamenii lui Stanley nu cunoșteau regiunea, iar călăuzele indigene nu se dovedeau demne de încredere. Cîțiva oameni mor de oboseală. Cîmpia întinsă e fără vînat, fără fructe sau cereale. Hrana nu se poate procura nici cu vorbă bună, nici cu bani. Indigenii sînt neîncrezători. Au mai trecut pe aici caravane arabe și

nu le-au adus nimic bun. Mulţi dintre fraţii lor au fost capturaţi şi duşi sclavi, în robie, departe de pămînturile strămoşeşti. Oare albii aceştia nu vin cu aceleaşi gînduri necurate, nu aduc cu ei lanţurile sclaviei sau gloanţele ucigătoare?

Tam-tamurile nu mai contenesc. Zadarnic încearcă Stanley să le explice scopul paşnic al expediţiei sale. În satul Vinyata, un om din ariergardă e ucis.

— Maser Stanley!

— Ce doreşti, Butu?

Şeful hamalilor îşi arată dinţii albi ca laptele într-un rînjet care îl face pe Stanley să se înfioare.

— Răzbunare, maser!

— Bine! Şi ce vrei să fac?

— Trebuie să daţi un exemplu.

— Nu vezi că abia sîntem în stare să transportăm bolnavii? N-am venit în inima Africii ca să dau exemple!

Stanley dorise să dea ordin de plecare mai departe, dar se opri în loc.

Frederick Barker se apropie, gîfîind, deosebit de agitat:

— Vom fi atacaţi, domnule Stanley! Nu mai e nici o îndoială!

— Ce spui, Barker?

— Doi dintre hamali au fost în pădure să adune vreascuri. Unul a fost ucis de o lance, celălalt are o săgeată în braț, trupul plin de răni sîngerînde și fața mutilată de o lovitură de bumerang.

— V-am spus, maser ! interveni Butu. Trebuie să facem ceva.

— Aveți răbdare, oameni buni ! Cred că vom ajunge la o înțelegere cu ei !

Poate pentru a-l contrazice, o săgeată șuieră pe la urechile lui și se înfipse, zbîrnîind, într-un copac uriaș. Se auzi un strigăt de luptă și din toate părțile năvăliră atacatorii, luînd caravana cu asalt. Nu mai era nimic altceva de făcut decît să se apere.

— Trageți la picioare ! ordonă Stanley. Ei nu au nici o vină ! Ne consideră negustători de sclavi.

— Nu știu ce ne consideră, urlă Barker, dar adăpostiți-vă odată, domnule, dacă nu vreți ca săgețile acestor diavoli să vă facă trupul o sită bună de cernut nisip !

Focurile de armă se întețiră și în cîteva minute atacatorii fură puși pe fugă. Din nenorocire, Stanley constată cu groază că pierduse în scurta luptă aproape un sfert din efectivul său.

În regiunea Usukumo, indigenii îi primesc însă cu prietenie. Stanley reușește să cumpere boi și capre, apoi recrutează alți hamali în locul celor uciși în lupta din satul Vinyata.

În după-amiaza aceea era o căldură înăbușitoare. Stanley hotărîse ca întreaga caravană să se oprească la umbra copacilor, iar înaintarea să continue după miezul nopții, atunci cînd răcoarea va îngădui oamenilor să înfrunte mai ușor drumul atît de obositor.

Totuși, Stanley nu avea astîmpăr. După ce îl rugase pe Franck Pocock, ca împreună cu Butu, să inspecteze starea sănătății oamenilor, proviziile și armamentul, luase cu el pe Barker și pe James Pocock într-o plimbare prin pădure.

— Pe aici nu vom avea de întîmpinat nici o primejdie. Să profităm de acest prilej și să cutreierăm împrejurimile.

— Eu cred, domnule Stanley, că n-ar fi prudent din partea noastră dacă ne-am lăsa armele în tabără !

— Ai dreptate, James. Nu de alta, dar s-ar putea foarte bine să ne iasă în cale

vînat și ar fi păcat să ne întoarcem aici cu tolba goală.

Pădurea tropicală se întindea, parcă fără de sfîrșit, înaintea ochilor lor. Lianele se înlănțuiau într-un vîrtej amețitor printre crengile și trunchiurile copacilor, ale căror vîrfuri se înălțau pînă la 50—60 de metri. Ici, colo răsăreau poieni zmălțuite cu flori, într-o varietate de culori uimitoare.

— Ce copac mai e și ăsta ? exclamă, la un moment dat, Barker, oprindu-se să admire florile roșii ce-i împodobeau coroana.

— Piperul.

— Piperul ? ! Hei, drăcie ! De-aș avea numai cinci copaci în grădina casei mele din Norfolk, aș fi un om bogat !

— Nu ai ochi decît pentru copacul ăsta ! îl mustră, cu blîndețe, Stanley. Privește în jurul nostru ! Iată, bunăoară, acest smochin tînăr, cu trunchiul argintiu ! Sau calamul atît de aromat ! Dar amamul, cu florile lui albe ca neaua și parcă pudrate cu roz ! Cît despre vița sălbatică, cu ciorchinele violet deschis, ce părere aveți ? Și de copacii aceștia uriași, care poate dăinuiesc aici de sute de ani ?

Ați mai văzut un asemenea spectacol, atîta bogăție de culori ?

— Iubiți mult pădurea, domnule, nu-i așa ?

— Pădurea tropicală reprezintă pentru mine omenirea întreagă, murmură Stanley, ca fermecat de-o vrajă neînțeleasă decît de el. Nu mă pot uita la ea fără să mă gîndesc că aici viața și moartea nu stau un singur moment fără să aibă treabă.

— Nu vă înțeleg ! îl întrerupse Barker din visare. Ce-ați vrut să spuneți adineauri ?

— Îți voi explica numaidecît, dragul meu ! Pădurea tropicală îmi aduce aminte de lumea civilizată. Imaginați-vă că vă aflați într-o dimineață, între ceasurile șapte și opt, pe puntea Londrei, contemplînd marea de oameni care se urcă spre oraș. Unii slăbănogi și istoviți, cu spetele încovoiate, alții voinici și surîzători, bine făcuți ; bărbați, femei și copii, grăbindu-se fiecare să dea lupta cu viața. Îi revăd pe toți aici : pe tineri sau bătrîni, pe cei puternici sau pe cei obosiți.

— Cum ? îndrăzni James Pocock să-l întrebe, fiindcă nu prea pricepea compa-

rația lui Stanley între puntea Londrei și pădurea tropicală din inima Africii.

Stanley surîse îngăduitor. Poate zîmbea doar gîndurilor lui...

— Priviți copacul acesta ! E cenușiu, uscat, îmbătrînit. Lîngă el, altul pipernicit. Mai încolo, unul cocoșat și anemic din pricină că-i lipsește lumina și soarele.

— Dar acesta ?

— A albit deodată, probabil nimicit de trăsnet. În vecinătatea lui se înalță falnici, tineri, semeți, zeci și sute de copaci. Viața, lupta cu viața e și aici, ca pretutindeni. Veteranul acesta, continuă Stanley, arătîndu-le un copac al cărui trunchi uscat abia l-ar fi putut cuprinde cinci oameni, își numără vîrsta cu veacurile, puteți să fiți siguri. E născut mai înainte ca descoperitorii europeni să fi pătruns pînă aici ; e gata să moară de bătrînețea ce l-a uscat din rădăcină și totuși se luptă să mai supraviețuiască printre copacii magnifici ce-l înconjoară.

— Sînteți extraordinar! exclamară Barker și Pocock, entuziasmați de imaginile poetice ale lui Stanley.

Acum înaintau în liniște. Din cînd în cînd se auzeau țipetele păsărilor sau maimuțelor. Admirau, în tăcere, priveliștea

minunată a pădurii, și însoțitorii lui Stanley, căutau să regăsească pretutindeni, în tot ceea ce vedeau în jurul lor, asemuiri cu imaginile plăsmuite de el.

Ca oameni sosiți din zonele temperate, necunoscînd decît stejarul, fagul, plopul sau bradul, erau zăpăciți de această pădure imensă, în care palmierii se încrucișau cu calamul aromatic, piperul și smochinul cu arborii seculari, teul și acajuul cu campeșul, care nu putrezește niciodată, sau mangunierul cu portocalul sălbatic. Amestecați și legați prin milioane de liane uriașe în așa fel, că uneori soarele nici nu mai putea pătrunde printre dînșii, întinzîndu-se pe zeci de kilometri, copacii pădurii tropicale îi uimeau și îi încîntau în același timp. Cînd se întoarseră în tabără, amurgul scălda în culoarea violet cerul Africii tropicale, iar însoțitorii lui Stanley declarau mulțumiți că asistaseră la o lecție de botanică nemaiîntîlnită de ei pînă atunci.

Coloana caravanei se tîra asemenea unui șarpe uriaș pe drumul bătătorit și secetos. La un moment dat pămîntul începu să devină clisos, mocirlos. Din loc în

loc se vedeau niște urme ciudate, de mărimi puțin obișnuite.

— Ne apropiem de-o apă, maser! strigă Butu.

— Așa se pare!

— Asta urme de elefant! Elefanți mulți și mari, foarte mari aici, spuse cu îngrijorare călăuza. Ei căutat apa. Lac poate să fie pe aici, pe aproape.

Stanley porunci însoțitorilor să-și încarce armele. Știa că o turmă de elefanți, în căutare de apă, poate deveni foarte agresivă și periculoasă dacă e stînjenită din treburile ei.

— Ce-ar fi să vînăm cîțiva elefanți, domnule Stanley? întrebă Barker, în timp ce-și încărca tacticos carabina.

— Nici nu mă gîndesc! Trebuie să-i evităm pe cît ne va fi cu putință. Elefanții africani devin foarte violenți cînd sînt atacați.

— Și pe mine m-ar ispiti o vînătoare de elefanți! mărturisi Franck Pocock. N-ar strica să punem în bagajele noastre cîțiva colți de fildeș.

— Și apoi, chiar dumneavoastră, dacă îmi amintesc bine, doreați, zilele trecute, să vînați în pădure.

— În nici un caz, Barker, nu m-am gîndit la o vînătoare de elefanți ! Vă repet, sînt de o ferocitate cumplită.

— Cam cît cîntărește un colț de fildeș ?

— Între 70—80 de kilograme, dar la unele specimene adulte chiar ceva mai mult de o sută.

Barker fluieră admirativ :

— Păcat că nu vînăm măcar un asemenea exemplar !

Cum Stanley nu părea dispus să mai continue această discuție, înaintară cîtva timp în tăcere. Cei patru albi se aflau în avangarda convoiului, împreună cu Butu. La un moment dat se opriră uimiți. În fața lor se deschidea un mic luminiș, unde se odihneau doi elefanți maturi și doi pui. Masculul era un exemplar uriaș, tocmai ce-și dorise Barker cu puțină vreme mai înainte.

— Opriți ! strigă Stanley.

Elefanții ciuliră urechile.

— Ascultă, Barker ! Și voi, ceilalți ! Vă repet, nu trageți nici un foc de armă ! E periculos pentru noi toți !

— Și atunci pe unde vom trece mai departe ?

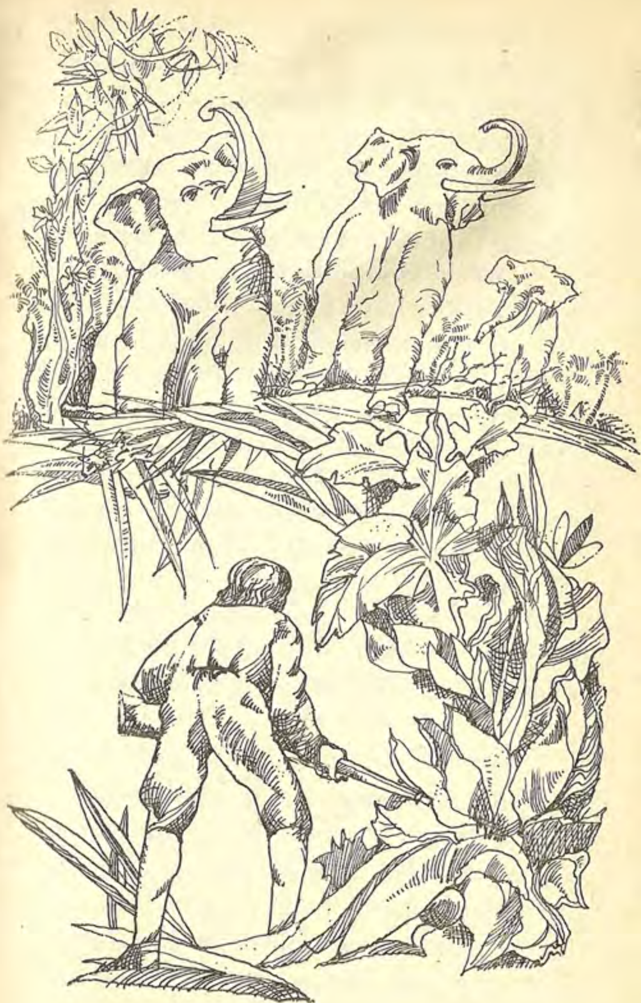
— Trebuie să așteptăm. Sînt convins că ne-au simțit și își vor lua imediat tălpășița.

Dar prevederile lui Stanley nu se adeveriră.

Elefanții continuau să-și facă netulburați siesta, ca și cum nici nu s-ar fi sinchisit de oamenii din imediata lor apropiere. Trecuse un sfert de oră, poate și mai bine, și ei nu aveau nici gînd să se urnească din loc. Faptul acesta îl înfurie nespus de mult pe Barker. Profitînd de-o clipă de neatenție a lui Stanley, ochi în direcția masculului. Barker era un vînător dibaci, dar, din nenorocire, Franck Pocock, vrînd să-l împiedice să tragă, nu izbuti decît să-i devieze brațul și glonțul destinat uriașului pachiderm nimeri mortal unul dintre pui.

Lovitura neașteptată derută, pentru cîteva momente, elefanții. Prima care își reveni, femela, se repezi în direcția atacatorilor, agitîndu-și trompa și scoțînd sunete înfiorătoare. Masculul o urmă îndeaproape, sforăind amenințător, în vreme ce puiul rămăsese pironit locului, neștiind ce să facă.

— Ochiți! Trageți imediat! strigă Barker.

O salvă de gloanțe se abătu asupra celor doi elefanți. Femela căzu ca un copac retezat de colții fierăstrăului. În schimb masculul, rănit ușor, se repezi asupra unuia dintre hamali, îl încolăci fulgerător cu trompa și, ridicîndu-l în aer cu ușurința cu care un om ridică un băț de trestie, îl plesni de-un copac cu atîta furie, încît auziră cu toții trosnetul teribil al oaselor sfărîmate. Nenorocitul zăcea aruncat cît colo. Fără îndoială, moartea fusese fulgerătoare.

O a doua salvă de gloanțe se abătu asupra elefantului. De data asta nimeriră în plin. Înnebunit de durere, uriașul pachiderm bătu în retragere și în mai puțin de un minut dispăru în pădure, urmărit de puiul care scîncea ușor, aidoma unui copil, ce nu înțelesese nimic din drama ce se desfășurase cu atîta iuțeală în luminiș.

— Să-l urmărim ! strigă James. E rănit grav ! Nu poate să ajungă departe !

— Degeaba, maser ! Noi nu mai găsim la el ! interveni Butu.

— Ai dreptate, întări Barker spusele călăuzei. Un elefant muribund dispare într-un chip, aș putea spune, miraculos.

Dumnezeu știe unde se duce ! Se povestește că au un cimitir al lor, pe care nimeni nu-l cunoaște și nu l-a descoperit vreodată.

Barker se apropie de Stanley, îngîndurat și spășit.

— Iertați-mă ! N-am vrut ! Eram atît de enervat, că nu m-am mai putut stăpîni. Aproape că nici nu mi-am dat seama ce fac !

— Eu sînt de vină ! interveni Franck. Dacă nu făceam gestul acela necugetat...

— Maser ! Noi nu trebuie să mai stăm aici ! Loc primejdios ! Acum poate vin și alți elefanți, răzbună pe ceilalți ! Să plecăm degrabă, maser !

Stanley nu le răspunse. Pierderea unui om din caravană într-un chip atît de stupid, ca și masacrul elefanților, îl tulburaseră atît de mult, încît în ziua aceea nimeni nu mai reuși să stea de vorbă cu el. Făcu doar un semn cu mîna și caravana porni mai departe, la drum.

În sfîrșit, după un marș istovitor, caravana ajunse la țărmul lacului Victoria-Nyansa, fără ca să li se mai întîmple vreun incident. Trecuseră o sută patru zile de la plecare.

În dimineaţa aceea cerul era de-o limpezime neobişnuită. Nici un firicel de nor nu se zărea cît vedeai cu ochii. Aşezaţi pe mal, Stanley şi Barker se pregăteau să pornească în expediţia proiectată : înconjurul lacului.

În apropierea lor, pe uscat, se afla barca demontabilă, din lemn de cedru, lungă de aproape douăzeci de metri şi largă de trei, adusă de ei din Zanzibar.

— Butu ! strigă Stanley.

— Da, maser !

— Trebuie să-mi alcătuiesc un echipaj. Vezi cine se oferă dintre oamenii tăi.

Parlamentările lui Butu cu hamalii durară aproape o jumătate de oră.

Stanley îşi pierduse răbdarea.

— Ce se întîmplă, Butu ?

— Nimic, maser !

— Nu vrea nimeni să mă însoţească ?

— Nimeni, maser ! Frică de apă !

— Prostii !

— Nu prostii, maser ! Apa adîncă — trage bieţi oameni la fund. Ei zic că viteji, dar pe uscat. De apă mare frică !

— Ştii bine că nu pot merge doar eu, cu maser Barker şi maserii Pocock. Spune-le oamenilor să privească mai cu aten-

ție la corabia mea! E frumoasă, sigură ca un vapor, mai iute ca o pasăre!

— Eu spus la ei, tot așa cum spus maser Stanley la mine. Ei explicat că mare, mare frică!

— Mii de tunete, se enervă Barker! Parcă n-au mai văzut apă în viața lor! Cîți oameni vă trebuie, domnule Stanley?

— În afară de James Pocock și de mine, aș mai avea nevoie de încă vreo zece. Franck Pocock și cu dumneata veți rămîne aici, să conduceți tabăra în lipsa noastră.

— Lăsați pe mine! În cinci minute aveți oamenii trebuincioși.

— Te rog însă... fără brutalități!

— Se înțelege!

Barker se apropie de grupul de hamali. Alese zece dintre ei, cei care i se păreau a fi mai voinici.

— Tu! Și tu! Și tu!... Așa! Cîți sînt, Butu?

— Zece, maser!

— Spune-le să mă urmeze!

— Unde îi duceți?

— Dacă nu vor însoți pe maser Stanley în barca cea mare, n-au decît să plece!

Renunţăm la serviciile lor. Trebuie să-mi predea proviziile şi puştile.

— Maser! Nu faceţi una ca asta! Ei fără puşcă, fără mîncare, mor!

— Numai dacă merg cu maser Stanley, mă răzgîndesc. Altfel, aşa am hotărît, aşa va rămîne. Noi n-avem nevoie să hrănim pe degeaba atîţia fricoşi! Poţi să le mai comunici că maser Stanley dublează plata pentru cine merge pe lac.

Puşi în faţa unei astfel de alternative, cei zece negri sfîrşiră prin a accepta să-l însoţească pe Stanley.

Şi astfel ambarcaţiunea fu lansată pe apă. La cei doisprezece navigatori se adăugă însuşi Butu, care ţinea morţiş să-i demonstreze lui Stanley că el nu e de loc fricos.

— Sîntem treisprezece acum! remarcă James Pocock.

— Eşti superstiţios? Eu mă bucur că Butu s-a oferit să meargă cu noi. E singurul care ne poate servi drept tălmaci.

James nu mai găsi necesar să continue discuţia. Se mulţumi să privească în tăcere peisajul grandios al împrejurimilor lacului.

Ajunseră cu bine pe malul nordic.

— Aici Uganda! explică Butu. Țară frumoasă, împărat frumos. Numește la el Mtesa.

Stanley se hotărî să facă o escală. Îl lăsă pe James cu cinci negri în barcă, iar el, Butu și ceilalți cinci negri debarcară pe țărm. Spre surprinderea lui Stanley, scurtele explicații date de Butu se dovediră a fi adevărate. Îndată ce pătrunseră cîteva mile în interior, le ieși înainte o suită compusă din demnitari și curteni, trimișii speciali ai împăratului Mtesa, pentru a-l întîmpina pe Stanley și însoțitorii săi. Erau oameni chipeși, prietenoși, bine proporționați, vorbind o limbă melodioasă.

— Am impresia că trăim un vis frumos, îi șopti Stanley lui James Pocock.

— Eu, domnule, sînt convins că nu poate fi decît un vis!

În sunetele unor instrumente melodioase fură conduși la palat. Între timp, tam-tamul — „telegraful junglei africane" — vesti sosirea micului grup expedițional.

În sala mare a palatului le ieși înainte chiar împăratul Mtesa. Era un om deosebit de înalt, proaspăt ras, cu un aspect

atît de plăcut, că îl impresionă pînă și pe Stanley. El, care văzuse atîtea în numeroasele-i peregrinări, nu se așteptase să întîlnească în inima continentului african o personalitate atît de distinsă și fermecătoare.

Mtesa nu cunoștea limba engleză, dar avea în preajma lui un tălmaci mult mai bun decît Butu.

Își strînseră mîinile, conform obiceiului european. După aceea, Mtesa le făcu semn să se așeze pe niște perne moi, meșteșugite în chip oriental.

Bătu ușor din palme și în sală intrară aproape o sută de femei.

— Sînt soțiile împăratului, le explică tălmaciul. Cele mai frumoase femei din Uganda.

Femeile se așezară pe podea, de-a lungul pereților. Un murmur de admirație străbătu încăperea :

— Iată-l pe Stanley !

— De unde îmi cunosc numele ? ! întrebă el, mirat și intrigat în același timp.

— Numele dumneavoastră a străbătut ținuturi întinse, domnule ! interveni binevoitor tălmaciul. Pretutindeni e rostit cu multă admirație. Sînteți singurul alb care

a avut curajul să pătrundă prin locuri neumblate, spre a-l afla pe „căutătorul de fluvii". Doctorul Livingstone a fost ca un părinte pentru noi. Prietenii lui sînt şi prietenii noştri.

Mtesa se ridică de pe pernă, rosti cîteva cuvinte, apoi întinse, pe rînd, braţele spre cele patru puncte cardinale.

— Ce spune ? îl iscodi Stanley pe tălmaci.

— Împăratul vă urează bun sosit şi vă invită să staţi în Uganda cît veţi voi.

— Dar de ce-a arătat spre cele patru zări ? întrebă James.

— Asta înseamnă că tot ceea ce ne aparţine nouă, pînă la hotare, vă aparţine şi dumneavoastră.

— Straşnic ! exclamă cu satisfacţie tînărul Pocock, rotindu-şi privirea de-a lungul pereţilor.

Stanley admira în tăcere chipul lui Mtesa. Trăsăturile împăratului îi aminteau de figurile statuilor mari de piatră din Teba. „Prin ce mister pătrunsese această civilizaţie străveche în plină junglă ?" se întreba el, cercetînd cu atenţie pe cei ce îl înconjurau, în timp ce aceştia se străduiau să ofere oaspeţilor cele mai

alese delicatese africane. Alături de el, James Pocock repeta în neştire :

— Visez !... Totul nu-i decît un vis !... Un vis frumos !...

Înconjurul imensului lac dură aproape zece zile. Uganda a rămas de mult în urmă. O furtună puternică pe apă și un atac tîlhăresc îi fac să se reîntoarcă în tabără sleiţi de foame și de oboseală. Îi întîmpină chipuri speriate, triste.

— Unde e Barker ? e prima întrebare a lui Stanley.

— A murit acum cîteva zile, răspunse Franck Pocock, arătînd o moviliţă proaspătă în apropierea locului de debarcare.

— Ce s-a întîmplat aici... în lipsa mea ?...

— Am fost atacaţi în patru rînduri. Am pierdut douăzeci și cinci de oameni, în afară de Barker. Ceilalţi nu vor să mai rămînă în acest ţinut nici în ruptul capului. Cred că ar trebui să ne întoarcem, domnule ! În aceste condiţii nu mai putem înainta nici un pas mai departe.

— Dar eu trebuie să ajung la lacul Nyansa !

— Imposibil, domnule ! Din două sute douăzeci și patru de însoţitori, am rămas cu mai puţin de jumătate.

— Cum așa ? !

— Cei care au scăpat de moarte au fugit prin păduri.

— Au dezertat, vrei să spui ?

— Rezultatul e același ! Și au luat cu ei arme, muniții și hrană.

— Dumneata ce-ai păzit, domnule Franck ?

— Mă iertați, dar Barker a fost omorît de trei dintre acești fugari, pentru că s-a opus, cu arma în mînă, plecării lor.

— Și atunci ți-ai apărat pielea ?

— Bineînțeles ! Dar dacă eu nu rămîneam în viață, la întoarcerea dumneavoastră n-ați mai fi găsit absolut nimic. Trebuie să plecăm imediat.

— Cu neputință ! Nu am împlinit decît una din misiunile pe care mi le-am propus ! Mai am de făcut multe cercetări ! Atîtea descoperiri mă așteaptă...

— Vă înțeleg ! Dar cu cine veți continua ? Doar cu mine și cu fratele meu ?

Stanley surîse cu amărăciune. Butu, care urmărise cu atenție convorbirea dintre cei doi, se apropiase încurcat și șovăitor lăsînd să se înțeleagă că ar vrea să intervină în discuție.

— Maser ! șopti el.

— Te ascult, Butu !

— Maser, eu am o idee ! În sat, aproape multe bărci mari. Noi cumpărăm bărci, mergem toţi la Uganda. Acolo împărat Mtesa dă la noi mulţi însoţitori. Maser poate duce la alt lac mare.

Stanley se repezi la Butu, îi cuprinse umerii cu amîndouă braţele şi-l sărută pe frunte, cu un entuziasm care stîrni nedumerire în întreaga caravană, căci nimeni nu auzise ce-i propusese şeful hamalilor.

Mtesa îi dărui într-adevăr lui Stanley o escortă de cîteva mii de oameni, şi mulţumită acestui fapt el reuşi să cerceteze o regiune întinsă la apus, dar fără a putea ajunge la lacul Nyansa, după cum intenţionase, deoarece triburile Wanyoro se opuseseră cu înverşunare, barîndu-le trecerea. Pentru Stanley însă o nouă enigmă geografică era rezolvată : nu mai încăpea nici o îndoială că Victoria şi Nyansa erau o singură întindere de apă şi nu un grup de lacuri, aşa cum se pretinsese pînă atunci.

Rămînea de clarificat enigma lacului Tanganica şi a scurgerii fluviului Lualaba.

Înconjurul lacului dură vreo cincizeci de zile, dar la capătul lui, Stanley descoperă că Tanganica are drept tributar periodic Lukuga, care se varsă în Lualaba. Nu i-a mai rămas de dezlegat decît o singură problemă : încotro merge Lualaba ? Cu ce fluviu se identifică el ? Cu Congo ? Cu Nigerul sau cu Nilul ?

Cînd se reîntoarce la Udjidji, unde rămăsese grosul expediției, îl așteptau alte surprize neplăcute : James Pocock murise de tifos. Fratele său, Franck, grav bolnav. Cinci wangwani din escorta armată muriseră de vărsat. Mulți dintre hamali dezertaseră. Stanley nu e omul care să dea îndărăt, oricîte piedici sau primejdii i s-ar așterne în cale. Pînă cînd Franck se va însănătoși, el poate alcătui o nouă trupă. De astă dată îl vor însoți oamenii cei mai curajoși, deoarece ținuturile în care se vor avînta sînt complet necunoscute. Nici un alb n-a mai călcat prin regiunea Uhombo.

Credinciosul Butu recrutează pentru această înfricoșătoare expediție doar patruzeci de wangwani, dar toți sînt războinici hotărîți, care nu se tem de pericole sau de jungla nepătrunsă.

În zorii unei dimineţi limpezi, patruzeci şi trei de oameni pornesc în marş de-a lungul fluviului Lukuga. „Cîţi dintre ei se vor mai întoarce în Udjidji ?" se întreabă localnicii, conducîndu-i în sunetele răscolitoare ale tobelor pînă la marginea satului.

Capitolul IX

ÎNCOTRO ÎŢI PORŢI APELE, LUALABA ?

Parcurseseră aproape o sută de kilometri în direcţia vest, cînd Buta aflat în avangarda caravanei, veni alergînd spre cei doi albi.

— Maser ! Primejdie !

— Triburi sălbatice ?

— Mai rău, maser ! Butu speriat rău ! Butu n-a mai văzut pînă acum aşa ceva !

— Vorbeşte mai desluşit, omule ! interveni Franck. Ce-ai văzut ?

— Oameni care nu sînt oameni ! Ei oprit caravana ! Ei strigă : „Ehea! Ehea!" Ei nu lasă treacă mai departe ! Ei avut săgeţi otrăvitoare ! Butu rău speriat !

— Să mergem amîndoi, să vedem ce se întîmplă ! Pregătește-ți carabina, Franck !

Înaintară cu multă precauție. Oamenii lui Stanley se opriseră în loc, neștiind ce atitudine să ia față de dușmanul necunoscut și înspăimîntător, dar care nici nu ataca. Un grup de aproximativ o sută de oameni se așezaseră de-a curmezișul potecii. Aveau o atitudine înfricoșătoare, dar nu schițau nici un gest de atac. Trăsăturile le erau grosolane, capul acoperit de păr, ca la maimuțe. Împrejurul gîtului își atîrnaseră — în chip de podoabe — capete de șoareci, oase de gorilă și piei de șerpi. Cînd îl zăriră pe Stanley, scoaseră același strigăt ciudat, care îl înspăimîntase atîta pe Butu : „Ehea ! Ehea !"

Franck, cu degetul pe trăgaci, se apropie de Stanley. Alte strigăte izbucniră.

— Ce facem ? Oare ne vor ataca ?

— Mai degrabă socotesc că apariția noastră i-a uimit. Pînă la noi n-au mai văzut oameni albi.

— Ce-ar fi să trag cîteva focuri în aer ?

— Crezi că e necesar ?

— Altfel nu se mișcă din loc și nu avem pe unde să trecem. Știți, domnule Stanley, privind aceste făpturi, am im-

presia că am nimerit pe o altă planetă, cu miliarde de ani mai tînără decît pămîntul.

Stanley găsi gluma lui Franck excelentă și izbucni într-un hohot de rîs, care dezlănţui un nou val de strigăte guturale :

— „Ehea ! Ehea !"

— Acești oameni se pare că nu cunosc decît un singur cuvînt, continuă Franck, încurajat de faptul că Stanley îi apreciase gluma rostită adineaori. Vă spun sincer că m-ar interesa să-i studiez mai îndeaproape, dacă nu am avea cu totul alte probleme de dezlegat.

— Într-adevăr, dragul meu Franck, situaţia e tragi-comică. Încep să-ţi dau dreptate. Cred că singura soluţie pentru a ne vedea scăpaţi de ei nu poate fi decît o rafală de gloanţe.

— Vă asigur că se vor împrăștia ca potîrnichile, spuse Franck.

Amîndoi traseră cîte două gloanţe în aer.

Detunăturile răsunară cu un ecou lugubru în desișul junglei. Cînd fumul se risipi, nu se mai zărea nici urmă din oamenii-maimuţă.

Răsfoind manuscrisele sale din vremea cînd discustase cu Livingstone asupra Lualabei, Stanley descoperi că doctorul presupusese la un moment dat că ar fi fost de fapt cursul superior al fluviului Congo. Dar Livingstone, preocupat de izvoarele Nilului, neglijase voit continuarea cercetărilor în această direcție. După un marș de aproape patru sute de kilometri pînă în inima Africii, Stanley ajunsese în locul unde fluviul avea o lărgime de cinci sute de metri.

Așezați la unul din focurile taberei, instalată chiar pe malul Lualabei, Stanley și Franck discutau despre itinerariul pe care urmau să-l parcurgă de-acum înainte.

— Am impresia că Lualaba curge de la sud spre est, spuse Franck, în timp ce învîrtea în frigare o pulpă de țap sălbatic.

— Asta ar însemna că se varsă în Oceanul Indian, murmură, pierdut în visare, Stanley.

Deodată tresări, ca scuturat de friguri. Ochii îi scînteiară în lumina flăcărilor.

E datoria mea să-l urmăresc pînă la ocean... oricîte piedici aș întîlni în drumul meu, rosti el apoi cu hotărîre. Aș

avea nevoie însă de o escortă mult mai puternică.

Franck urmărise cu ochi lacomi rumenirea țapului la căldura jarului ce se desprindea, trosnind, din vreascuri.

— Da ! E adevărat. Ne putem aștepta oricînd la dezertarea wangwanilor. Mă mir chiar că nu au făcut-o pînă acum. Am o idee și cred că nu e rea, spuse el, răsucind frigarea. La o mică distanță de aici, asta am aflat-o de la Butu, se află o colonie arabă, al cărei șef e Tippu-Tib.

— Am auzit și eu de el, îl întrerupse Stanley, continuînd să viseze cu ochii deschiși. Se pare că se ocupă cu negoțul de sclavi.

— Și ce ne interesează pe noi acest lucru ? Principalul e să obținem de la el oamenii de care avem nevoie. Cu lire sterline se poate obține orice de la Tippu-Tib.

— Nu vreau să am de-a face cu el !

— Atunci, fii sigur că peste puțin timp vom mai rămîne doar noi doi. Ți-am mai spus că oamenii pe care îi avem acum se tem de locurile necunoscute. Și apoi nu putem ști ce primejdii se vor ivi în calea noastră. Sclavii lui Tippu-Tib cunosc îm-

prejmuirile. Ei sînt aici ca acasă. În definitiv, faci ce vrei, adăugă Franck, vădit nemulțumit. Tu ești șeful expediției.

Stanley refuză cu politețe bucata de carne pe care i-o întinse Franck .

— Mulțumesc, nu mi-e foame!

Gîndul îi zbura într-una la Lualaba.

Noaptea, tîrziu, Franck îl simți pe Stanley cum se răsucea în patul de campanie, fără astîmpăr.

— Nu ți-e somn?

— Ascultă, Franck! M-am hotărît! Sînt constrîns de împrejurări și altă soluție mai bună nu am la îndemînă. Mîine, în zori, vreau să discut cu Tippu-Tib.

Colonia arabă, al cărei șef era Tippu-Tib, îl primi pe Stanley cu admirație și simpatie. Numele ziaristului explorator pătrunsese în inima junglei, așa cum se întîmplase pentru vecie cu cel al doctorului Livingstone.

Tippu-Tib era un bărbat interesant. Potrivit ca statură, uscățiv, cu tenul măsliniu și nas acvilin, avea ochii mari, negri și vioi. Îl poftise pe Stanley în coliba

care-i slujea drept reședință și birou administrativ.

— Așadar, domnule Stanley, nu-ți pot oferi decît două sute cincizeci de sclavi.

— Ajung !

— Cred și eu ! Dar eu ce voi face cînd va trebui să mă întorc prin ținutul Nyangwe ? Escorta mea va fi prea mică !

— În schimb suma pe care ți-o ofer este destul de mare.

— Ați spus cuvîntul potrivit, domnule!

— Nu-ți ajung cinci sute de lire sterline ?

— Fără o mie de lire nici nu mă clintesc de-aici !

— Atunci voi fi nevoit să plec mai departe, cu cei patruzeci de războinici wangwani.

— Nu înțeleg cum de mai puteți numi „războinici" niște oameni care și-au pierdut capul de frica animalelor din junglă și a canibalilor !

— De unde știi ?

— Sclavii mei au și vorbit cu oamenii dumitale. Wangwanii nu mai vor în ruptul capului să meargă mai departe.

— Îți dau o mie de lire sterline, dar cu o condiție !

— Care ?

— Să-mi procuri, de unde știi, cîteva corăbii ușoare.

— Așa ceva nu se află prin partea locului ! Numai triburile sălbatice, de pe Lualaba, au bărci. Noi, dacă vă vom însoți, mergem pe uscat... de-a lungul fluviului...

— Șapte sute de lire sterline îți ajung ?

— O mie. Nici un penny mai puțin, se îndîrji arabul. Voi semna un contract în momentul în care îmi veți da cecul.

De zece zile, caravana plecată din Nyangwe a pornit în necunoscut, de-a lungul fluviului Lualaba, deși, la mijlocul lui noiembrie, roua tropicală picură fără încetare, făcînd să iasă din pămînt aburi fierbinți și miasme de nesuportat. Desișul junglei e din ce în ce mai greu de străbătut.

— Domnule Stanley !

— Ce este, domnule Tippu-Tib ?

Arabul afișează o mină gravă, disperată :

— Oamenii mei spun că nu mai pot înainta.

— Te-ai obligat, în numele lor, prin contract ! E adevărat sau nu ?

— E adevărat! Dar Alah se împotrivește. Ce pot face eu, un biet muritor, în fața atotputerniciei lui Alah?

Stanley nu-și ascunde un zîmbet disprețuitor.

— Și ce dorești? Cum să-l înduplecăm pe Alah?

— Va trebui să-mi mai dați un cec de cinci sute de lire. Poate în felul acesta voi reuși să conving oamenii să vă însoțească încă douăzeci de zile.

— Numai atît?!

— Atît. Fluviul parcă nu are sfîrșit! Chiar nu vă înțeleg pe voi, europenii, ce aveți de cîștigat dacă mergeți așa, în necunoscut?

— Nici n-ai să înțelegi vreodată, Tippu-Tib! Pe dumneata te interesează un singur lucru: banii! Pe mine cu totul altceva.

Arabul clătină din cap, în semn că era foarte convins de zădărnicia căutării unor lucruri care nu aveau nici un fel de preț în ochii lui.

— Fie cum vreți dumneavoastră. Dar fără suma pe care v-am cerut-o nu pot să merg mai departe.

Stanley completă un nou cec în valoare de cinci sute de lire sterline, pe care Tippu-Tib îl vîrî cu îndemînare în buzunarele largi ale veșmîntului său.

— Alah va binecuvînta drumul nostru încă douăzeci de zile ! rosti el, cuprinzînd cu o privire cucernică nemărginirile întinse ale cerului.

A doua zi, Stanley puse în aplicare o nouă idee a lui Franck.

Se urcă în barca lui demontabilă împreună cu Butu și trei dintre războinicii wangwani. Franck și Tippu-Tib preluară conducerea coloanei de pe uscat. Curînd, însă, îi pierdură din vedere. Oamenii se tîrau cu mare greutate prin desișurile junglei, în timp ce barca aluneca sprintenă pe apă.

— Maser ! Trebuie să oprim aici ! rosti Butu cu îngrijorare, arătînd spre malul drept al fluviului. Noi depărtat prea mult.

Dar Stanley nu mai avu vreme să-i răspundă lui Butu, pentru că un zgomot neașteptat izbucni în junglă.

— Ce se aude, Butu ?

— Asta tobe. Tam-tam.

— Dar ce spun?

— Cer ca noi să oprim. Asta ținut Vinya-Njara. Ei atacă la noi cînd luna intră în nori.

— Unde sînt?

— Acolo! și Butu arătă pe malul stîng al fluviului. Ei cu bărci multe și săgeți otrăvite. Noi depărtat prea mult, repeta el, tremurînd ca varga.

— Butu! îi zgîlții umerii Stanley. Butu! Tu ești un războinic, nu un iepure fricos!

— Noi numai cinci oameni, se justifică Butu. Ei cine știe cîți?

— Ai dreptate, prietene! Și apoi pe apă vom fi o pradă mai ușoară pentru atacatori. Să tragem barca la mal înainte de-a se întuneca.

— Butu face culcuș pentru maser în copac.

La comanda lui, cei trei wingwani lopătară cu forță și îndemînare, ducînd barca la mal. Era și timpul. De-abia puseseră piciorul pe uscat și pe malul stîng apărură vreo douăzeci de negri, agitînd furioși arcurile cu săgeți otrăvite. Se sfă-

tuiră între ei o vreme și dispărură în desișuri în cea mai mare grabă.

— Ei sfătuit aduce bărci, spuse Butu. Ce facem, maser? Tippu-Tib și maser Franck nu venit la timp!

— Mi-ai promis că ne vom instala într-un copac.

— Da, maser!

— Alege-l pe cel mai trainic și mai înalt. Vom face din el culcușul nostru pentru noaptea aceasta. De pe crengile cele mai înalte vom putea observa toate mișcările dușmanilor.

— Asta, maser, copac potrivit, arătă Butu spre un arbore uriaș, pe care de-abia l-ar fi cuprins cinci oameni în brațe.

Se instalară cu multă greutate la o înălțime amețitoare. Crengile copacului erau rezistente. Stanley cerceta cu binoclul împrejurimile. Nu se zărea nici urmă de atacatori, dar nici Franck, Tippu-Tib și grosul caravanei nu apăreau la orizont. „Oare ce să li se fi întîmplat?“ se întreba îngrijorat Stanley. „Atîta timp cît va fi lumină nu mă tem, dar noaptea vom fi cu siguranță atacați. Numai de n-ar intra luna în nori!“

— Maser! îi întrerupse Butu, brutal, șirul gîndurilor. Privește, maser!

O barcă ușoară, în care se aflau cinci războinici, încerca, la adăpostul unui camuflaj din frunziș, să se strecoare de-a curmezișul fluviului pe țărmul unde se aflau ei.

— Cercetași, maser! Ei vor găsească la noi, acum, ziua. Spus apoi la ceilalți unde sîntem. Noaptea ei atacă sigur.

— O să le treacă cheful! spuse cu hotărîre Stanley.

Încărcă liniștit carabina și, cînd barca ajunse în bătaia armei, apăsă cu hotărîre pe trăgaci. Detunătura armei sperie un cîrd de papagali, care — țipînd înfricoșător — se refugie în adîncul junglei. Stanley ochise cu mare precizie. Bătînd aerul cu brațele, unul dintre cercetași se prăbuși, fără a mai apuca să scoată un geamăt, în apele învolburate ale Lualabei. Ceilalți zoriră să se întoarcă pe mal.

— Deocamdată nu vor mai îndrăzni să se apropie de noi! exclamă satisfăcut Stanley.

Dar în sinea lui era mai îngrijorat ca oricînd. Niciodată pînă acum nu se aven-

turase cu un număr atît de mic de oameni în necunoscut. Niciodată nu fusese atît de aproape de o primejdie de moarte.

Ațipise, frînt de oboseală și încordare. Instinctiv, tresări. Cînd se mai obișnui cu întunericul, îl văzu pe Butu. Privea cu atenție în zare. Încercă și el să străpungă cu privirile pînă la fluviu, dar nu desluși nimic. În schimb, urechile prinseră niște zgomote ciudate, ritmice, care veneau chiar din direcția apei. „Zgomotul lopeților ! Ne atacă !“ își spuse el. Privi cerul cu teamă. Luna tocmai zorea să se ascundă printre nori. „Dacă ne vor descoperi, sîntem pierduți !“ În aceeași clipă, Butu se întoarse spre el. Cu tot întunericul își dădu seama că nici cei trei wingwani nu dormeau. Se frămîntau pe locurile lor, cu neliniște și poate chiar cu spaimă.

— Ei mulți, cincizeci de bărci, cu cîte cinci războinici fiecare, îi șopti Butu.

„Cum de i-a putut număra pe întunericul ăsta ?“ se întreba, cu uimire, Stanley.

Nu trecu multă vreme și auziră clipocitul bărcilor care acostau la mal. Apoi pădurea începu să trosnească.

— Ce se întîmplă, Butu?

— Ei adună crengi. Fac foc mare, să găsească la noi.

Situaţia devenea de-a dreptul dramatică.

— Oricum, ne vom vinde scump pielea, dragul meu Butu!

O pălălaie izbucni pe neaşteptate în bezna nopţii, ca un roi de licurici.

— Încărcaţi-vă armele! şopti Stanley.

Stîrnită ca din senin, o pală de vînt întinse focul aprins de atacatori. Intenţia acestora era ca fumul să-i înăbuşe pe asediaţi, spre a-i sili să-şi trădeze locul unde se aflau ascunşi. Stanley privea cu deznădejde cum flacările se ridicau tot mai sus, cuprinzînd o porţiune tot mai mare a junglei.

Tam-tamurile izbucniră pe neaşteptate, cu o furie sălbatică, vestind pînă departe apropiatul triumf. Acum, Stanley şi oamenii lui îi zăreau bine pe asediatori. Butu îi explică, în grabă, că aveau de-a face cu războinicii Vinya-Njara, temuţi şi neîndurători faţă de oricine.

— Maser, la noi sosit ceasul! Butu merge în grădina strămoşilor lui.

Drept răspuns, Stanley scrîşni din dinţi. Da, e mai mult ca sigur că Butu

are dreptate. Sacrificiile, osteneala, mizerile și lupta cu necunoscutul, tot ce-a realizat pînă acum și tot ce plănuise pentru viitor, se vor prăbuși ca un castel făcut din cărți de joc. Oare va muri aici, în mijlocul junglei care l-a atras cu mirajul ei, întocmai ca pe Livingstone, fără a reuși să-și împlinească, datoria pînă la capăt ?

— Nu-i destul ! murmură el în neștire. Nu-i destul !

Butu și wangwanii nu pricepură rostul acestor cuvinte care semnificau pentru temerarul Stanley dîrzenia și îndărătnicia lui de-a nu se pleca în fața morții, cînd se afla abia la mijlocul drumului său de viață.

— Nu-i destul ! Trebuie să trăiesc ! Trebuie să înving ! Nu-i destul !

— Maser, la tine iar friguri ? întrebă Butu, privindu-și stăpînul cu spaimă.

Stanley nu mai avusese timp să-i răspundă. Se auziră focuri de armă urmate de vaiete și strigăte disperate. În lumina fantastică a flăcărilor, războinicii se prăvăleau ca secerați. Butu și wangwanii priveau ca buimăciți înspăimîntătorul spectacol al flăcărilor și morții, o viziune

de coşmar a unei nopţi de groază pe malurile Lualabei.

— Destul! repetă încă o dată Stanley, şi simţi că puterile îl părăsesc.

Totul se învîrtea în jurul lui: copacii, asediatorii, flăcările, ca într-o sarabandă fără de sfîrşit. În cele din urmă îşi pierdu cunoştinţa.

Capitolul X

VRAJA MAGICĂ A FLUVIULUI CONGO

Franck Pocock şi Tippu-Tib rămăseseră mult în urma lui Stanley. Înaintarea prin jungla care se întindea pînă la malurile Lualabei, pe poteca strîmtă şi încîlcită de liane, fusese anevoioasă. În seara cînd Stanley şi însoţitorii săi se refugiaseră în copacul uriaş, restul caravanei se afla la aproape zece kilometri depărtare. Tippu-Tib vru să-şi oprească oamenii din marş şi să-şi instaleze tabăra într-un luminiş ceva mai ospitalier, dar Franck se opusese cu îndărătnicie, deoa-

rece cîteva dintre călăuze îi atrăseseră atenția că tobele de război ale sălbaticului trib Vinya-Njara vesteau prinderea unui om alb, care nu putea fi altul decît Stanley. Cu toate protestele arabului, Franck se hotărîse să alerge imediat în ajutorul șefului expediției. Dacă Stanley era în primejdie, însemna că totul avea să se sfîrșească. „Acest om nemaipomenit nu trebuie să moară!“ își spuse el și zori întreaga caravană cu amenințări și promisiuni. Înaintarea în noapte fusese și mai anevoioasă. O bună parte din cei care alcătuiau expediția renunțaseră să mai continue drumul.

Totuși, după patru ore de mers, Franck, care rămăsese cu cincizeci de oameni, zări la mai puțin de un kilometru flăcările unui incendiu. Presimțind că acolo se află și Stanley, porni în pas alergător, urmat de cei care îi rămăseseră credincioși. Crengile desișurilor le zgîriau obrajii, le rupeau veșmintele, dar fiecare nu mai avea decît un sigur gînd: „Stanley e în primejdie! Stanley trebuie salvat!“

Luați prin surprindere, războinicii Vinya-Njara își pierdură cumpătul. În lumina flăcărilor erau o pradă ușoară pentru

Franck și oamenii lui. În cîteva minute peste treizeci de războinici zăceau neînsuflețiți pe pămîntul umed.

Scoțînd țipete deznădăjduite, cei mai mulți dintre ei se grăbeau să se urce în bărci sau să se arunce în apă. Cîțiva încercară să opună rezistență. Săgețile muiate în venin de cobra șuierară în noapte. Unele dintre ele se înfipseră în oamenii lui Franck, iscălindu-le sentința de moarte.

Frank părea un diavol. Barba-i roșiatică era plină de mărăcini, pălăria spartă de ghimpi, iar hainele sfîșiate, lăsau să i se vadă rănile sîngerînde de pe tot trupul.

Trăgea necontenit și urla îndemnîndu-și oamenii să atace. Din cînd în cînd, flăcările îi luminau chipul cuprins de-o sinceră și amarnică disperare, la gîndul că prietenul său ar fi fost ucis.

În scurtă vreme, ultima rezistență a sălbaticilor războinici fusese lichidată. Pe iarba însîngerată zăceau vreo șaizeci dintre ei, în timp ce Franck pierduse doar cinci sau șase oameni. Restul războinicilor Vinya-Njara se înghesuiseră în bărci sau înotau voinicește, încercînd să înfrîngă curentul Lualabei. Dintr-un copac uriaș

coborîră Butu și cei trei wangwani. Ei purtau pe brațe corpul lui Stanley. Lui Franck i se încețoșă privirea și simți un junghi ascuțit înțepîndu-i inima.

— E mort? strigă el. Răspundeți, e mort?

— Nu! Maser Stanley numai leșinat, îngăimă, speriat, Butu.

Din ochii atît de încercatului Franck se prelinseră cîteva lacrimi, întocmai unor boabe de rouă ce se rostogolesc pe o frunză, înfiorate de adierea molcomă a vîntului.

Franck capturase ca „pradă de război" treizeci și șase de bărci, pe care războinicii Vinya-Njara le abandonaseră pe malul Lualabei.

Dintre ele, Stanley alesese numai douăzeci și trei, suficiente pentru numărul celor care se hotărîseră să-l urmeze mai departe. Tippu-Tib nu mai voi să continue drumul cu nici un preț, „chiar dacă Stanley l-ar fi poleit cu aur".

— Moartea pîndește în aceste locuri la fiecare pas, adăugă el.

Dar Stanley nu era omul care să dea îndărăt. La 28 decembrie 1876, expediția

fluvială porni mai departe, spre eternul necunoscut. Erau o mînă de oameni hotărîți, cărora Stanley le insuflase respect și le transmisese mult curaj.

După zece zile de drum se zăresc primele cataracte.

— Ce facem, domnule Stanley ?

— Acostăm, Franck, bineînțeles. Trebuie să cercetăm pe unde se poate trece mai departe.

Expediția debarcă pe uscat. Deși e decembrie, soarele e pătrunzător și sulițele lui de foc moleșesc și-i obosesc peste măsură. Căutările sînt zadranice. Apele fluviului se izbesc cu furie spumegîndă într-o creastă de munte. Din izbitura valurilor respinse cu cele ce înaintează se produce un vîrtej înspăimîntător.

— Cum vom trece pe aici ? se întreabă toți și privirile se îndreaptă rugătoare spre Stanley, ca și cum numai de la el ar putea veni salvarea.

— Nu e decît o singură posibilitate, dragii mei. Vom transporta bărcile pe uscat pînă ce vom da iarăși de apă liniștită.

— Prin junglă e clar că nu putem trece ! e de părere Frank, și Butu îl aprobă, de-

oarece privirile lui agere au descoperit imediat că ar fi o imposibilitate încercarea de-a străbate pădurea virgină.

— Atunci vom escalada creasta muntelui !

Oamenii privesc la început cu îndoială înălţimea de granit. Sînt convinşi că nu vor putea trece dincolo cu atîta încărcătură în spinare şi pe deasupra şi bărcile. Dar Stanley reuşeşte să-i convingă. Îi îndeamnă, le promite şi e primul care dă exemplu de temeritate şi voinţă.

Oamenii gîfîie, blestemă, dar îl urmează orbeşte. Stanley este irezistibil. O simplă privire, un singur gest sînt de-ajuns pentru ca nimeni să nu mai crîcnească şi obstacolele să fie înfrînte, cu toate că eforturile sînt imense. Şi situaţia se repetă mereu, fiindcă fluviul e bogat în căderi de apă, curenţi şi baricade de stînci.

Expediţia începe să dea semne de oboseală. După trecerea celei de-a şaptea cataracte, fluviul se îngustează şi se desparte în zeci de canale prin care apa curge cu o viteză vertiginoasă. Ca prin minune nici o barcă nu se sfărîmă, nici nu se scufundă. În schimb, sînt atacaţi de indigeni, cărora

simpla apariţie a caravanei le stîrneşte furia războinică.

Luptele devin un lucru obişnuit, sînt inevitabile, oamenii se împuţinează pe zi ce trece, dar Stanley, ca un cîrmaci neobosit pe vreme de furtună, conduce bărcile mai departe, nu-şi pierde nici o clipă încrederea. E pătruns tot mai mult de vraja magică a fluviului Congo.

— Cît vor mai dura suferinţele noastre? îl întreabă Franck, şi Stanley îi citeşte pe faţă oboseala, lipsa din ce în ce mai pronunţată a rezistenţei sale fizice.

— Maser, asta fluviu blestemat! El nu mai are sfîrşit! exclamă Butu.

Stanley îşi dă seama că şi cel mai credincios dintre negri a ajuns la capătul puterilor.

Şi deodată cataractele încetară. Fluviul se îndreaptă cu hotărîre spre apus, lărgimea sa creşte aproape de patru kilometri, iar peisajul devine încîntător. Dar nimeni nu se poate bucura de frumuseţile care încep să se dezvăluie înaintea ochilor. Tam-tamurile cheamă la luptă şi — pe neaşteptate — pirogi enorme, încărcate fiecare cu cîte optzeci de vîslaşi, se îndreaptă ameninţătoare spre mica expediţie

a lui Stanley. Pe flancurile pirogilor sînt înșirate cranii omenești. Atacatorii sînt goi, busturile lor unse cu grăsime strălucesc în razele soarelui. Pe cap sînt împodobiți cu pene de papagal, iar la gît le atîrnă, drept trofee de război, oasele dușmanilor înfrînți.

— Sînt canibali ! strigă Franck. O să ne pună în frigare.

— Fiți pregătiți ! îi îndeamnă Stanley. Așezați bărcile în linie ! Comenzile lui sînt parcă ale unui general vestit pe cîmpurile de luptă. Cum veți vedea zburînd prima lance, ochiți bine și trageți !

Pirogile s-au apropiat. Primele lănci au și fost aruncate. Este limpede că atacatorii nu cunosc ce este îndurarea.

Nimeni nu le cunoaște dialectul, nimeni nu poate să le explice că expediția lui Stanley nu a sosit pe pămînturile și apele lor cu scopuri războinice.

— Acum ! ordonă Stanley. Foc !

Împușcăturile produc panică. Pe aici nimeni n-a mai văzut așa ceva. Gloanțele aducătoare de moarte sînt socotite drept răzbunările zeilor pentru cine știe ce nesocotință făptuită cîndva. Stanley n-a do-

rit nicicînd aceste vărsări de sînge, dar fără ele nu putea înainta.

Și apoi viața le era continuu în pericol. Indigenii n-au cunoscut pînă acum oameni de altă culoare și nici semeni de-ai lor îmbrăcați cu cămăși, pantaloni scurți sau înfășurați în pînză albă la mijlocul trupului.

Pentru indigeni, toți aceștia sînt dușmani, care au venit să le cotropească pămîntul strămoșesc ; într-un fel Stanley le dă dreptate în sinea lui.

A doua zi atacul devine și mai înverșunat. Expediția pierde încă doi oameni, fiindcă cei mai iscusiți dintre atacatori au azvîrlit cu dibăcie lăncile din imediata apropiere a bărcilor lor.

Însă apele fluviului înghit lacome aproape cincizeci dintre acești îndrăzneți.

Gloanțele carabinelor sînt mai iuți decît lăncile.

În ziua în care un afluent puternic de la nord, Aruwimi, se unește cu fluviul care se îndreaptă spre apus, Stanley își notează imediat în carnetul de însemnări zilnice :

„Fără îndoială, mergem spre Oceanul Atlantic. Acesta e Congo. Trebuie să fie Congo, unul dintre cele mai mari fluvii ale globului. Deci am avut dreptate ! Lualaba s-a transformat în uriașul pe care l-am dorit și așteptat cu atîta nerăbdare. De mi-aș vedea visul împlinit pînă la capăt ! De-aș ajunge viu și nevătămat la Oceanul Atlantic ! Dacă aș fi fost negru, poate că de mult n-aș mai fi fost în viață, dar în toiul luptelor, curiozitatea atacatorilor e mai mare decît ura și cruzimea lor. Brațul care întinde arcul, mîna care vrea să arunce lancea înlemnesc de uimire la apariția unui alb, această ființă nemaivăzută de ei".

De cîteva zile bărcile merg în liniște. Expediția întîlnește pretutindeni o vegetație luxuriantă, bogată : curmali și palmieri, banani, tufe de mirt, plante aromatice și ferigi.

Deodată pe mal își face apariția un trib întreg. Sînt sute de oameni, care, în loc de lănci sau arcuri, agită în semn de bun venit frunze enorme de palmieri.

— Vom debarca! hotărăște Stanley. Trebuie neapărat să ne împrospătăm proviziile.

— Nu am încredere în ei! ripostează Franck. Nu-mi miroase bine această primire cordială.

— Sînt oameni pașnici! Vei vedea!

Butu primește misiunea de-a lua primul contact cu indigenii.

Barca lui Stanley se îndreaptă curajos spre țărm. Tobele bubuie ritmic și indigenii cîntă și dansează, agitînd frunzele de palmier, în semn de bun venit. La douăzeci de metri de țărm, Butu se aruncă în apă și înoată voinicește spre mal. După cîteva explicații însoțite de gesturi largi, el face palmele pîlnie la gură și-i strigă lui Stanley:

— Maser! Aici ținutul Rulunga! Mai departe, Ikengo! Oameni buni! Vom face schimb! Eu înțeleg ce vorbesc ei!

Barca lui Stanley se apropie. În celelalte bărci, oamenii așteaptă încordați. Stanley, cu casca pe ceafă și mimica binevoitoare, coborî pe uscat.

Tobele amuțesc ca prin farmec. Nimeni nu mai dansează, nimeni nu mai cîntă. E o liniște ciudată, puțin înfricoșătoare. Doar

scîntecele unor copii mici întrerup din cînd în cînd tăcerea care s-a așternut deodată.

— Butu !

— Da, maser !

— Prezintă-mă șefului tribului !

Butu gesticulează și vorbește în același timp. Sunetele sînt lungi și melodioase. Dialectul e plăcut, senzația sonoră e încîntătoare. Stanley nu e superstițios, dar glasul indigenilor îl încîntă și-l convinge că de data aceasta se va înțelege cu ei. Din grupul masiv se desprinde un om mai în vîrstă. Se apropie de Stanley, se înclină ceremonios, apoi ridică frunza de palmier, pe care o ține în mînă, deasupra capului, acoperit de un păr scurt și creț, ca o perie de sîrmă.

— *Sennech !* rostește, cu căldură în glas, bătrînul.

— Ce spune ?

— Maser, asta cuvînt înseamnă *pace.*

— *Sennech !* răspunde imediat Stanley și ridică mașinal amîndouă mîinile spre cer.

Cu ajutorul lui Butu, Stanley cere indigenilor fructe și făină, alimente de care expediția ducea cea mai mare lipsă. Bă-

trînul ascultă cu atenție, apoi aprobă printr-un semn, înclinînd ușor capul. A înțeles, și omul alb va avea tot ce va dori.

— Ce pot să-i ofer în schimb ? întreabă Stanley.

Din nou multe parlamentări, din nou bătrînul înclină ușor din cap și răspunde cu surîsul pe buze :

— Sennech !

Așadar, oamenii aceștia nu primesc nimic în schimb.

Sînt ospitalieri și tot ceea ce își doresc e pacea.

Toată expediția ar vrea să rămînă acum pe aceste meleaguri vreme mai îndelungată, să-și poată reface forțele în liniște, dar Stanley nu are astîmpăr. Pentru el nu mai există nimic pe lume decît un singur ideal : Congo ! Fluviul Congo !

Către sfîrșitul lui februarie 1875, insulele devin din ce în ce mai numeroase, fluviul e brăzdat de tot mai multe golfuri, iar brațele laterale și canalele îngreunează înaintarea. În ținutul Ikengo întîlnește oameni la fel de primitori ca la Rulunga. I se oferă alimente și chiar un dovleac

plin cu vin, în schimbul cărora nu i se cere absolut nimic.

Sennech e cuvîntul magic pe care locuitorii paşnici ai acestor ţinuturi îl rostesc cu emoţie şi demnitate.

— Sennech ! le răspunde Stanley, fericit că expediţia poate înainta în linişte pe apele fluviului. „Cît mai e pînă la Atlantic ?" întreabă Franck, Butu şi ceilalţi membri ai caravanei.

Stanley nu ştie nici el precis. E doar primul om care s-a încumetat să străbată Africa de la est la vest. Nimeni pînă la el n-a mai avut curajul şi tăria s-o facă. Însemnările sale vor fi de folos celor care-l vor urma. Cîteodată îndoiala îl cuprinde şi pe el. „Oare fluviul acesta nu mai are sfîrşit ?" Dar voinţa şi tenacitatea înfrîng piedicile fizice şi psihice.

„Mai departe ! îşi îndeamnă el oamenii. Tot mai departe ! Nu avem nimic de pierdut, ci numai de cîştigat !" La Chumbrie îl întîmpină chiar regele acestui ţinut. E un individ solid, înalt, îmbrăcat caraghios. Pe cap poartă un fel de joben făcut din piei de animale. Are peste patruzeci de neveste ce şi-au aninat în jurul gîtului inele groase de bronz.

— Maser ! Rege din Chumbrie vrea stat de vorbă cu tine.

Stanley se apropie de „grupul regal“ cu o ramură de palmier în mîna dreaptă, semn al prieteniei și intențiilor pașnice.

— Sennech ! rostește el solemn.

Nu i se răspunde, deoarece acești negri vorbesc alt dialect. Cu toate acestea, au înțeles din mimica lui Stanley gîndurile lui curate.

Regele face un semn. Un tînăr, cu corpul atletic, se înfățișează dinaintea lui. Butu încearcă să se înțeleagă cu ei și află în cele din urmă că e însuși fiul cel mare al regelui. Dorința acestuia e ca odrasla să-l însoțească pe Stanley împreună cu o escortă de vreo cincizeci de oameni.

— Maser ! Oamenii din Chumbrie spun că apa cea mare nu departe ! Dar acum fluviul foarte adînc și periculos !

Stanley cercetează fundul apei. Adîncimea atinge treizeci și cinci de metri. Culoarea apei se închide, se involburează. Din toate părțile năvălesc afluenții.

— Fluviul ne va conduce pînă la ocean ! Totul arată că nu mai e departe ziua mult dorită ! exclamă cu frenezie Franck.

Iluzie deşartă! Un nou lanţ de jertfe şi primejdii îi aşteaptă pe temerarii exploratori.

Era într-o după-amiază cînd din barca lui Stanley, care înainta prima, se dădu semnalul de alarmă:

— Maser, opriţi toate bărci! strigă îngrozit Butu.

— Ce se întîmplă?

— Ascultaţi! Zgomot asta nu bun!

Stanley ciuli urechile şi îşi încordă auzul. Într-adevăr zgomote surde, deocamdată destul de îndepărtate, asemănătoare unor mugete, răzbăteau pînă la el.

— Cataractele!

Pe fruntea lui Stanley se aşternură boabe mari de sudoare. Dădu ordin să se înainteze cu prudenţă. În mai puţin de-un ceas, strîns între lanţurile munţilor, fluviul se transformase într-un torent gigantic. Transportară bărcile pe uscat şi Stanley cercetă cu binoclul împrejurimile. Disperarea începe să-l cuprindă.

— Nu mai putem înainta, Franck!

— Imposibil, sir! Doar nu vreţi să rămînem aici?! Înapoi nu vom mai merge în nici un caz.

Privește și tu ! îi răspunse aspru Stanley, întinzîndu-i binoclul. Ei bine, ce părere ai ?

Într-adevăr, recife de lavă și rîpe stîncoase barau drumul fluviului.

— Dacă ar fi numai atît ! Dar torentul de apă se prăbușește într-o vale abruptă, aflată cu aproximativ trei sute de metri sub albia lui superioară !

— Și ce vom face acum ?

— Sîntem nevoiți să deschidem un drum pe uscat.

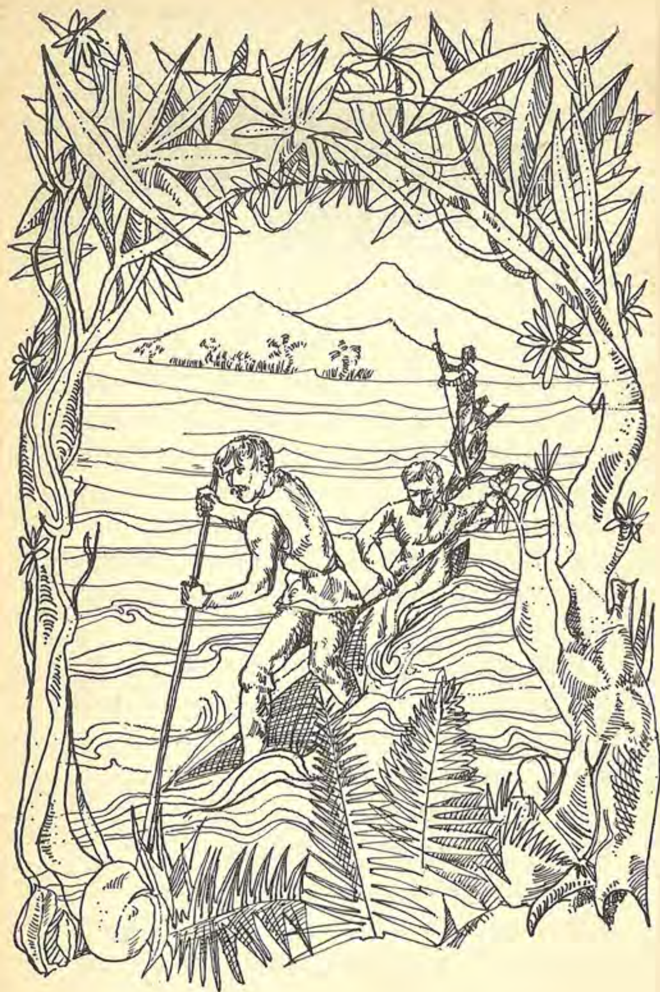
Butu se apropiase la cîțiva pași de ei și aștepta sfîrșitul discuției lor într-o tăcere respectuoasă. Cînd i se păru că a sosit momentul potrivit, interveni cu sfială :

— Maser ! Voi nu supărat ! Oamenii lui rege din Chumbrie făcut stînga-mprejur !

Altă dată Stanley ar fi rîs de gluma bravei sale călăuze. Acum însă e atît de îngrijorat, încît aproape că nu a băgat în seamă cuvintele lui Butu.

— Kalulu rămas cu noi ! Kalulu credincios lui maser ! insistă Butu.

Kalulu era fiul cel mare al regelui din Chumbrie. Rîdea tot timpul, fiind încă un copilandru ; dorul de aventură îl mîna mai

departe, alături de omul acela alb care îl fascina prin eroismul său.

Bărcile sînt tîrîte cu greu pînă la un punct de unde se poate vîsli în continuare. Expediția va continua. Dar pînă cînd ?

— Nimeni nu se depărtează de mal ! ordonă Stanley.

Curentul apei e vijelios. Un strigăt disperat, urmat de altele înfiorătoare. Barca lui Kalulu, în care se mai află încă doi oameni, e tîrîtă în mijlocul fluviului.

— Repede ! Două bărci în ajutorul lor ! urlă Stanley, spre a se face auzit, fiindcă zgomotul apei acoperă vocile.

— Inutil, sir ! îl zgîlțîie de umeri Franck. Sacrificați și alți oameni de pomană.

Stanley își mușcă buzele pînă la sînge. Franck are dreptate.

Prin binoclu se poate vedea foarte bine o nouă cataractă. Dar acum e prea tîrziu ! E zadarnic să mai strigi după ei, nimeni nu te mai poate auzi ! Bărcile se îndreaptă, ca niște săgeți, spre cataractă. Prinse în mijlocul vîrtejului ametitor, se învîrtesc o clipă în loc, săltînd peste crestele înspumate, într-un dans sălbatic al morții. Apoi un trosnet teribil, cînd bărcile se izbesc de stînci și se prefac în țăndări. Oamenii dis-

par înghițiți de valuri; totul s-a petrecut în cîteva minute. Stanley plînge ca un copil. Își aduce aminte de Kalulu, de zîmbetul lui nevinovat, pe care îl păstrase chiar și în clipa morții. A pierdut încă nouă oameni, încă nouă jertfe ale fluviului ucigaș.

Mîna tremurîndă înseamnă pe hartă, în amintirea celui dispărut: „Cascada Kalulu".

Situația devenise din nou îngrijorătoa-e. După tragica întîmplare, bărcile fuseseră trase la mal.

Înaintaseră iar pe uscat, croindu-și cu greu drum prin jungla sălbatică și neprimitoare. După două zile de eforturi supraomenești, reușiră să depășească primejdioasele cataracte. Dar de-abia se urcară în bărci, că fură nevoiți să debarce iar pe uscat. Fluviul devenise acum un vîrtej clocotitor, ce se strecura printr-o strîmtoare îngustă cale de cîțiva kilometri.

Stanley cercetează cu atenție terenul, de unul singur. Oamenii sînt obosiți, epuizați, abia își mai trag răsuflarea. Franck e indispus. Și-a dat seama că fluviul e

imens, are porţiuni mari complet impracticabile. Încercările lor se aseamănă cu strădaniile unor furnici de-a trece înot un lac întins.

— Ce facem ?

A aruncat întrebarea fără vlagă, numai așa, într-o doară. Stanley pare abătut, dar se cunoaște că n-a abandonat încă lupta. E ca un general pe cîmpul de luptă, împresurat din toate părţile de dușmani, dar care nu renunţă la bătălie, în speranţa că, în cele din urmă, îi va veni ideea salvatoare.

— În orice caz, nu ne vom întoarce din drum !

— Dar nici nu putem rămîne pe loc !

— Voi găsi eu o soluţie !

— În junglă nu mai vreau să ne aventurăm ! Riscăm să ne pierdem viaţa !

— Nici pe apă nu putem trece mai departe !

— Atunci ce facem ?

Ochii, neastîmpăraţi și iscoditori ai lui Stanley, răscolesc cu febrilitate împrejurimile.

— Mă gîndesc să transportăm bărcile în vîrful muntelui. Le vom trece dincolo de

platou. Poate că acolo fluviul își lărgește din nou matca.

— Să escaladăm muntele cu greutatea bărcilor în spinare ?! E o nebu...

Franck își mușcă limba. Nu ! Nu se cuvine a rosti astfel de vorbe față de un asemenea om ! Viața lor nu mai contează ! Va fi suficient ca unul dintre ei să ajungă pînă la capătul drumului și acesta trebuie să fie el : Stanley. Așa toate sacrificiile caravanei nu vor fi în zadar. Însemnările și descoperirile pe care le-a făcut Stanley, străbătînd un continent absolut necunoscut de la un capăt la altul, îi aparțin lui. Mîine, cînd le va cunoaște o lume întreagă, gloria trebuie să-i aparțină lui și — de vor mai fi și ceilalți în viață — se va răsfrînge și asupra lor.

Franck Pocock întinse mîna lui aspră către Stanley. Rosti vorbele cu solemnitate, ca un jurămînt de viață și moarte :

— Eu, Franck Pocock, declar pe conștiința mea, că te voi urma pînă la capătul drumului !

Stanley, emoționat, îi strînse mîna în tăcere.

— Mîine dimineață vom începe escaladarea ! hotărî Franck, după ce fumară amîndoi, în liniște, cîte o țigară.

Capitolul XI

BULA MATARI, SFĂRÎMĂTORUL DE STÎNCI

Abia în dimineața următoare și-au dat seama că hotărîrea lor nu poate fi împlinită. O bună parte dintre bărci erau stricate ; cîțiva oameni sufereau de dezinterie, iar Franck avea picioarele pline de răni purulente.

— Maser Stanley !

Butu se apropie de cortul său cu acea sfială ce-i era caracteristică ori de cîte ori avea să-i comunice ceva neplăcut.

— Ce este, Butu ?

— Maser, oamenii nu vor merge mai departe.

— Atunci să instalăm o tabără aici... și după ce ne refacem forțele, vom relua cu toții înaintarea.

— Oamenii nu vor merge mai departe ! stărui cu încăpățînare Butu.

— Crezi ?

— Da, da, maser ! Butu avut totdeauna dreptate. Butu cunoaște oamenii.

— Dacă-i așa, adună-i numaidecît. Vreau să le vorbesc.

În cîteva minute, toţi cei care mai rămăseseră din caravană se aflau adunaţi pe micul platou.

— Susţineţi că nu mai aveţi putere, nu-i aşa?

Nimeni nu răspunse, dar privirile lor deznădăjduite, sfîrşite de oboseală, erau mai grăitoare decît vorbele.

— Nici eu nu mai am putere. Sînt atît de obosit şi îndurerat, încît viaţa mi-e un chin. Sînteţi liberi să mă părăsiţi. Atunci şi eu voi fi liber şi nu voi mai purta răspunderea voastră.

— Cum vom putea trece bărcile peste munte, maser? îndrăzni să întrebe unul dintre ei.

— Drumul meu e înainte. Înapoi nu mă mai pot întoarce. Credeţi că nu vom fi în stare să străbatem muntele? Muntele acesta e ca o haită de cîini răi, care v-a speriat cu lătrăturile ei turbate. Dar un om nu trebuie să se abată din drumul său numai pentru că latră cîinii! Vom învinge haita, vom învinge muntele! Vom sfărîma, de va fi nevoie, cu braţele noastre toate stîncile ce ne stau în cale. Dacă mă părăsiţi, voi pleca singur mai departe, cu barca mea. Să ştiu că-mi voi găsi mormîntul în

apele acestui fluviu şi tot voi merge înainte !

Cîteva clipe de tăcere. Oamenii îl privesc uimiţi, cu admiraţie şi veneraţie. Apoi răcnesc, ţopăie, se aruncă la pămînt într-o explozie de nedescris. Oboseala a dispărut ca prin farmec. Un entuziasm clocotitor, mai clocotitor chiar decît înspumatele ape ale Congoului i-a luat locul.

— Te vom urma, maser ! Te vom urma, maser !

Munca a durat trei săptămîni. Bărcile au fost reparate. S-a construit chiar o barcă nouă, lungă de aproape douăzeci de metri. Apoi a început escaladarea. Oamenii şi-au încordat ultimele lor forţe. Stanley conduce bătălia cu muntele. Îşi croiesc drum anevoios prin tufişuri, sfărîmă stîncile care le barează calea, mergînd uneori de-a lungul unor prăpăstii înfiorătoare, pe locuri unde simpla alunecare a piciorului i-ar putea costa viaţa. Şi după încă trei săptămîni de chinuri, cînd eforturile supraomeneşti sînt gata să înfrîngă ultima rezistenţă de voinţă, cînd într-adevăr au ajuns cu toţii la capătul puterilor, în faţa ochilor uimiţi fluviul se desfăşoară din nou

liber, descătușat din strînsoarea stîncilor. Plîng și rîd în același timp. Butu se apropie de Stanley. Se apleacă pînă la pămînt de trei ori, apoi își ridică privirile spre cer în auzul tuturor :

— Maser ! Tu ai învins cîinii cei răi ! Tu ai învins muntele cel mare ! Toți oamenii nu mai spun la tine maser Stanley. De acum înainte tu, pentru noi, Bula Matari !

— Bula Matari ! repetă întreaga caravană. Bula Matari, sfărîmătorul de stînci ! E un strigăt de victorie, după o bătălie atît de îndelungată și de încordată.

Ecoul acestor cuvinte se aude pînă departe, se răsfrînge peste întinsul apelor și al junglei, peste înălțimea maiestuoasă a munților și abisul prăpăstiilor. Bula Matari, sfărîmătorul de stînci ! Nume glorios ce va deveni cunoscut în toată regiunea scăldată de apele fluviului Congo... Va străbate întregul continent de la un capăt la altul, va ajunge celebru în toată lumea.

Soarele scăpăra suliți de foc și oamenii erau nevoiți să vîslească pe rînd, pentru a da posibilitate celorlalți să se odihnească.

Cerul senin, insulele de verdeață, păsări felurit colorate, toată această ambianță plăcută nu lăsa cu nimic să se întrevadă marea dramă ce avea să se abată asupra expediției la scurt timp. În frunte se află barca în care se găsesc Franck, Butu și încă doi negri. Franck dormitează, lungit pe scîndurile ce servesc de pat. Butu, chircit lîngă el, a adormit de-abinelea, cuprins de oboseală. Ceilalți doi lopătează, scrutînd din cînd în cînd, prin deschizătura genelor, întinderea nesfîrșită de apă. Stanley se află în ultima barcă, lungă de aproape douăzeci de metri, pe care au construit-o cu puțin timp în urmă. Deși e la fel de obosit ca și toți ceilalți, el nu-și îngăduie nici un moment de odihnă. Privește cu atenție tot ceea ce îi înconjoară și notează în jurnalul de călătorie amănuntele cele mai neînsemnate, cu migală și pricepere. Deodată strigăte de groază împînzesc văzduhul. Stanley recunoaște vocea tunătoare a lui Franck. Cîrmacii și lopătarii parcă au înnebunit. Urlă și gesticulează. Din punctul unde se află, Stanley nu poate distinge bine ce se întîmplă cu avangarda expediției.

Poruncește lopătarilor să mărească viteza, dar cîteva bărci încearcă să-i bareze drumul.

— Nu, maser !

— Înapoi, maser !

— Prea tîrziu, maser !...

— Pericol, maser !

Vocile gîtuite de emoție îl avertizează că drama s-a consumat. „Dar de ce-i prea tîrziu și care poate fi pericolul ?"

Răspunsul la aceste întrebări îl află peste cîteva minute. Un vîrtej neașteptat a smuls barca din avangardă și apele fluviului ucigaș au înghițit-o lacome, ducînd în tainițele adîncurilor întregul echipaj.

Durerea lui Stanley e atît de mare încît amuțește. Încă patru oameni au căzut victime și printre ei se află doi dintre cei mai dragi tovarăși : Franck și Butu.

Franck, inimosul, omul de sacrificiu, salvatorul vieții lui în noaptea cînd războinicii Vinya-Njara încercuiseră copacul acela uriaș, de unde nu sperase că va mai coborî vreodată nevătămat...

Butu, suflet mărinimos, tălmaciul care se descurca în toate limbile pămîntului, gata oricînd să se jertfească pentru maser...

Cum îi va putea uita vreodată ? E ca și singur. Însoțitorii care au mai rămas, deși i-au jurat credință veșnică, deși l-au numit „sfărîmătorul de stînci“ și erau gata — cu puțină vreme în urmă — să-l urmeze orbește chiar și pînă la capătul pămîntului, acum sînt adevărate epave, lipsite de orice vlagă. Au tras bărcile la mal și s-au întins nemișcați, ca niște statui jalnice în umbra stîncilor.

Nu mai pot îndura fluviul ; îl urăsc și ar prefera să zacă acolo, așteptîndu-și moartea, dacă întoarcerea acasă nu mai e cu putință.

— Moartea pîndește din apă, maser !

— Acolo... moartea !...

Zeci de brațe arată Congoul.

Stanley trebuie să-și înfrîngă și acum durerea și lacrimile pentru cei morți.

Au mai rămas în viață doar o mînă de oameni, dar aceștia vor trebui să răpună îndărătnicia fluviului. Presimte totuși că nu e departe ziua cînd vor ajunge la capătul drumului. Dar ce-ar mai putea face ? Ce să le mai spună acestor oameni care s-au resemnat să-și aștepte moartea în tăcere ?

Miracolul se produce pe neașteptate. În zorii zilei următoare apare, pe negîndite,

o ceată de negri sălbatici, purtînd arme europene.

— De unde le aveţi ? li se adresează Stanley.

— De la alb ca şi tine, răspunde unul dintre ei într-o englezească stîlcită, dar cu toate acestea inteligibilă.

Stanley intuieşte că aşezările coloniştilor nu pot fi departe, că se apropie deci de cîmpie şi totodată de gura fluviului.

Întreaga tabără s-a trezit parcă la viaţă. Au înconjurat cu prietenie şi uimire ceata, ca şi cum ar fi văzut oameni pentru prima oară.

Fiecare întreabă acelaşi lucru, dar vorbesc toţi odată şi ceilalţi par zăpăciţi ; nu ştiu cui să răspundă mai întîi.

— Ei nu aşa departe ! Voi spuneţi douăzeci de kilometri !

„Douăzeci de kilometri !“ Nu-i vine să creadă. „Douăzeci de kilometri !“

— Aţi auzit ? strigă Stanley către oamenii săi. Aţi auzit ? Douăzeci de kilometri ! Ştiţi voi ce înseamnă această distanţă ? Ce mai stăm pe gînduri ? Îmbarcarea... imediat !

Bucuria a cuprins şi însufleţit toată caravana. Bărcile sînt lansate la apă şi

oamenii vîslesc de parcă îi fugărește cineva din urmă.

Fluviul nu cedează însă atît de ușor lupta. Parcă e un balaur uriaș, cu nouă capete și nouă vieți, aprig și dornic de alte victime.

Cinci kilometri sînt străbătuți doar în cinci zile, cu prețul vieții a încă trei oameni. Cataractă după cataractă, cascadă după cascadă îi supun la cazne inimaginabile. Sînt obligați să lege bărcile între ele cu odgoane de bambus atunci cînd au de înfruntat curenții și vîrtejurile. La fiecare debarcare se cațără pe stînci cu ajutorul scărilor de frînghie. La un moment dat, barca cea mare, în care se află Stanley, e atrasă într-un vîrtej, frînghiile se rup și „sfărîmătorul de stînci" pare pierdut. Cînd oamenii săi îl regăsesc pe mal, rămîn muți de uimire.

— Bula Matari, tu ești un zeu! exclamă ei, cu admirație și venerație.

— Nu sînt zeu! Am avut doar noroc! le explică Stanley, dar nimeni nu crede așa ceva.

I se atribuie puteri supranaturale, fiindcă un om nu poate scăpa cu viață după ce-a trecut prin atîtea încercări și pericole.

— Bula Matari, împreună cu tine vom ajunge la apa cea mare!

— Bula Matari, să părăsim acest fluviu blestemat! Să mergem numai pe uscat! Să înconjurăm cataractele!

— Bula Matari, ascultă sfaturile noastre! Vrem să ajungi viu și nevătămat la capătul expediției!

Îndemnurile acestea sincere, pornite din inimă, îl emoționează puternic pe Stanley.

În ziua de 30 iulie îi apare în cale satul Isangila. E prima așezare omenească pe care o întîlnește de cînd au părăsit Chumbrie.

— Cîte zile voi face pînă la apa cea mare?

— Cinci, maser! îi răspund locuitorii satului.

Stanley s-a hotărît să urmeze sfatul oamenilor săi. Ultima parte a drumului o va face pe jos, deoarece fluviul ascunde tot mai multe primejdii. Bărcile sînt trase la mal și lăsate în grija locuitorilor din Isangila.

Înainte de-a începe marșul, Stanley își concentrează caravana. Au mai rămas doar treizeci și unu de oameni, în afară de el.

Dintre aceştia vreo douăzeci bolnavi, numai piele și oase, cu înfățișarea unor cadavre, ce abia se tîrăsc.

„Marşul scheletelor“ ar intitula un pictor tabloul reprezentînd lugubra caravană a supraviețuitorilor. Înaintarea se face anevoie, pe un platou uscat şi arzător. Indigenii sînt rari şi — spre surpriza și indignarea lui Stanley — nu vor să le dea alimente decît în schimbul băuturilor alcoolice.

În ziua de 4 august, cînd expediția ajunge în satul Nuanda, aproape toți oamenii sînt sfîrșiți de oboseală, și orice ar încerca Stanley, ei nu mai pot continua drumul.

— Destul! Destul, Bula Matari! strigară ei. Ai îndurare! Destul!

Stanley dă ordin de oprire. Apoi scrie în grabă o scrisoare prin care cere ajutor și trimite o ştafetă la Boma, orășelul comercial ridicat de colonialiști pe coasta Africii de Vest. Apoi, abia tîrîndu-și picioarele obosite, intră în coliba șefului tribului din Nuanda. I se dă o oglindă.

Privind în ea întîlneşte un chip ce-l sperie şi i se pare că nu e al lui. Mai are puterea să se tîrască pînă la un strat de

paie așternut în încăpere și se prăbușește la pămînt.

— Atît de aproape! Atît de aproape...

Sînt singurele cuvinte pe care le mai poate rosti, și imediat își pierde cunoștința.

Bula Matari — sfărîmătorul de stînci — zace inconștient într-o încăpere mizeră, la numai cîțiva kilometri de ținta mult dorită.

La 12 august 1875, Boma era în sărbătoare. Locuitorii orășelului se pregăteau să-l întîmpine pe cel dintîi om care reușise să străbată continentul african de la est la vest, de-a lungul a mii de kilometri, cel care urmărise cu înverșunare întregul parcurs al fluviului Congo, de la izvoare și pînă la vărsare. Trecuseră doi ani și jumătate de la plecarea lui Stanley de pe malul oceanului Indian și iată-l acum, întîmpinat triumfal, pe malul oceanului Atlantic!

Ieșiseră cu mic, cu mare, în calea acestui „vrăjitor modern“, a cărui expediție senzațională bănuiau că avea să stîrnească un interes deosebit în lumea întreagă. Te-

legraful ţăcănea fără întrerupere. Ştirea epocală se transmitea de la un oraş la altul, de la un continent la altul. Se înjghebase, în grabă, chiar o fanfară, doamnele aveau braţele încărcate de flori, domnii erau îmbrăcaţi în haine de sărbătoare. Şi nimeni nu avea tăria să reziste ispitei de-a nu-l vedea pe „eroul african". Pe o estradă improvizată îl aştepta o numeroasă delegaţie internaţională, în fruntea căreia se afla cel mai în vîrstă comerciant din Boma, domnul Lukas.

Cînd Stanley îşi făcu apariţia, înconjurat doar de cîţiva din membrii expediţiei — adică de cei care se mai putuseră ţine pe picioare — o linişte ciudată se aşternu peste piaţa din Boma, acolo unde urmau să aibă loc festivităţile de primire. Tăcuse chiar şi fanfara, amuţiseră pînă şi copiii ; toţi priveau cu respect la bărbatul obosit şi palid, slab ca o umbră, ce de-abia înainta, cu paşi şovăielnici, spre estradă.

— Acesta este Stanley ?

— Acesta-i faimosul Bula Matari ?

Toată lumea care se adunase în piaţă se pregătise să vadă un tînăr atlet, un erou de roman captivant sau măcar un bărbat cu o înfăţişare semeaţă, al cărui surîs în-

drăzneț era în măsură să farmece și să captiveze.

Însă Stanley arăta exact cu zece ani mai bătrîn decît era în realitate ; avea fața suptă, pomeții obrajilor ieșeau supărător în afară, ochii inexpresivi, parcă se retrăseseră în adîncul orbitelor, iar veșmintele decolorate și ponosite acopereau un corp slăbit de oboseală și friguri.

Domnul Lukas, starostele delegației, însărcinat cu primirea lui Stanley, făcu cîțiva pași înaintea celorlalți, își drese glasul printr-o tuse discretă și ceru să se facă liniște, deși nu mai era nevoie.

— Domnule Stanley, fiți binevenit în orașul nostru. Sîntem fericiți că vă vedem în mijlocul nostru și... și vă asigurăm că... hm... ați dat dovadă de mult curaj !

Aici „oratorul“ se opri, aflîndu-se într-o vădită încurcătură, deoarece era pentru prima oară cînd rostea un discurs. Toate privirile se întoarseră acum spre Stanley.

Dar o nouă dezamăgire căzu asupra mulțimii. Exploratorul rosti un simplu „mulțumesc“ și — după ce-i întinse mîna domnului Lukas — ceru permisiunea să se retragă, fiind foarte obosit.

În drum spre locuința ce-i fusese rezervată se opri la poștă și expedie următoarea telegramă :

„Domnului Benett — directorul ziarului «Herald» din New-York. Am invins ! Vă rog să onorați plata oamenilor care m-au însoțit în expediție. Al dumneavoastră, Stanley".

Da ! Acesta era Stanley ! Omul care refuzase onorurile personale avea grijă de-a răsplăti cum se cuvine pe toți oamenii ce-l întovărășiseră în acea grea încercare de traversare a unui continent necunoscut.

Banii trimiși de domnul Benett sosesc la Boma și el îi împărți aproape în întregime tovarășilor de drum. Din ce-a mai rămas, închiriază un vapor care să-i repatrieze ; îi conduce personal pînă la Zanzibar, și acolo își ia rămas bun de la ei.

Cînd se urcă pe vaporul ce avea să-l ducă în Anglia, pe cheiul portului se află toți locuitorii orașului. În primele rînduri sînt foștii membri ai expediției.

— Cu bine, Bula Matari, cu bine !

Batistele flutură în adierea molcomă a vîntului. Rezemat de balustrada vaporului, Stanley îmbrățișează cu privirea, radiind de fericire, această manifestare

caldă de dragoste și prietenie, imagine pe care o va purta întotdeauna în mintea și sufletul său. Și nu-și poate stăpîni cîteva lacrimi prelinse pe obrajii ca sculptați în bronz de razele soarelui african.

Capitolul XII

CHEMAREA JUNGLEI

Valetul deschise ușa masivă de stejar și — aplecîndu-se ceremonios — anunță numele ilustrului vizitator :

— Sir Henry Morton Stanley !

De pe fotoliul instalat în fața unui elegant și masiv birou din lemn de nuc se ridică imediat un bătrîn cu o înfățișare distinsă ; strînse cu căldură mîna noului venit, adresîndu-i-se :

— Îmi pare deosebit de bine că ați acceptat invitația mea.

— Și eu sînt nu mai puțin încîntat că am prilejul să vă cunosc, răspunse Stanley.

Trecuseră mulți ani de la extraordinara sa călătorie de-a lungul fluviului Congo.

Stanley era acum un bărbat matur, cu părul încărunţit dar cu aceeaşi vioiciune şi acelaşi neastîmpăr în mişcări şi în priviri.

— Luaţi loc, domnule Stanley! îl invită, cu deosebită politeţe, gazda. Am să fiu cît se poate de sincer cu dumneavoastră şi voi căuta să intru direct în subiectul chestiunii care mă interesează în mod deosebit.

Stanley aprinse o ţigară şi, urmărind visător rotocoalele de fum ce se înălţau spre tavan, retrăi în cîteva clipe imaginea unei întrevederi asemănătoare, petrecută cu cinci ani în urmă în biroul domnului Benett. Îşi aminti că „marea lui aventură africană“ începuse în condiţii aproape similare şi avea certitudinea că în această seară îl aştepta ceva asemănător. Şi nu se înşelase cîtuşi de puţin. După ce-i aminti că numele său a făcut ocolul întregului glob, sir William Mackinnon îi solicită lui Stanley să primească a fi comandantul expediţiei ce va fi trimisă în ajutorul lui Emin Paşa.

— Emin Paşa?! întrebă Stanley, după ce ascultă cu atenţie rugămintea gazdei.

— Da. Cred că numele vă este cunoscut!

— Desigur. Am citit ziarele și știu că se află într-o situație disperată.

— Vă imaginați că întreaga opinie publică din Anglia dorește ca acest om să fie cît mai curînd salvat, și în acest scop s-au strîns nu mai puțin de unsprezece mii de lire. Adăugați la această sumă și cele zece mii de lire oferite de guvernul egiptean și vă veți da seama că expediția dispune de fonduri serioase. Un singur lucru mai rămîne, și eu îl consider drept cel mai important: ca dumneavoastră să acceptați să fiți comandantul ei și, dacă sînteți de acord, să treceți de îndată la pregătirile necesare.

Numele lui Emin Pașa trezi în inima lui Stanley dorul marii sale dragoste: Africa!

Își aminti de ceea ce publicaseră ziarele în legătură cu sîngeroasele evenimente:

Generalul Gordon fusese omorît la Khartum, cu aproape întreaga lui garnizoană, de căpetenia Mahdi, capul răsculaților din ținuturile orientale ale continentului negru.

Hărțuit, urmărit, asediat, prevăzînd că nu va putea rezista multă vreme, ceruse ajutor. Mesagerii săi reușiseră, cu prețul

unor eforturi mari, să ajungă cu scrisorile la destinație.

Opinia publică din Anglia aflase astfel de tragica situație în care se afla și îl socotea pe Emin Pașa drept un erou care trebuia salvat cu orice preț.

Problema cea mai grea era drumul ce urma a fi străbătut de expediția de ajutor, deoarece pentru a ajunge la Emin Pașa însemna expunerea la primejdii foarte mari.

Spre est, Uganda se găsea în plină revoluție. Practic, trecerea prin acest ținut ar fi însemnat un șir de lupte istovitoare și periculoase cu triburile răsculate. Drumul spre nord era închis de trupele lui Mahdi, iar pe sute de kilometri se desfășura mult temuta junglă, tainică, necunoscută și de nepătruns.

— Gîndiți-vă, domnule Stanley ! reluă firul discuției sir Mackinnon. Sînteți singurul om care cunoaște inima continentului african. Știu că pentru dumneavoastră străbaterea junglei va fi posibilă. L-ați găsit pe Livingstone, ați străbătut Africa de la est la vest, înfruntînd cele mai mari

primejdii și ați învins vijeliosul fluviu Congo. Salvarea lui Emin Pașa din încercuire va însemna o nouă și măreață izbîndă.

Stanley se ridică de pe fotoliu ; măsura camera cu pași agitați în lung și în lat. „Africa ! Jungla ! O nouă aventură !“ Se simțea atras ca un magnet spre locurile acelea pline de farmec, de emoții, de necunoscut. Și dintre toate, ca o ispită supremă ce îl atrăgea numai la auzul numelui ei, era jungla !

Împletirea aceea fantastică de arbori seculari, de liane și arbuști, asemănătoare unei plase de păianjen uriașă, din care cu greu te mai poți descurca atunci cînd ai atins-o și te-a prins în firele ei încîlcite.

Fără îndoială, chemarea junglei hotărî răspunsul său afirmativ. Se oprise în mijlocul încăperii cu o privire halucinantă, cuprins de fermecate imbolduri, auzind numai el sunetul grav al tam-tamurilor, zgomotele ciudate ale nopții africane și mugetul magnific al leilor.

— Da, domnule ! Acesta e răspunsul meu. Și, bineînțeles, voi conduce expediția pe căi încă nestrăbătute prin junglă.

În seara zilei de 31 decembrie 1886, opt bărbaţi se aflau în jurul unei mese pe care se desfăşurase o enormă hartă a Africii.

Unul dintre ei — cel mai agitat — vorbind mai tot timpul, pledînd sau explicînd, argumentînd sau aprobînd, era Stanley. Ceilalţi şapte urmau să alcătuiască statul său major. Cei mai apropiaţi colaboratori ai viitoarei expediţii : locotenentul inginer Stairs, doctorii Parke şi Bonny, maiorul Barttelot, căpitanul Nelson, zoologul Jameson şi tînărul Jephson, care de-abia ieşise de pe băncile şcolii. Discuţia atît de înflăcărată se purta mai ales pe tema alegerii drumului ce trebuia urmat de expediţie. Cu toate argumentele celorlalţi, Stanley îşi susţinea punctul său de vedere cu atîta stăruinţă, încît reuşi, în cele din urmă, să şi-l impună.

Şi iarăşi aducerile-aminte îl făcură să retrăiască în acele momente o imagine asemănătoare, petrecută cu mulţi ani în urmă.

Revăzu o masă lungă, la capetele căreia stăteau aşezaţi el şi tatăl său adoptiv. Era tot în seara plină de farmec a Anului Nou şi ca şi acum se hotăra pentru el un drum. Numai că acela fusese dru-

mul cel mare, drumul vieții sale. Numele de Stanley se dovedise de bun augur pentru tînărul englez, care nu avea alte averi decît caracterul său desăvîrșit, curajul și dragostea de oameni. Învinsese toate obstacolele de pînă acum. În pragul celor patruzeci și șase de ani, pe care îi împlinea în curînd, se deschidea un nou drum, o altă aventură. „Va trebui să înving și de această dată! își spuse Stanley. Un om se află într-o primejdie mare și alături de el suferă încă vreo cîteva sute. Îl voi căuta și-l voi găsi cu orice preț! Drumul cel mai sigur nu poate fi decît acela al junglei!“

— Domnilor! rosti el cu voce tare. Așadar, rămîne stabilit! Vom urma drumul Congoului, de la vărsare spre izvoare. E calea cea mai scurtă și cea mai ferită de pericolul de-a fi prinși și decimați de triburile răsculate.

La sfîrșitul lui ianuarie 1887, Stanley ajunsese la Cairo, unde era așteptat de Kediv și de sir Baring, președintele său de consiliu, pentru a primi ultimele instrucțiuni. De-abia se instalase la hotel,

cînd primi înștiințarea că un oarecare doctor Junker dorește să-i vorbească.

Doctorul era un bărbat trecut de prima tinerețe. Avea o roșeață neobișnuită în obraji și părea foarte înalt în costumul croit impecabil dintr-un material de culoarea cafelei cu lapte.

— Doctorul Junker! se prezentă el, luînd o poziție militărească.

Stanley îl pofti să se așeze în fotoliu.

— Vă rog să mă scuzați că nici nu v-am lăsat să vă despachetați bagajele și am venit la hotel.

Stanley remarcă imediat ușorul accent străin din vorbirea doctorului.

— Am citit și am aflat nenumărate aprecieri despre dumneavoastră și am considerat ca o datorie de onoare să vă atrag atenția asupra a două lucruri. Sînt informat că ați ales drumul Congoului și de aici, mai departe, prin junglă, spre lacul Nyansa. Am să fiu brutal de sincer : consider planul acesta de domeniul absurdului ! Sau vreți, cu orice chip, să vă sinucideți ?

— Mă iertați, nu vă înțeleg !

— Dar bine, dragă domnule Stanley, înaintarea prin jungla africană, acolo unde

n-a pătruns încă picior de european, este curată condamnare la moarte !

— Nu voi fi singur ! Și apoi nu uitați că îmi voi lua toate măsurile de precauție ! Am experiența a două expediții. Sînt argumente pe care le consider suficiente !

— Aveți patruzeci și șase de ani ! E o vîrstă la care aventurile riscante pot fi fatale.

— Sînt obișnuit ! Ani de zile i-am petrecut în condiții cel puțin la fel de grele cu acelea care mă așteaptă.

— Mă rog, să zicem că aveți dreptate în această privință ! Eu, ca admirator al dumneavoastră, nu vă doresc decît binele !

— Vă mulțumesc !

Doctorul Junker făcu o pauză, inspirînd adînc iar după ce-și aprinse pipa, reluă conversația cu Stanley :

— Ar mai fi un lucru, mai important, asupra căruia doream să vă atrag atenția !

— Vă ascult, domnule doctor !

— Îl cunoașteți pe Emin Pașa ? Știți ce fel de om este ?

— Nu ! De altfel, nici nu mă interesează !

— Totuși vă riscați viața pentru el ?

— Am mai făcut-o și în alte ocazii !

— Știu ! Dar cu doctorul Livingstone a fost cu totul altceva ! În primul rînd era vorba de-un compatriot de-al dumneavoastră.

— Și de un om care se afla în primejdie !

— Bine ! Și care a fost rezultatul ? Mult timp ați fost criticat în presă că ați făcut totul doar pentru glorie și din sete de aventură. Nimeni nu voia să audă de umanitarism !

— Pînă la urmă s-au convins toți de adevăr ! Chiar și doctorul Livingstone !

— Dar sacrificiul s-a dovedit inutil !

— De ce ?

— Pentru că Livingstone n-a vrut să vă urmeze în Europa.

— Era prea îndrăgostit de continentul african. Dorea ca mormîntul să-i fie lîngă prietenii săi cei buni, oamenii ce-l adorau și-l respectau mult mai mult decît cei pe care îi lăsase acasă, în urma lui.

— Cred, totuși, că în expediția pornită în căutarea și descoperirea lui Livingstone un puternic imbold l-a constituit sentimentul patriotic.

— Și sentimentul că voi ajuta un om aflat într-un impas.

— Vă mărturisesc sincer că n-am mai întîlnit încă un om atît de devotat unui principiu ca dumneavoastră ! Ceea ce-mi spuneți acum mă convinge că nimic nu vă poate abate de la hotărîrea luată.

— Fără îndoială !

— Bine, dar Emin Pașa nu e nici măcar englez ! izbucni, cu revoltă, doctorul Junker. Eu sînt cel puțin englez după mamă, dar el e german ! German sadea !

— Ce importanță are acest lucru ? Știu că adevăratul său nume e Emmanuel Schnitzer, că e înalt, slab și miop ! Vorbește șase limbi europene, araba și numeroase dialecte africane. E un zoolog eminent ! A studiat medicina, și ca medic a adus servicii însemnate generalului Gordon, care aprecia însă mai mult talentele sale diplomatice ; de aceea l-a și numit guvernatorul Africii Ecuatoriale. Toate acestea îmi întăresc convingerea că acest om trebuie să fie salvat !

— Dar nu știți încă totul ! — se grăbi doctorul Junker să adauge. E un personaj ciudat ! Un om care nu merită nici un fel de încredere ! Chiar dacă îl veți salva,

nu veţi găsi de la el nici un pic de recunoştinţă ! Ascultaţi cele ce vă spun ! Sînt numai şi numai spre binele dumneavoastră ! Poate că nu e prea tîrziu să vă răzgîndiţi !

— Domnule doctor, vă mulţumesc că m-aţi avertizat. Vă mulţumesc pentru grija deosebită pe care mi-o purtaţi ! Nu voi uita nicicînd aceste lucruri ! Să ştiţi însă că hotărîrea pe care am luat-o e nestrămutată ! Am promis că-l voi găsi pe Emin Paşa şi-l voi salva din încercuire. Mă voi ţine de cuvînt ! Şi acum, vă rog să mă iertaţi ! E tîrziu şi mîine în zori trebuie să mă prezint în audienţă la Kediv. Noapte bună, domnule doctor !

— Noapte bună, domnule Stanley !

Doctorul Junker coborî scările, ieşi în stradă şi multă vreme nu se hotărî să se întoarcă acasă. Privea bolta înstelată a cerului şi i se părea că nici una dintre stele nu avea atîta strălucire cît aceea a chipului şi mai ales a sufletului lui Henry Morton Stanley.

Stanley dorea cu orice preţ ca Emin Paşa să afle de plecarea expediţiei.

Sir Evelyn Baring își luă obligația ca această știre să ajungă neapărat în mîinile lui. Kedivul îi scrisese un firman prin care atrăgea atenția că avea deplina libertate să aleagă dacă să rămînă pe loc sau să se întoarcă la Cairo. În cazul primei ipoteze, orice alt ajutor nu mai era posibil în viitor.

Stanley părăsi Cairo și se îndreptă spre Zanzibar. Aici se întîlni, pentru a doua oară în viața sa, cu faimosul șef arab Tippu-Tib. Între timp, acesta adunase averi fabuloase de pe urma comerțului său necinstit și era supranumit regele neîncoronat al ținuturilor cuprinse între Tanganica și cascadele lui Stanley.

— Alah fie binecuvîntat, că mi-a dăruit plăcerea să te pot revedea! exclamă Tippu-Tib, însoțind cuvintele cu plecăciuni exagerate.

Stanley îi întinse mîna, după obiceiul european, politicos, dar rezervat. Cunoștea prea bine ipocrizia și lăcomia acestui om prefăcut.

— Am venit la dumneata să discutăm negustorește, spuse el direct, în loc de orice altă introducere. Trebuie să-mi procuri hamali.

— Tippu-Tib va satisface toate cererile bunului său prieten, îl asigură arabul, ca și cum Stanley ar fi primit gratuit serviciile lui. De cîți oameni ai nevoie?

— Cel puțin șase sute! Vor fi plătiți cu șase lire sterline pentru fiecare drum. Vor duce o încărcătură de treizeci și cinci de kilograme.

— Aș putea să știu ce vor avea de transportat?

— Muniții și alimente pentru Emin Pașa, iar la întoarcere o cantitate de șaptezeci și cinci tone de fildeș.

— O adevărată comoară! Ochii lui Tippu-Tib luciră plini de lăcomie.

— Așa este! Ea îmi va fi necesară pentru acoperirea cheltuielilor expediției.

— Bine! Vei face așa cum vei crede de cuviință. Aș vrea să știu însă care va fi cîștigul meu?

— Vei primi o mie de lire sterline, și pe lîngă acestea titlul de guvernator al regiunii „Cascadele lui Stanley".

— Eu?!

— Da. Am obținut învoirea regelui Leopold.

Tippu-Tib era încîntat, de-a dreptul uluit.

— Şi... şi ce-mi cereţi în schimb?

— Să respecţi cîteva condiţii! Vei permite Rezidentului să trimită rapoartele. Va trebui să renunţi la comerţul cu sclavi, deci nici să nu-l mai îngădui. Poţi face, în schimb, comerţ cu fildeş şi cauciuc, respectînd însă proprietăţile indigenilor.

Stanley ştia că nu se putea încrede în cuvîntul lui Tippu-Tib, dar nu avea ce face. Un alt om nu i-ar fi putut procura atît de repede hamalii de care avea nevoie. Pe de altă parte, în urma flatării lui Tippu-Tib cu titlul de guvernator era sigur că acesta, cel puţin pentru un timp, îi va acorda tot sprijinul său.

La sfîrşitul lui februarie, Tippu-Tib şi oamenii săi erau îmbarcaţi pe vasul care îi transporta pînă la gurile fluviului Congo. Ceva mai tîrziu plecă şi Stanley, însoţit de statul său major.

După aproape patru luni de călătorie pe apă şi marşuri istovitoare pe uscat, întreaga expediţie sosi la Jambuja, la două mii de kilometri depărtare de Oceanul Atlantic, în inima continentului african. De aci înainte, pînă la lacul Nyasa, pe o supra-

față, în lungime de opt sute de kilometri și de cinci sute de kilometri în lățime, se întindea nestrăbătuta și periculoasa junglă.

Capitolul XIII

IADUL VERDE

În jurul focului, Stanley strînsese întregul său stat-major.

— Domnilor, astăzi este 25 iunie și Tippu-Tib încă n-a apărut cu cei șase sute de hamali promiși.

— Mă iertați, domnule Stanley, interveni maiorul Barttelot, dar nu pot să înțeleg încrederea pe care i-ați acordat-o acestui individ.

— Foarte simplu, domnule maior ! Pentru că nu aveam de ales. Poate că nu vă dați seama de influența pe care o are asupra regiunii unde ne aflăm. Aș putea să spun că sîntem cu totul și cu totul la discreția lui. Dar deocamdată să nu ne gîndim la acest lucru. Important pentru noi — și de aceea v-am adunat astă-seară

aici — este să acționăm fără întîrziere. De aceea vreau să vă expun planul meu pentru a trece imediat la treabă. Va trebui, în primul rînd, să împărțim expediția în două eșaloane. Primul va constitui avangarda și se va afla sub conducerea mea. Acest eșalon va porni, cel mai tîrziu, peste trei zile, urmînd să croiască un drum prin junglă. Cel de-al doilea eșalon, să-i spunem ariergarda, de sub conducerea domnului maior Barttelot, va rămîne la Jambuja, pentru a aștepta proviziile și munițiile a căror expediție a fost întîrziată, precum și pe Tippu-Tib și oamenii săi. Veți transforma Jambuja într-o cetate fortificată, cu șanțuri și garduri de apărare, deoarece s-ar putea să fiți atacați. Dacă Tippu-Tib nu și va respecta promisiunile după șapte săptămîni, veți pleca, oricum, pe urmele noastre.

— Mă iertați ! îl întrerupse din nou maiorul. Cîți oameni vreți să luați cu dumneavoastră ?

— Trei sute !

— Asta înseamnă că aici vor rămîne aproximativ două sute. În cazul cînd Tippu-Tib nu apare la timp cu cei șase sute de hamali, transportul proviziilor și arme-

lor, numai cu oamenii pe care ni-i lăsați aici, va fi o problemă greu de rezolvat !

— Tippu-Tib e un păcătos, dar a jurat să-mi fie prieten. Faptul că am obținut numirea lui ca guvernator al acestor ținuturi l-a determinat să accepte cererea mea. Apoi nu uitați că angajarea a șase sute de oameni voinici și fără teamă de-a străbate un ținut complet necunoscut nu este o treabă chiar atît de ușoară. Sînt convins că Tippu-Tib își va respecta promisiunea. Dacă nu, îl voi pedepsi aspru !

— Veți pleca singur, domnule Stanley ? Nici unul dintre noi nu vă va însoți ?

— Ceea ce voi întreprinde eu poate să devină, la un moment dat, un lucru foarte periculos. Nu știu pînă unde se întinde jungla și nici care va fi greutatea obstacolelor pe care le va pricinui străbaterea ei. Nu am idee cum se vor purta indigenii care, îmi închipui, n-au mai văzut alți oameni albi pînă acum. N-ar fi exclus să întîlnim și canibali, ca să nu mai vorbesc de fiare sălbatice. Iată atîtea motive care mă determină să nu vă pun viața în pericol !

— Dar viața dumneavoastră ? întrebă tînărul Jephson.

— Nu e prima oară cînd străbat și dezleg tainele acestui continent ! Și n-aș vrea să fie nici pentru ultima oară ! Dar dacă se va întîmpla să rămîn aici pentru totdeauna, vă rog să mă credeți că n-o să-mi pară rău ! Africa e în mine !

Cînd rosti aceste ultime cuvinte, ochii lui Stanley căpătară strălucirea flăcărilor focului de tabără.

— Și totuși nu veți putea conduce singur trei sute de oameni ! izbucni Barttelot. Eu voi rămîne pe loc, sînt militar și știu să organizez o tabără. Doi dintre dumneavoastră sînt suficienți pentru a mă ajuta în aceste treburi administrative ! Ceilalți patru trebuie neapărat să vă însoțească.

— Sînt gata să-l urmez pe domnul Stanley ! exclamă, cu patimă, tînărul Jephson.

— Și eu ! strigară toți ceilalți într-un glas.

— Va trebui să tragem la sorți ! hotărî maiorul.

Scriseră la iuțeală pe niște hîrtioare numele lor, bineînțeles în afară de acelea ale lui Stanley și Barttelot.

— Jephson ! Dumneata ești cel mai tînăr dintre noi ! — spuse maiorul. Vei trage la sorți două dintre bilețele. Cei al

căror nume e scris pe ele, vor rămîne cu mine. Ceilalţi patru îl vor însoţi în expediţie pe domnul Stanley.

Urmăreau toţi cu încordare şi emoţie pe tînărul Jephson cum amesteca hîrtiile împăturite în boneta maiorului. În sfîrşit, Jephson se hotărî. Alese una din hîrtii, o desfăcu alene, dar cînd citi numele exclamă bucuros :

— Doctorul Bonny !

Cel strigat oftă cu amărăciune.

— Niciodată n-am avut noroc !

Jephson despături o altă hîrtie.

— Jameson !

Zoologul tuşi înciudat, dar nu scoase nici un cuvînt. Ceilalţi patru bărbaţi jubilau de fericire.

Erau dornici din tot sufletul de aventură. Preferau să meargă în necunoscut, decît să vegeteze la Jambuja. Dar ceea ce-i atrăgea mai presus de orice era mîndria că vor străbate teribila junglă africană alături de acest bărbat, lîngă care te simţeai capabil să mergi pînă la capătul pămîntului : Stanley.

*

Înaintau tăcuţi, în monom, de aproape o lună de zile, în ritm monoton, fără nici

o schimbare de peisaj. Cît vedeai cu ochii se întindea numai jungla. Același și același verde obsedant al tufișurilor sau desișurilor. În fruntea coloanei merg cincizeci de oameni doborînd copacii și jalonînd drumul. Toporiștele șuieră prin aer, se ciocnesc cu un zgomot sec de tulpinele întîlnite în cale, apoi copacii se prăvălesc la pămînt și totul se reia de la capăt, fără întrerupere, fiindcă cei care poartă bagajele nu pot sta locului în arșița soarelui tropical.

Sudoarea curge pe trupurile de culoarea abanosului fără contenire. Se aud blesteme și rugăciuni. Nimic din toate suferințele acestor oameni nu impresionează îngrozitoarea junglă, acest iad verde în care o dată intrat, nu știi cînd vei mai ieși.

Trei sute de oameni istoviți înaintează pe pămîntul uscat și aspru, abia tîrîndu-și picioarele, deși n-au trecut decît douăzeci și cinci de zile de cînd au părăsit tabăra maiorului Barttelot, de la Jambuja. Cînd soarele răzbate prin desișul frunzelor, arșița devine cumplită. Zadarnic caută adăpost sub bolta arborilor bătrîni ; acolo e și mai mare zăpușeală, întuneric înfricoșător, miasme otrăvitoare. Oriunde te-ai duce,

iadul acesta te macină, te înnebunește, și în cele din urmă te omoară. Veșnic ai impresia unei asfixieri lente, dar cu atît mai îngrozitoare. Îndată după apusul soarelui, un întuneric adînc cuprinde jungla.

Oamenii cad răpuși de oboseală și se trîntesc fiecare pe unde apucă, căci e imposibil să-ți construiești, la sfîrșitul unei zile de marș istovitor, o colibă din crengi și mărăciniș.

Într-o astfel de noapte, zăgazurile cerului se rupseră și o ploaie deasă, cu fulgere și trăsnete înspăimîntătoare, pătrunse bolta pădurii virgine.

Ud leoarcă, cu casca transformată parcă într-un jgheab de pe care se scurgeau pîraie neîntrerupte de apă, Stanley încerca să-și îmbărbăteze oamenii, alerga de la un grup la altul, dădea sfaturi și ordine, căuta să mențină moralul expediției.

La un moment dat, într-o colibă de crengi, îl zări pe doctorul Parke, aplecat deasupra unuia din hamali.

— Ce s-a întîmplat ?

— Omul acesta e bolnav. Priviți !

Stanley căută să deslușească, la lumina fulgerelor, locul pe care i-l arăta doctorul ; cînd văzu rana de pe corpul bolna-

vului, se dădu îndărăt cîţiva paşi, speriat de aspectul ei.

— Dar... e îngrozitoare !

— Mi-e teamă că de acum înainte voi avea nenumărate asemenea cazuri de tratat. În sfîrşit, tot e bine că aveţi şi un doctor cu dumneavoastră...

Stanley părăsi coliba mai mult cu un sentiment de groază, decît de deznădejde.

Cîţiva paşi mai încolo îl găsi pe Stairs, locotenentul inginer, ghemuit într-un adăpost făcut în grabă din mărăciniş şi frunze late de rotang. Gemea uşor, de parcă-ar fi scîncit un prunc.

— Ce-i cu dumneata, Stairs ? întrebă Stanley, îndreptînd felinarul pentru ca razele de lumină să poată cuprinde o porţiune mai mare a adăpostului. Eşti cumva bolnav ?

— Ce cald e aici ! gemu Stairs.

Stanley îi puse mîna pe frunte. Broboane reci de sudoare se prelingeau pe faţa locotenentului. După tremurul trupului, Stanley înţelese că Stairs era grav bolnav. Îl căută din nou pe Parke.

— Doctore ! Stairs are friguri !

— De unde ştiţi ?

— L-am văzut adineauri. Are frisoane, fruntea și mîinile îi sînt reci ca gheața și delirează. Cred că are febră mare !

— Unde e ?

— Acolo, în adăpostul acela, îi arătă Stanley, profitînd de lumina unui fulger care transformă noaptea în zi, pentru cîteva clipe.

— Unde dracu mi-am pus tabletele de chinină ? mormăi doctorul, scotocindu-se prin buzunare. Pe întunericul și ploaia asta grozavă, cine poate să le mai găsească ?

În acel moment, în apropierea lor, apăru căpitanul Nelson.

— Dumneavoastră sînteți ? Ce bine-mi pare că vă găsesc, domnule Stanley ! De cînd vă caut !

— Ai vreun bolnav printre oamenii dumitale ? Dacă e vorba de un abces sau de friguri, mai potrivit ar fi să te însoțească doctorul Parke.

— E ceva cu mult mai grav !

— Ce anume, căpitane ? Spune odată ce s-a întîmplat ?

— Tînărul Jephson are un acces de nebunie. S-a baricadat în coliba lui și urlă că va împușca imediat pe cel care va în-

drăzni să-i propună să meargă mai departe !

— O fi căpătat vreo insolație ! își dădu cu părerea doctorul Parke.

— Tot ce-i cu putință ! Astăzi la prînz a fost o arșiță nemaipomenită.

— Trebuie să vedem numaidecît ce-i cu el ! hotărî Stanley. Dă-i chinina lui Stairs și vino apoi și dumneata cu noi, doctore !

— A, nu ! Mulțumesc ! Cu nebunii nu vreau să am de-a face ! Vreți să mă trezesc cu o rafală de gloanțe în cap ?

— Jephson nu va trage nici măcar un singur glonț !

După ce Parke îi administră lui Stairs porția cuvenită de chinină și îl lăsă în grija unuia dintre hamali, se alătură — deși cu teamă — lui Stanley și Nelson. Se îndreptară, orbecăind prin întuneric, spre coliba unde se afla tînărul. Rafalele de ploaie continuau să cadă fără încetare.

— Hei, Jephson ! strigă Stanley, cînd ajunseră cam la douăzeci da pași de colibă. Jephson, mă auzi ?

— Ce vrei ?

Vocea tînărului era de nerecunoscut. Semăna cu lătratul unui cîine ciobănesc.

— Aruncă arma ! Vreau să-ți vorbesc !

— Vino aici, dacă ai curaj !

— Bineînțeles !

Doctorul Parke îl trase de mîneca vestonului și îi șopti cu disperare :

— Să nu vă duceți, domnule ! E în plină criză ! O să tragă în dumneavoastră !

— Nu cred că va îndrăzni ! De altfel e atît de întuneric, încît chiar dacă mă va ochi, nu va nimeri ținta.

Un fulger lumină pentru cîteva clipe poiana,de ajuns pentru ca Stanley să-l zărească pe tînărul Jephson așezat în ușa colibei, cu carabina în mîini, gata să tragă la cea dintîi mișcare.

— Ascultă, domnule căpitan ! se adresă Stanley lui Nelson. Dumneata continuă să discuți cu el, în timp ce eu mă voi strecura prin tufișuri în spatele colibei.

— Am înțeles ! răspunse scurt, militărește, maiorul.

Și în timp ce Stanley se tîra anevoie pe pămîntul mocirlos, el reluă discuția cu tînărul, căutînd să-i atragă cît mai mult atenția.

— Hei, Jephson ! Aruncă arma, așa cum ți-a spus domnul Stanley ! Jephson, de ce nu-mi răspunzi ?

— Uite răspunsul meu !

Un fulger scurt, de astă-dată pornit din țeava carabinei lui Jephson, străbătu poiana și glonțul se opri într-un copac așezat chiar în spatele doctorului Parke.

— Am spus eu că e în plină criză ! Nu vreți să mă ascultați ! gemu bietul doctor, dîrdîind ca apucat de friguri.

Căpitanului însă îi trecu prin minte o idee năstrușnică și, fără a lua în seamă tînguielile lui Parke, reîncepu să strige cu și mai multă putere :

— Jephson ! Pun pariu că n-ai să reușești să ne ochești ! Ești cel mai prost ochitor din cîți am văzut !

Rîsului exagerat și enervant al căpitanului Nelson îi urmară cinci gloanțe, unul după altul, care se înfipseră în copacii din apropierea lor.

— Nu mai tragi, Jephson ? Sau nu mai ai gloanțe ?

— Stai tu, afurisitule ! urlă tînărul. Să-mi încarc pușca și nu mă las pînă nu-ți ciuruiesc scăfîrlia !

Stanley ajunsese tocmai atunci în spatele colibei. Auzise discuția dintre Jephson și căpitan și înțelese numaidecît că Nelson procedase în așa fel, ca tînărul să

fie dezarmat. De aceea se grăbi să intre în colibă.

— Cine e ?

— Eu, Stanley !

— Ah, ticălosule ! Tu ne-ai adus în iadul ăsta ! Unde ești ?

— Sînt aici, lîngă tine !

Se apropiase într-atît, încît îi simțea răsuflarea grea, șuierătoare.

„De-ar fulgera mai repede ! se rugă Stanley în gînd. Așa, pe întunericul ăsta, nu-l voi nimeri bine." Trecură cîteva minute apăsătoare, care i se părură ceasuri. „Oare ce face Jephson ? Dacă-și încarcă arma ?" Își dădu însă imediat seama că tînărul orbecăia și el pe întuneric și nu nimerea ceea ce căuta, probabil cartușiera.

În sfîrșit, fulgerul mult așteptat lumină brusc interiorul colibei, suficient ca Stanley să-și dea seama unde se găsea Jephson.

Îi zări, în frîntura aceea de lumină, chipul schimonosit de furie și, fără să mai ezite, îl lovi cu pumnul în maxilar. Tînărul se prăbuși la pămînt, fără să scoată un geamăt.

— Nelson! Parke! Puteţi veni fără teamă! strigă Stanley din uşa colibei. Doctore, ai grijă de el! Administrează-i un narcotic şi medicamentează-l urgent! Cred că a căpătat o insolaţie straşnică!

— Inutil să-i mai dau un narcotic. L-aţi adormit destul cu lovitura dumneavoastră! chicoti doctorul, în timp ce Nelson lumina interiorul colibei cu felinarul.

— Sînt de părere să-l legăm zdravăn cu nişte frînghii! spuse căpitanul. S-ar putea, cînd s-o trezi, să reînceapă cu aiurelile sale.

— Da, da! se grăbi să confirme Parke. Cît despre tratament, n-aveţi grijă, domnule Stanley! Pînă mîine dimineaţă îl voi repune pe picioare!

Doctorul Parke se ţinu de cuvînt. A doua zi, Jephson nu-şi mai amintea nimic din cele întîmplate. Cînd Nelson se jură că trăsese spre ei şase gloanţe, tînărul se duse la Stanley şi-i ceru scuze. De plecat însă mai departe nu putea fi nici vorbă. Ploaia continua să cadă cu furie. Poteca îngustă se transformase într-un şuvoi de apă curgătoare, picioarele oamenilor se înfundau în pămîntul clisos pînă aproape

de genunchi. Pe de altă parte, Stairs și încă cinci oameni continuau să zacă, scuturați zdravăn de friguri.

După trei zile de ploaie continuă, soarele reuși să străpungă norii și să-i alunge în mai puțin de jumătate de oră.

Stanley, nerăbdător, dădu ordin de plecare. Înaintarea era anevoioasă. Umezeala pătrunsese strașnic în veșminte, așa că oamenii se bucurau acum de razele soarelui tropical ca de-o binefacere. Într-o oră străbătură abia trei sute de metri, cînd o ștafetă, trimisă înainte pentru a cerceta locurile, se întoarse în grabă. Era foarte înspăimîntat. Pe fața i se putea citi cu ușurință o teamă cumplită.

— Maser doctor! Maser doctor! țipa el într-una, căutîndu-l cu înfrigurare pe Parke.

— Ce este? Ce s-a întîmplat?

Parke, urmat de Stanley, se repezi spre negrul care țopăia și urla cît îl ținea gura.

— Aici! gemu omul, arătînd în mijlocul brațului drept urma unui vîrf de săgeată.

— Cine te-a atacat?

— Negri mici ! Numai atîta ! și arătă cu brațul sănătos înălțimea unui pitic.

— Pigmeii ! strigă Stanley, cu îngrijorare.

— Săgeata fost otrăvită ! se văita rănitul. Eu moare acuma, dacă nu ardeți la mine brațul.

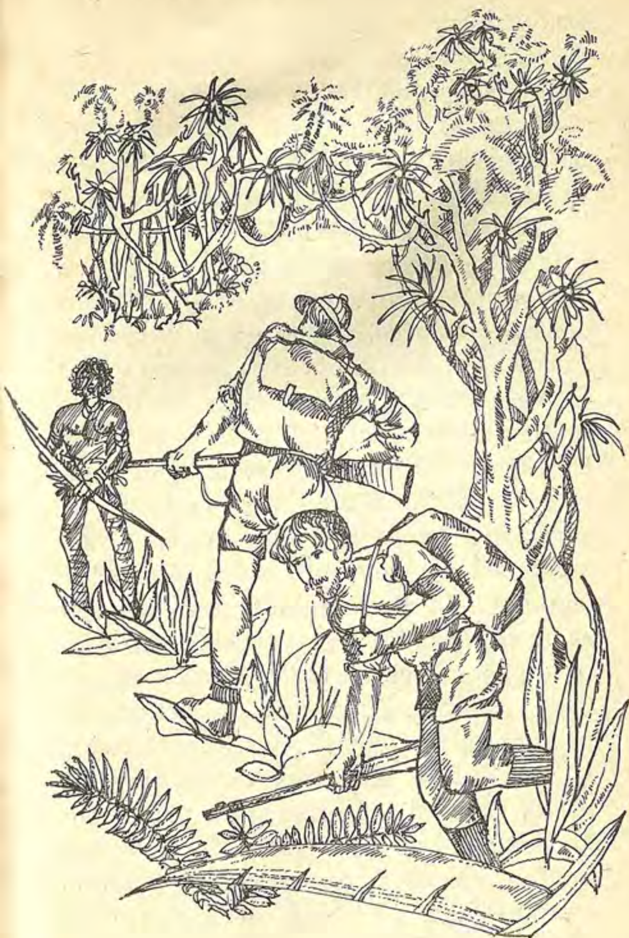
— Nu va fi nevoie ! căută să-l liniștească Parke. Te vindec, dar cu o condiție ! Să stai locului... liniștit, foarte liniștit.

Spre uimirea celor de față, bravul doctor aplică o metodă ancestrală, dar care se dovedi, în scurt timp, salvatoare. Strînse brațul cu un cordon, împiedicînd astfel răspîndirea otrăvii în corpul omului și supse, cu băgare de seamă, sîngele de la suprafața rănii. Execută această operație de cîteva ori, pînă ce socoti că nu mai exista nici un pericol, apoi își dezinfectă gura cu alcool de cîteva ori.

— Cred că era singurul lucru pe care puteam să-l fac !

Stanley opri întreaga caravană și transmise, din om în om, ordinul să se inainteze cu cea mai mare prudență, întrucît pigmeii îi puteau ataca în orice moment.

— Străbatem, probabil, un teritoriu care le aparține. Nu trebuie să-i provo-

căm, dar nici nu putem sta impasibili în fața atacurilor lor.

— Să încercăm să ne înțelegem cu ei ! propuse Jephson.

— Ar fi greu, dacă nu imposibil ! îi răspunse Stanley. Sînt complet sălbăticiți și nici nu le cunoaște nimeni dialectul.

Nu apucară însă să mai înainteze decît o sută de metri și o ploaie de săgeți se abătură asupra oamenilor din avangardă care defrișau pădurea, croind drum expediției. În curînd și ariergarda avea aceeași soartă. Cîțiva oameni se prăbușiră la pămînt. Situația devenea mai mult decît periculoasă. Pigmeii se strecuraseră, sărind din copac în copac, și înconjuraseră pe nesimțite întreaga caravană, atacînd-o fără îndurare.

Stanley era singurul care nu-și pierduse cumpătul. În cîteva minute organiză apărarea și pușcașii săi răspunseră, cu o salvă puternică, atacului pigmeilor. Două grenade, aruncate cu dibăcie de Nelson, explodară cu un zgomot asurzitor, făcînd să vuiască jungla pînă departe. Speriați, zăpăciți, omuleții se aruncară cu disperare la pămînt. Se îngrămădeau în fața căpitanului, considerîndu-l probabil o zeitate atotputernică, de teama căreia se înfricoșau ca de moarte.

Şi, deodată, Stanley şi oamenii săi se frecară la ochi, crezînd că visează. Dintr-un tufiş apăru o fată tînără, bine proporţionată, ce nu părea să aibă mai mult de-un metru înălţime. Semăna cu o păpuşă din vitrina unui magazin de jucării. Se apropie de Nelson şi — cînd ajunse la cîţiva paşi de el — îi aruncă la picioare arcul şi tolba plină de săgeţi.

— Asta regina lor, maser ! şopti una dintre călăuze. Ea predat arma, cerut iertare !

Fără îndoială că aşa era. Pigmeii, înspăimîntaţi de forţa străinilor, renunţaseră la luptă, deoarece instinctul de conservare fusese mai puternic decît vitejia lor într-o asemenea împrejurare.

— De-acum înainte, cît timp vom fi pe teritoriul pigmeilor, ne vom putea continua drumul nestingheriţi ! jubilă Nelson. Bine că mi-a venit la timp ideea cu grenadele.

Zilele ce urmară se asemănară una cu alta. Acelaşi aspect deznădăjduit, aceeaşi junglă înfricoşătoare. Pămîntul era cînd

acoperit de un strat gros de noroi, cînd tare ca piatra și uscat de arșița tropicală.

Hrana de căpetenie o alcătuiau rădăcinile de manioc, ascunse în tufișuri, unde cu greu se putea pătrunde.

În ziua de 13 august întîlniră un fluviu. Bucuria tuturor fu nemărginită. Vestita barcă de oțel a lui Stanley fusese lansată imediat pe apă. Dar cataracte vijelioase împiedicară curînd înaintarea și reluară mersul prin junglă, fără a se depărta prea mult de apele fluviului, care fără îndoială era unul dintre marii afluenți ai Congoului.

Nenorocirile se țin lanț. Jephson și patruzeci de oameni se rătăcesc, pe o ploaie torențială, de restul expediției. Zadarnic îi caută ștafetele trimise de Stanley. Parcă au intrat în pămînt. Stanley e nevoit să întîrzie plecarea. În același timp, din două sute de oameni trimiși să caute de-ale mîncării — căci proviziile se împuținaseră văzînd cu ochii — cinci nu se vor reîntoarce niciodată. „Iadul verde" i-a înghițit. „Capcanele" sale se întind la tot pasul: mlaștini, smîrcuri, gropi cu țăruși otrăviți...

Noaptea următoare e și mai îngrozitoare. Locotenentul Stairs are noi accese de friguri, și în afara lui alți douăzeci și opt de oameni sînt bolnavi și nu mai pot face un pas mai departe.

Doctorul Parke se apropie de Stanley. Are o figură disperată.

— Nu mai pridídesc cu atîția bolnavi! Stairs e în primejdie.

— Doctore! Te rog să faci tot ce îți stă în putere să-l salvezi! Pe el și pe toți ceilalți!

— Domnule Stanley, plîngeți? N-aș fi crezut niciodată!

— Am patruzeci și șase de ani, domnule doctor! Nu mai sînt tînăr! Și cred că cel puțin timp de treizeci de ani am solicitat trupului meu eforturi peste puterile omenești.

— Cum? Dumneavoastră... cel pe care indigenii l-au supranumit „Bula Matari" — sfărîmătorul de stînci — vă lăsați doborît de cîteva greutăți mult mai mărunte decît cele pe care le-ați înfruntat pînă acum?

— Vine o vreme cînd și odgonul cel mai gros și mai rezistent se subțiază și se rupe. Dar nu mă voi lăsa cuprins de disperare!

Ar însemna să mă culc în această junglă infernală și să-mi aștept cu spaimă moartea. Dar de clipe de slăbiciune nu scapă nimeni, dragă doctore! Dacă peste trei sute de oameni încercați, cîți eram la plecarea din Jambuja, n-am putut ajunge pînă la lacul Nyansa, cum va putea s-o scoată la capăt maiorul Barttelot, lipsit de experiență, și numai cu două sute de oameni? Ce se întîmplă cu Jephson? Unde a dispărut cu cei patruzeci de oameni ai săi? Oare trece din nou printr-o criză de nebunie? Dar Stairs? Acest flăcău, atît de zdravăn și plin de vioiciune în urmă cu două luni de zile și care acum a ajuns o biată epavă omenească, tîrîndu-se cu greu și scuturat tot timpul de îngrozitoarele friguri? Și cine știe cît mai avem pînă la ținta noastră! Dacă ne-am rătăcit? Dacă acest blestemat drum ne va măcina pînă la ultimul și ne va înghiți lacom? Și ce se întîmplă cu Emin Pașa? Dacă vom ajunge la capătul acestei călătorii îl vom mai găsi oare în viață? Recunoaște, doctore, că sînt atîtea și atîtea întrebări la care bietul meu cap cu greu mai poate da un răspuns Da, sînt „Bula Matari", e adevărat, dar un „Bula Matari" împovărat de

apăsarea nemiloasă a grijilor. Cea mai mare dorință a vieții mele a fost totdeauna să-mi duc la bun sfîrșit acțiunile propuse. Ultimele zile au trezit în mine îndoiala. Voi mai fi în stare și de aici încolo să înfrunt piedicile ?

Capitolul XIV

DRUMUL MORȚII

Rezemat de unul din stîlpii colibei, Stanley studiază în amănunțime harta întocmită de el. După cît poate să-și dea seama a făcut aproape jumătate din drum. Grijile pe care le avea în urmă cu două săptămîni s-au mai risipit. Jephson s-a întors de trei zile. A rătăcit drumul și a pierdut cîțiva oameni. Stairs s-a însănătoșit, deși e slăbit peste măsură. Parke și Nelson sînt ceva mai întremați și, poate, spre binele tuturor, mai rezistenți. Deocamdată ! Zgomotul unor voci agitate îl făcu să tresară din aceste calcule. Cei doisprezece șefi ai hamalilor se apropiau

de el, vociferînd, gesticulînd. Stanley se ridică numaidecît și, zărind chipurile lor întunecate care nu prevesteau nimic bun, puse mîna pe revolverul de care nu se despărțea niciodată. Căutînd să-și înfrîngă emoția, le ieși în întîmpinare, dar se opri la vreo treizeci de pași de gălăgiosul grup.

— Ce-i cu voi și de ce faceți atîta zarvă ? Vorbește, Selim ! Abdullah, răspunde-mi de ce-ai lăsat privirea în pămînt ?

Ca prin farmec, toți doisprezece tăcuseră, oprindu-se încurcați și chiar înfricoșați la auzul vorbelor rostite cu asprime de Stanley.

Rupînd tăcerea, Selim, cel mai îndrăzneț dintre ei, cuteză să-i răspundă :

— Oamenii vor să afle cît drum ne-a mai rămas de străbătut.

— Cred că jumătate. Sînt sigur că nu mă înșel.

— De unde știi, maser, lucrul acesta ?

— Am un instrument care-mi arată drumul.

— De ce nu ni-l arăți și nouă, să ne putem convinge ?

— Fiindcă nu știți să-l mînuiți !

— Noi sîntem mai siguri decît tine, Bula Matari : drumul acesta nu mai are sfîrșit ! Care dintre noi a mai văzut iarbă ? Aici pămîntul e acoperit doar cu păduri și tufișuri încîlcite. Atît.

— Cine v-a spus asta ?

— Ugarowa !

— Cine-i Ugarowa ?

— Un arab înțelept. L-am întîlnit azi-dimineață cu nouă oameni de-ai lui.

— Trebuie să fie un negutător de sclavi.

— O fi, dar cunoaște locurile acestea mai bine decît oricine !

— Vreau să stau de vorbă cu el !

— Stăpîne, șase oameni au dezertat !

— Cine sînt acești cîini ?

— Djuma a fugit cu o ladă plină cu cincizeci de kilograme de pesmeți.

— Nemernicul !

— Alții au luat muniții și arme. Dacă nu ajungem mai repede la marele lac, vei rămîne singur !

— Băgați de seamă ! Dacă mai dispare vreun om, vă fac răspunzători ! N-aș vrea să stric gloanțele pe pielea voastră ! Ați jurat să mă însoțiți pînă la capătul dru-

mului. Trebuie să mă urmați! Și acum, plecați imediat! Anunțați oamenii că orice dezertor prins va fi pedepsit fără cruțare!

Zorii zilei se furișau printre copaci și tufișuri, alungînd negurile nopții. Stanley tresări brusc din somn. În ușa colibei se afla Selim.

— Stăpîne, căpetenia Ugarowa vrea să-ți vorbească!

Înconjurat de-o ceată de cincizeci de oameni voinici, un arab înalt, cu trăsăturile feței distinse, dar viclene, îl aștepta în fața colibei.

— Slavă lui Alah! Așadar, tu ești marea căpetenie „Bula Matari"? Eu sînt Ugarowa, nepotul lui Tippu-Tib.

— Îl cunosc bine pe unchiul tău. Sîntem chiar prieteni și aliați. Mă bucur să-l cunosc acum și pe nepotul său.

Se așeză, după obiceiul oriental, cu picioarele încrucișate.

— Încotro a pornit fratele meu arab?

— Ugarowa și oamenii săi caută fildeș. Dar fratele meu, alb, de ce străbate jungla de la un capăt la altul?

— Îl caut pe Emin Pașa. Ai auzit de el?

— E mult timp de cînd am plecat pe cărările junglei. Nu-l cunosc pe cel căruia i-ai pomenit numele. În Africa numai numele tău, Bula Matari, e vestit!

— Vreau să-ți cer un ajutor!

— Cere-mi orice și, de va fi cu putință, îți voi satisface dorințele.

— Îmi trebuie cîțiva oameni de-ai tăi, voinici și sănătoși, care să cunoască bine drumul pînă la lacul cel mare.

— Îi vei avea! Să știi însă că pînă unde vrei tu să ajungi, mai e o cale lungă!

— Vreau să ajung acolo, cu orice preț!

— Bine! Faci cum vrei! Cu ce te mai pot ajuta?

— Îți voi lăsa în grijă oamenii mei bolnavi. Eu voi merge mai departe doar cu cei sănătoși.

— Bine! Voi face și treaba asta! Dar tu ce-mi dai în schimb?

— Alimente nu am nici pentru mine!

— Nu-mi trebuie! Fildeș ai?

— Nici atît!

— Atunci cum mă răsplătești?

— Îți voi da bani.

— Fie și așa! Te va costa o mie de lire!

— O mie de lire ?!

— Eu nu m-am mirat cînd tu mi-ai cerut ba una, ba alta. Tu de ce te miri?

— Ai dreptate! Și-apoi ce însemnătate mai au banii, aici, pentru mine?

A doua zi, Ugarowa îi aduse lui Stanley trei dezertori. Oamenii săi îi găsiseră rătăciți în junglă, încercînd să spargă lăzile cu alimente, pe care le furaseră.

— Iată, Bula Matari! I-am prins pe acești șacali și ți i-am adus să-i pedepsești cum vei crede de cuviință.

Stanley îi adună numaidecît pe șefii hamalilor.

— Mai țineți minte ce v-am spus deunăzi?

— Că-i vei pedepsi fără milă pe dezertori!

— Au furat alimentele, și carabinele și munițiile noastre?

— Așa este, stăpîne!

— Ne-au lăsat flămînzi și lipsiți de apărare?

— E adevărat, stăpîne!

— Poate să existe milă pentru trădători, pentru cei ce-și părăsesc semenii, lăsîndu-i pradă foamei și morții ?

— Nu, stăpîne !

— Deci judecata mea e dreaptă ! Și voi toți sînteți de aceeași părere cu mine ! Pentru faptele lor vor primi pedeapsă aspră ! Aceasta ca să fie de exemplu și altora ; altfel vom rămîne în curînd singuri, expuși morții nemiloase. Să fie spînzurați ! Unul azi, altul mîine și cel de-al treilea, poimîine.

— Așa vom face, stăpîne !

Stanley se întoarse grăbit în colibă. Era pentru prima oară cînd hotăra o pedeapsă atît de aspră pentru oamenii săi. Dar nu avea altă cale de urmat. Se învîrtea ca un leu în cușcă, cu pași mari și apăsați, în strîmtoarea colibei. I se părea că aerul îl înăbușă ; îl urmărea pretutindeni imaginea celor trei dezertori, chipurile lor cuprinse de spaimă la aflarea hotărîrii stăpînului lor. Ieși în prag și strigă cu disperare :

— Reșid ! Reșid !

Acesta era una din căpeteniile expediției, un zanzibarian vînjos și deștept, care îi amintea de dragul său Butu, prietenul

de odinioară. Alergă într-un suflet la chemarea lui Stanley.

— Reșid, ai auzit că vom spînzura pe cei trei dezertori ?

— Da.

— Ce zici tu de treaba asta ?

— Zic că trebuie să omorîm pe cei care vor să ne omoare !

— Dar nu e prea aspră pedeapsa ? Știi, Reșid, m-am gîndit și iar m-am gîndit că jungla asta întărește ca fierul inima omului și foamea îl face să-și piardă capul. Nenorociții aceștia nu se gîndesc decît la stomacul lor care cere demîncare. E de mirare că un servitor fuge de stăpînul său, atunci cînd stăpînul nu mai are cu ce să-l hrănească ?

— Ceea ce spui, maser, e cum nu se poate mai adevărat ! Dar ei au fugit, furîndu-ne ce ne era neapărat trebuincios, ca să putem trăi. Dacă nu-i spînzurăm, atunci ce se va întîmpla mai departe ?

— Ascultă, Reșid ! Dacă am putea împiedica dezertările printr-un alt mijloc mai puțin aspru decît să-i spînzurăm ?

— Toate mijloacele sînt bune, dar cel mai bun e, desigur, acela de a-i lăsa să trăiască, pentru a se îndrepta.

— Foarte bine! Vom încerca pentru ultima oară!

— Atunci să ne grăbim, maser! Oamenii au și înălțat spînzurătoarea!

În jurul unui copac gros se adunase aproape toată expediția. O frînghie lungă era aninată de-o cracă puternică; unul dintre oameni tocmai trecea lațul după gîtul osînditului. Stanley se urcă pe un dîmb și de îndată ce făcu un semn, toate zgomotele încetară. Mulțimea îl privea cu teamă și respect.

— Ascultați, voi toți! E drept să-l spînzurăm pe acest ticălos?

— Da, maser! se auziră cîteva voci răzlețe.

— Dar dacă îl voi ierta — și e pentru ultima oară cînd voi face acest lucru — credeți că ar fi mai bine?

— Da, maser! Da, maser!

De astă dată strigaseră cu toții, aproape într-un glas.

— Atunci, așa să fie!

Se iscă o larmă nemaivăzută, explozie generală de bucurie. Căpeteniile hamalilor se aruncară la picioarele lui Stanley, ceilalți vociferau, țopăiau, dansau; nu mai știau ce să facă în semn de recunoștință

pentru mărinimia conducătorului expediției. Brațele și puștile se ridicau în sus, pe cînd ei strigau :

— Nimeni nu va mai părăsi pe Bula Matari !

— Moarte aceluia care va fugi de la Bula Matari !

— Arată-ne drumul spre Nyansa !

— Poruncește-ne, Bula Matari, și te vom urma !

Cînd condamnatului i se scoase lațul de după gît și frînghia aruncată cît colo, el căzu în genunchi și-i jură lui Stanley că va muri la picioarele sale.

— Bula Matari, cere-mi viața, o voi da bucuros pentru tine !

Stanley îi întinse mîna.

— Ridică-te ! rosti el simplu.

Și cele două mîini, una albă și alta neagră, se întîlniră într-o strîngere ce simboliza recunoștință și iertare, prietenie și jurămînt.

Octombrie se dezlănțuise cu ploi torențiale. Expediția înainta din ce în ce mai greu. Foamea făcea ravagii, și în fiecare zi se semnalau oameni morți sau dispă-

ruţi. Căpitanul Nelson avea nenumărate răni care se înrăutăţeau din ce în ce; aproape că nu mai putea merge. Cincizeci şi doi de negri zanzibarieni erau în aceeaşi situaţie cumplită.

— Domnule Stanley !

Nelson, abia tîrîndu-se, se apropie de el :

— Domnule Stanley, eu nu mai pot continua drumul. Lasă-mă aici, unde ne aflăm acum, împreună cu toţi cei bolnavi !

— Cum aş putea face aşa ceva ?

— Nu ! Inutil să protestezi ! Îţi sîntem o prea mare povară, şi în felul acesta întîrziem ajungerea la ţintă.

— Dar, căpitane Nelson...

— Ascultă-mi rugămintea ! Te rog să mă crezi că va fi mult mai bine pentru toţi. Dumneata, cu oamenii sănătoşi care ţi-au mai rămas, veţi merge înainte şi nu se poate să nu întîlniţi în drum vreo aşezare arabă. Ugarowa ne-a vorbit despre contoarul lui Kilonga-Longa. Trebuie să fie la vreo trei zile de marş depărtare. Eu voi rămîne aici, cu bolnavii şi infirmii, pînă cînd starea lor ne va îngădui să te urmăm.

Stanley își frămînta bărbia în pumn, semn că nu știa ce hotărîre să ia. În cele din urmă, analizînd propunerea lui Nelson, i se păru totuși că era singura soluție acceptabilă în situația disperată în care se aflau.

— Bine, căpitane! Așa voi face! Dar cu o condiție. Îți voi lăsa puținele provizii pe care le mai avem!

— Bine! Și dumneavoastră?

— Nu ne duce grija! Oamenii sănătoși găsesc mai ușor de mîncare decît cei istoviți și bolnavi. Și mai am o dorință. Doctorul Parke va rămîne cu dumneata, pentru a vă îngriji sănătatea. Și încă ceva! Cînd am plecat din Jambuja, aveam trei sute optzeci și nouă de oameni, îți mai amintești?

— Bineînțeles! Două sute i-ați lăsat maiorului Barttelot, cu doctorul Bonny și cu domnul Jameson.

— Exact! Acum, după trei luni și jumătate de drum prin jungla asta afurisită, bănuiești cîți ne-au mai rămas? Am făcut aseară apelul: două sute cincizeci și doi. Șaptezeci și unu au murit sau au dezertat, iar cincizeci și șase s-au rătăcit.

— Și cincizeci și doi vor rămîne aici, cu mine.

— Ceea ce înseamnă că mai am aproximativ două sute de oameni și peste două sute cincizeci de baloturi. Deci voi fi nevoit să-ți las și o parte din munițiile destinate lui Emin Pașa.

— Faceți cum credeți că este mai bine ! În orice caz, nu trebuie să vă întoarceți din drum ! Și apoi sînt convins că peste cîteva zile ne vom revedea.

Cei doi oameni se îmbrățișară.

În zorii zilei, expediția își continuă înaintarea. Ca un convoi funebru, oamenii se înșirară unul după altul, sleiți de puteri. Rădăcinile comestibile alcătuiesc singura lor mîncare. Dacă nu vor întîlni satul arab al lui Kilonga-Longa, sînt pierduți. Stanley nu s-ar mira și nici nu ar condamna pe acești nenorociți, dacă l-ar părăsi cu toții, pînă la ultimul om. Sînt ca niște biete epave ; de-abia își mai tîrăsc picioarele pe drumul aspru al junglei, prin hățișurile fără de sfîrșit pe acest drum al morții. Dar nimeni nu-l mai părăsește pe Bula Matari. I-au jurat credință și nici unul dintre ei nu-și calcă jurămîntul.

— Vom muri pentru Bula Matari! Vom merge cu el pînă la capătul pămîntului! Ne vom tîrî cu ultimele noastre puteri, dar nu-l vom părăsi pînă la moarte!

Aceste cuvinte calde, izvorîte din inimi fierbinți, întăresc și îmbărbătează pe omul care nu-și cruță viața pentru împlinirea datoriei.

Și iată că după trei sute treizeci și șase de ore de foame cumplită, credinciosul Reșid, aflat în fruntea coloanei, aleargă spre Stanley cît îl mai pot ține picioarele. În pădure se află o poiană, de unde se deschide o cărare bătătorită, iar copacii poartă semnele obișnuite ale tribului arab Manuyema.

Stanley trase un foc de carabină în aer și la puțin timp primi răspunsul: o salvă de focuri de armă, chiuituri și strigăte.

Oamenii din caravană urlă, cuprinși de bucurie, vecină cu nebunia. Poteca merge la vale și în scurtă vreme zăresc lanuri de grîu, de porumb și orez, semănături de cartofi și fasole. Printre ele, căsuțele arabilor — înfățișări de necrezut.

— Pe cuvîntul meu că nu sînt vedenii! țipă Stairs, cît îl țin puterile.

— Sîntem salvați! îl acompaniază Jephson, dansînd de bucurie.

— Înainte! Înainte! e strigătul întregii caravane.

Arabii le ies în întîmpinare. Sînt uimiți și parcă nu le vine să creadă că acești oameni, numai piele și oase, sînt încă vii, după ce au străbătut sute de kilometri prin nepătrunsa și înfiorătoarea junglă.

— Salamalec! Salamalec! Ați învins drumul morții! Numai Bula Matari și oamenii lui puteau săvîrși o asemenea ispravă!

Capitolul XV

NYANSA

Stanley cunoștea prea bine cît se putea încrede în tribul Manuyema, în acești nepoți ai lui Tippu-Tib, negutători de sclavi și fildeș din tată în fiu, lacomi și perfizi, cu gîndul numai la îmbogățire. Pe de altă parte, însă, el nu se putea lipsi de

ajutorul lor tocmai acum cînd se afla într-o situaţie atît de disperată. De aceea, fusese nevoit să încheie un contract cu căpeteniile tribului, prin care aceştia se obligau să trimită treizeci de oameni în ajutorul căpitanului Nelson, cu patru sute de drugi de porumb, şi să-l îngrijească pe acesta, pe doctorul Parke şi pe cei cincizeci şi doi de bolnavi în satul lor, pînă ce expediţia se va întoarce de la lacul Nyansa. De asemenea, arabii se învoiau să-i dea o călăuză.

Pentru toate aceste servicii, urma ca la sosirea ariergărzii conduse de maiorul Barttelot, manuyemii să primească un balot şi jumătate de stofă.

În ziua de 26 octombrie 1887, Jephson, însoţit de patruzeci de zanzibarieni şi treizeci dintre sclavii manuyemilor, plecă spre tabăra căpitanului Nelson.

Între timp Stanley şi Stairs, cu oamenii care mai rămăseseră din caravană, continuară înaintarea prin junglă, spre lacul Nyansa.

Jephson îl găsi pe căpitan într-o stare deplorabilă.

— Ce se întîmplă aici, domnule căpitan ? Tabăra e aproape pustie !

— Nenorocire, dragul meu Jephson! Din cincizeci și doi de oameni, abia am mai rămas cu cinci.

— Și ceilalți? Unde sînt?

— Au murit de inaniție sau au dispărut în întunecimile pădurilor și nu s-au mai întors niciodată. Eu însumi sînt atît de slab că abia mă mai țin pe picioare!

— Te rog să nu te împotrivești hotărîrii mele. Te voi lăsa, împreună cu doctorul Parke, în satul manuyemilor.

— Bine! Îți mulțumesc! Și tu, ce vei face acum?

— Mă voi grăbi să pornesc pe urmele lui Stanley!

Trei săptămîni mai tîrziu Jephson reuși să-i ajungă și cu forțele regrupate — în total o sută șaptezeci și cinci de oameni — se îndreptară cu toții spre lacul Nyansa.

Și, în sfîrșit, în dimineața zilei de 4 decembrie, Reșid, alergînd fericit spre căpeteniile albe, de-abia răsuflînd, aduse vestea cea mare:

— Maser! Cîmpia! Se zărește cîmpia cea verde! Am scăpat de junglă!

Întreaga caravană porni în pas alergător. Cînd ieși din pădure, înaintea ochilor îi apăru o pajiște întinsă, scăldată de lu-

mina zilei și a soarelui ; începură cu toții să zburde ca o turmă de miei într-o pășune. Trecuseră o sută optzeci și cinci de zile de cînd oamenii aceștia nu merseseră decît prin junglă, și acum aveau impresia că se născuseră pentru a doua oară.

— Nu mai avem mult pînă la lac ! le strigă Stanley. Dar fiți atenți ! Nici acest drum nu e scutit de primejdii !

Din păcate, Stanley avusese încă o dată dreptate ! Nu trecu mult timp și o ceată de războinici, înarmați cu sulițe și arcuri cu săgeți, înconjurară amenințător caravana.

Se aflau într-o vale scăldată de apele unui rîu. În stînga apei se întindea o cîmpie mănoasă, iar în dreapta se înălța un deal nu prea înalt. Poziția nu era de loc favorabilă lor.

— Pînă nu va cădea înserarea, va trebui să cucerim dealul, pentru a domina întreaga vale a rîului ! își exprimă părerea locotenentul Stairs.

Nelson și Jephson aprobară imediat, mai ales că războinicii care se găseau pe deal începuseră să înainteze, scoțînd strigăte de luptă.

Pușcașii primiră ordin să tragă cîteva focuri de carabină în aer. Dar acest lucru nu avusese darul să-i intimideze pe atacatori, așa după cum sperase Stanley. Dimpotrivă : după o ușoară ezitare, ei își continuară înaintarea și numărul creștea necontenit. Războinicii aflați pe cîmpie, însuflețiți de vitejia celorlalți, se apropiară și ei tot mai mult.

— Încearcă să ne strîngă ca într-un clește ! strigă Jephson.

— Domnule Stanley ! E momentul să trecem la contraatac ! interveni și Stairs, care ardea de nerăbdare să intre în acțiune.

Stanley se gîndea cu amărăciune că o vărsare de sînge va fi inevitabilă. Totuși ezita încă să dea comenzile pe care Stairs și oamenii săi abia le așteptau. Spera că atacatorii încercau numai să-i impresoare, că în scurt timp vor abandona intențiile lor agresive. Dar cînd o săgeată străpunse gîtul unui hamal, iar o suliță îl răni în coapsă pe un altul, își dădu seama că situația se agravează și că va trebui să ia măsuri de îndată, pentru a nu risca să fie măcelăriți fără îndurare. În cîteva minute, dovedind că este și un admirabil

strateg, orîndui și dispuse așezarea de luptă pentru apărare, iar pe Stairs îl trimise în fruntea unui grup alcătuit din cei mai buni pușcași, să respingă atacul războinicilor din deal și chiar să încerce a cuceri poziția avantajoasă pe care o oferea culmea acestuia.

Lupta dintre oamenii lui Stairs și atacatori fu scurtă și inegală. Cînd plumbii din carabine loviră în plin primul eșalon de războinici și aceștia se prăvăliră fără suflare la pămînt, restul se grăbiră să se retragă în dezordine, scoțînd strigăte de disperare și deznădejde. La rîndul lor, războinicii din cîmpie, aflați de cealaltă parte a rîului, văzînd puterea nemaicunoscută de ei pînă atunci a armelor ce aruncau foc, se retraseră înspăimîntați.

La căderea nopții, Stanley instalase o tabără puternică pe culmea dealului cucerită de Stairs ; nimeni nu mai tulbură liniștea caravanei, pe care de altfel o păzeau cu strășnicie zeci de santinele.

Zilele următoare înaintară pe-un platou înalt, acoperit cu lanuri de grîu. Locuitorii ținutului îi urmăreau de la distanță,

neîndrăznind să se apropie ; cîteva încercări izolate fură respinse cu pierderi destul de grele pentru ei.

De astă dată Stanley se afla chiar în fruntea coloanei, mergînd alături de Reșid, călăuză credincioasă și dotată cu un simț al orientării foarte dezvoltat. Cînd ajunseră la marginea imensului platou, amîndoi scoaseră strigăte de bucurie. Înaintea ochilor uimiți, la aproximativ un kilometru depărtare, se întindea o fîșie îngustă de apă sclipitoare, albastră-argintie.

— Nyansa ! repetară oamenii în cor, într-o explozie de bucurie și fericire, fiindcă apariția lacului însemna, poate, sfîrșitul acestei lungi și grele expediții, a nopților de insomnie, a sacrificiilor și jertfelor pe care le înghițise lacoma junglă și — lucrul cel mai de preț — găsirea aceluia pentru care înduraseră — luni de zile — foamea, bolile, atacurile dușmănoase, intemperiile și toate celelalte nenorociri ce se abătuseră asupra lor.

— Trăiască Bula Matari !

Oamenii dansează, cîntă și chiuie. Se îngrămădesc în jurul lui Stanley și-l săr-

bătoresc, socotindu-l o ființă divină, deoarece numai o zeitate putea — după credința lor — să străbată cu atîta exactitate, fără să se înșele, drumul prin junglă, pînă la lacul cel mare.

Coborîrea durează aproape trei ceasuri, fiindcă din loc în loc se opresc să facă față atacurilor locuitorilor de pe țărmul lacului.

În cele din urmă, un prizonier prins de Stairs, al cărui dialect reușește să-l deslușească Reșid, le spune că face parte din tribul Vanjoro și că ei sînt dușmanii de moarte ai regelui Cabrega din Unjoro.

— Dar ce amestec avem noi cu acest Cabrega ?! exclamă Stanley, nedumerit. Explică-i — se adresă lui Reșid — că noi căutăm un om alb.

— Căutați un om alb ?

— Da !

— Spune-i stăpînului tău că un om alb, cu numele Cassati, se află la regele Cabrega.

— Numele celui pe care îl căutăm este Emin Pașa și are, sau a avut, o armată mare.

— Nu ! De el n-am auzit !

— Crezi că tribul tău va încheia o alianță cu noi ? Ne trebuie alimente. Vă vom da în schimb stofe și lucruri de podoabă.

— Degeaba veți încerca să fim prieteni ! Și apoi nu avem mîncare nici pentru noi.

Aici se încheiase discuția dintre Stanley și prizonier, cu ajutorul tălmăcirilor lui Reșid. Stairs și Jephson erau foarte dezamăgiți de cele aflate și priveau spre prizonier cu ciudă.

— Nu mai fiți mîhniți ! încercă să-i consoleze Stanley. Mai bine să chibzuim la cele ce avem de făcut.

— N-ați auzit, domnule ? răbufni Jephson. Pe aici nu sînt culturi și riscăm, așadar, să murim de foame !

— Vom fi nevoiți să ne întoarcem la platou !

Stairs izbucni și el, plin de indignare :

— Speram, cel puțin, că Emin Pașa va trimite vești băștinașilor de aici că așteaptă să-i sosească prieteni.

— Nu știu de ce n-a făcut-o și nici nu știu ce-a devenit. Cum nu mai avem nici un fel de bărci asupra noastră, va trebui

să umblăm pe uscat pentru a-l găsi pe Emin, ori, în situația noastră, nu ne putem permite acest lucru.

— Și atunci ce facem ?

— Nu ne rămîne altă cale decît să ne întoarcem pe platou. Vom ridica o tabără și vom trimite un detașament la Ipoto, sub conducerea unuia dintre dumneavoastră, pentru a aduce barca mea de oțel, mărfurile și oamenii însănătoșiți. Eu voi aștepta aici. Poate că, între timp, va sosi și maiorul Barttelot cu oamenii săi și cu hamalii promiși de Tippu-Tib.

Planul lui Stanley fusese adoptat, neexistînd altă posibilitate. Construiseră o tabără, apărată de-un cordon de întărituri, pe care o numiră „fortul Bodo". De aici plecase locotenentul Stairs în ziua de 19 ianuarie a anului 1888 cu o trupă de vreo sută de oameni spre Ipoto, lagărul manuyemilor, și se întoarse, o lună de zile mai tîrziu, după nenumărate peripeții, însoțit de căpitanul Nelson și doctorul Parke.

— Sîntem iar laolaltă... aproape toţi! Mai lipsesc doar Barttelot, Jameson şi Bonny!

— Nu mai e cazul să-i aşteptăm, dragă Stanley! interveni Nelson.

Căpitanul nu mai arăta de loc ca la plecarea din Jambuja. Din mîndrul ofiţer de atunci rămăsese doar un bătrînel, cu faţa zbîrcită, de-abia tîrîndu-şi picioarele slăbănoage.

Căpeteniile manuyema nu se ţinură de cuvînt; nu respectaseră contractul încheiat cu Stanley şi trataseră în chip revoltător pe cei doi albi şi oamenii lor.

— Mă tem că li s-a întîmplat ceva îngrozitor! Trebuiau de mult să ne fi ajuns! răspunse, îngîndurat, Stanley.

— Dar şi Emin ne aşteaptă! Şi nici de el nu ştim în ce situaţie se află! Poate că au fost măcelăriţi pînă la ultimul om...

— Întîrzierea lui Barttelot mă neliniştește cel mai mult! Emin are cu el o întreagă armată, pe cînd maiorul nu dispune decît de două sute de oameni, slab instruiţi.

— Am o idee! se amestecă în discuţie

locotenentul Stairs. Să trimitem cîteva ştafete pe drumul străbătut de noi în junglă.

— Ideea mi se pare bună! spuse Jephson.

— Şi mie la fel! îl susţinu doctorul Parke.

— Atunci, aşa vom face! hotărî Stanley. Am să aleg douăzeci dintre cei mai zdraveni oameni de-ai noştri. Şi eu îi voi însoţi!

— Ba asta n-am s-o îngădui nici în ruptul capului!

— De ce, dragă doctore?

— Ai uitat că suferi de stomac? Vei sta liniştit, pentru ca boala să nu se agraveze! Şi apoi e nevoie de dumneata aici.

— Mă voi duce eu! se oferi Stairs.

— Bine, prieteni! Dar nici noi nu vom sta cu braţele în sîn! Va trebui să alcătuim un grup, care să cerceteze împrejurimile lacului Nyansa şi să-l descopere pe Emin. În definitiv, omul acesta constituie ţinta călătoriei noastre. Pentru salvarea lui am trecut atîtea obstacole şi am înfruntat atîtea primejdii!

Capitolul XVI

RUWENZORI, STĂPÎNUL NORILOR

Trecuseră șapte săptămîni de la plecarea lui Stairs și a celor douăzeci de ștafete. Nimeni dintre cei care îl însoțeau pe tînărul ofițer nu se întorsese cu vreo veste. Așteptarea, în fortul Bodo, devenise insuportabilă pentru Stanley. Aproape trei săptămîni zăcuse într-o stare de inconștiență ; numai devotamentul și priceperea doctorului Parke îl salvase de la moarte. Acum, deși se afla în convalescență, ardea de nerăbdare să pornească în căutarea lui Emin.

— Nu mai pot sta cu brațele încrucișate ! Trebuie să-l găsesc chiar dacă mă voi duce pînă la capătul lumii ! Eu stau aici și omul acela se află într-o situație groaznică. Numai de l-aș mai găsi în viață !

— Dar nu ești încă restabilit pe deplin ! căuta să-l convingă doctorul Parke.

— Nu-i nimic ! Trebuie să-mi îndeplinesc datoria !

Nimic nu-l mai putea opri din hotărîrea

luată. În fruntea unui detașament de-o sută de hamali și douăzeci de pușcași din tribul Manuyema, însoțit de Jephson, pornește, înconjurînd lacul, luînd cu el și barca de oțel demontată. Căpitanul Nelson și doctorul Parke rămîn la fortul Bodo. Locotenentul Stairs nu se întorsese încă.

Spre surprinderea lui, deși drumul e greu, primejdiile îl ocolesc.

Aceleași triburi, care la prima apariție a caravanei îl primiseră cu ură și dușmănie, îl socotesc acum drept „marele lor prieten". Numele și faima lui „Bula Matari" se răspîndiseră în tot ținutul.

Într-o dimineață, cînd mica trupă se găsea la o distanță de vreo două ore de mers de țărmul nordic al lacului Eduard, le apăru în cale o priveliște extraordinară: un lanț de munți acoperiți de zăpadă, aflați la o mare depărtare. Vîrfurile lor păreau retezate de masa lăptoasă a norilor. Oamenii se opriră, uimiți.

— Ce munți sînt aceștia, domnule Stanley? întrebă, curios, Jephson.

— Munții Lunii, despre care se povestesc multe lucruri interesante încă din

antichitate. Uriașul acesta stîncos, acoperit de zăpezi eterne, al cărui chip stă aproape veșnic ascuns între faldurile alburii ale norilor, deși se află la numai doi pași de ecuator, se numește Ruwenzori. Bucură-te, Jephson ! Sîntem primii europeni care avem ocazia să-l admirăm.

Priviră prin binocluri coastele munților și reușiră să deslușească chiar contururile povîrnișurilor și ondulațiile masei munților.

Stanley aprecie lungimea culmilor la aproximativ cincizeci de kilometri, iar înălțimea masivului stîncos, de aproape cinci mii de metri.

Cu toată depărtarea, se deosebea bine linia pădurilor și copacii izolați, suspendați pe marginea prăpăstiilor. Se putea observa chiar și culoarea oacheș-roșiatică a stîncilor ce se înșiruiau în razele soarelui, pe fundalul albastru, luminos, al cerului. Coasta care se prezenta privirilor părea extrem de rîpoasă, aproape inaccesibilă. Zăpezile, din locul unde se aflau, semănau cu niște pete mici, albe, dar ele se coborau pînă jos, pe dîmburi.

— În regiunea aceasta, un cer limpede este un lucru rar ! De nu am fi stat atît

de mult în aceste locuri, Ruwenzori ar fi rămas necunoscut încă multă vreme !

— Aveţi dreptate ! îl aprobă Jephson. Şi ar fi fost păcat ! Niciodată pînă acum n-am avut prilejul să admir atîta frumuseţe, atîta măreţie.

— Închipuieşte-ţi, dragul meu, că am văzut multe monumente antice, piramidele şi Sfinxul, Templul soarelui de la Palinur, palatul din Persepolis, ca să nu mai vorbesc de vechile castele din Anglia. Istoria lor mă mişcă, durata lor îmi trezeşte un sentiment de mîndrie şi respect, pentru că cei care au ridicat aceste clădiri au fost oameni ca şi noi. Timpul nu le-a putut clinti. Dar sentimentul pe care îl încerc acum, produs de vederea Ruwenzorilor, bătrîni de milioane de veacuri şi de o frumuseţe fără seamăn, e mult mai puternic.

— Ar trebui să stăm cîtva timp pe aici, să cercetăm mai în amănunţime locurile.

— Nu, Jephson ! Acum nu avem timp de pierdut ! Noi am plecat să-l găsim pe Emin. Dacă întîmplarea a făcut să descoperim Ruwenzori, să fim mulţumiţi şi cu atît. E chiar foarte mult pentru moment. Negreşit că vom mai reveni prin

aceste locuri cît de curînd, şi atunci vom completa cercetările noastre, asupra „stăpînului norilor".

Începuseră din nou explorările în preajma lacului Nyansa. Stanley ajunsese la capătul răbdării.

— Dacă Emin e pe aproape, nu se poate să nu fi auzit că-l căutăm, îşi mărturisi el, cu glas tare, într-o seară, gîndul.

— Tocmai despre asta veneam să vă vorbesc ! îl întîmpină Jephson.

— Ce spui ? !

Ochii lui Stanley străluceau ca niciodată.

„Are febră sau presimte că l-am descoperit pe Emin ?" se întrebă Jephson.

— Priviţi ! Am un mic colet pentru dumneavoastră. Cred că în el e o scrisoare.

— E de la Emin ? ! Dă-mi-o degrabă !

— L-au adus doi mesageri din Cavali. Şeful tribului de acolo spune că l-a primit de la şeful tribului din Njamsassi.

Stanley luă cu nerăbdare coletul. Desfăcu, cu mîini tremurînde de emoţie, pînza înmuiată în ulei. Într-adevăr, micul colet

conținea o scrisoare. Citi mai întîi semnătura.

— Da! E de la Emin! confirmă el emoționat, cuprins de o bucurie fără margini. Așadar, trăiește! Nu ne-am sacrificat degeaba! Jephson, îți dai seama?

— Desigur, domnule! Îmi permiteți să mă retrag?

— Stai să-ți citesc și dumitale! Vreau să fii părtaș la marea mea bucurie!

„Scumpe domnule,

Venind pînă la mine zvonul că niște oameni albi se arătaseră în partea de miazăzi a lacului, am venit să capăt știri. Astăzi mi-a sosit un om din partea lui Mpigua, un șef de trib din Njamsassi. Trimisul lui spune că se oferă să-ți transmită o scrisoare. Trimit deci cu omul acesta pe Mpogo, unul din aliații mei.

Cînd vei primi rîndurile mele să rămîi acolo unde te afli și să mă înștiințezi ce dorești...

Stanley nu mai continuă lectura scrisorii. Rămase nemișcat, ca o stană de piatră, cu privirea pierdută undeva, spre bolta înstelată a cerului. Nici Jephson nu îndrăzni să scoată vreun cuvînt.

Prea mare era durerea și decepția lui Stanley ! Rîndurile reci și rigide îi încrețiseră și mai mult cutele de pe frunte, iar din ochii aceia sinceri, mari și buni, se prefirau cîteva lacrimi de amărăciune.

Intr-un tîrziu, trezindu-se parcă dintr-un somn adînc, se întoarse către Jephson și-i spuse :

— Cît am suferit noi, prietene, cît am suferit ! Îți amintești de scrisoarea lui Emin, de prima lui scrisoare, reprodusă în toate ziarele londoneze ? De strigătul disperat care răzbătea din cuprinsul ei ? „Dacă cineva nu ne va sosi în ajutor, sîntem pierduți !"

— Da, îmi amintesc foarte bine ! șopti cu glas stins Jephson.

— Și iată, acum, aceste rînduri... atît de reci... Nu știu ce să mai cred !...

— Îngăduiți-mi să vă fac o propunere !

— Te ascult !

— Voi pleca pînă la el. După socotelile mele se află la o distanță de două zile de locul unde ne găsim noi acum. Voi călători pe lac, în barca de oțel, căreia am să-i adaug pînze pentru a merge mai repede. Și sînt sigur că izbutesc să-l conving să vă facă o vizită.

— Bine, dragul meu! Faci cum crezi de cuviință!

Jephson salută militărește și plecă. Stanley rămase la intrarea colibei, gînditor, pînă ce zorile mijiră, vestind începutul unei zile noi.

Capitolul XVII

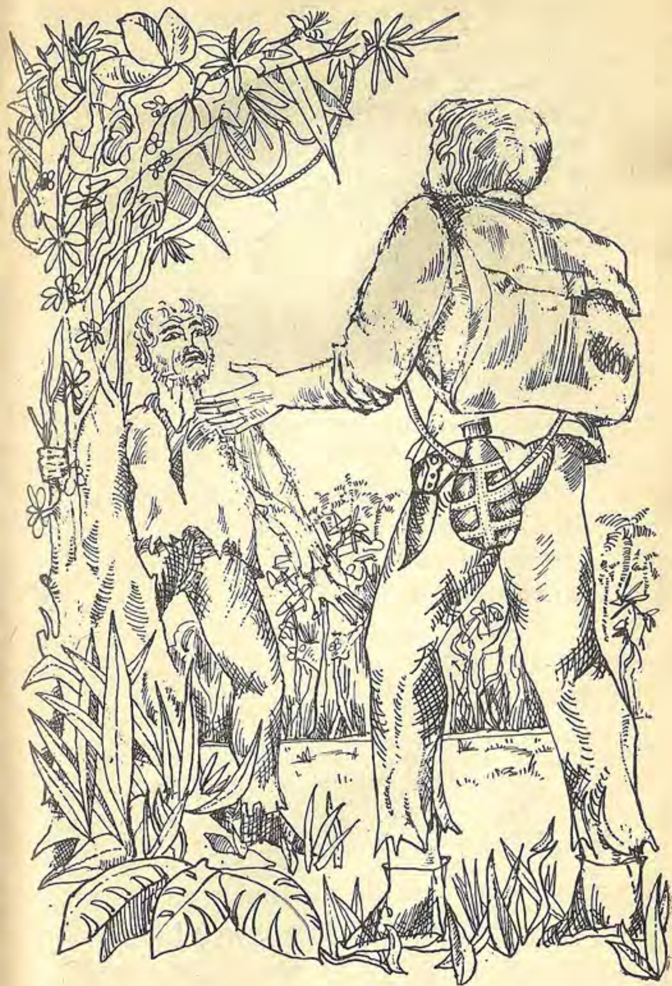
EMIN

Barca de oțel se întoarse la 28 aprilie, aducîndu-l pe Jephson, însoțit de alți doi albi. Unul dintre aceștia, de statură mijlocie, slab, purtînd ochelari, cu barba căruntă, se apropie de Stanley, adresîndu-se într-o englezească perfectă:

— Domnule Stanley, vă rog să primiți mulțumirile mele!

Se oprise în loc, intimidat oarecum, fîstîcit la vederea aceluia despre care probabil că Jephson îi povestise cîte îndurase pentru salvarea lui.

Stanley îi întinse mîna cu politețe, dar cu destulă răceală, ceea ce nu era de loc

obişnuit cu firea lui. Pe lîngă faptul că îl impresionase neplăcut scrisoarea lui Emin, se adăuga acum şi înfăţişarea fizică a acestui om, pe care, în imaginaţia lui, şi-o închipuise cu totul neobişnuită. Abia acum îi veniră în minte descrierea pe care i-o făcuse doctorul Junker şi cuvintele acestuia : „Chiar dacă îl veţi salva, nu veţi afla nicicînd de la el vreun pic de recunoştinţă". Gîndul lui nu fusese decît acela de a salva un om aflat în nenorocire. Aşa cum se întîmplase şi cu Livingstone. Pentru el, cuvîntul dat, obligaţia asumată, erau sfinte.

Emin Paşa citise firmanul Kedivului din Cairo, precum şi scrisorile lui Evelyn Baring, pe care Stanley le păstrase cu deosebită grijă.

— Nu mi se porunceşte să vă urmez ! conchise Emin, după ce parcursese, tacticos, rîndurile ce-i erau destinate.

— Într-adevăr, domnule, aveţi libertatea să faceţi ce veţi crede de cuviinţă.

— Nu mi se spune să mă întorc la Cairo ! susţinu, cu încăpăţînare, Emin. Mi se dă libertatea să iau singur o hotărîre.

— Aşa este ! Misiunea mea a fost să vă caut, să vă găsesc şi să vă dau ajutor,

răspunse, cu oarecare asprime în glas, Stanley. Sînt gata să vă uşurez întoarcerea la Cairo prin Zambezi, pe drumurile cunoscute foarte bine de mine. Asta numai dacă vă hotărîţi să veniţi cu noi. Aveţi timp suficient de gîndire ! Eu tot trebuie să-mi aştept ariergarda pe care am lăsat-o la Jambuja sub conducerea maiorului Barttelot. Chiar acum mă voi întoarce la fortul Bodo. Poate între timp, oamenii pe care îi aştept de atîta vreme au şi sosit.

— În orice caz, vom mai ţine legătura, ne vom mai revedea, nu-i aşa ?

— Desigur. Pînă nu-mi regăsesc toţi oamenii, nu voi pleca din aceste ţinuturi. Am onoarea să vă salut !

Aproape două luni trecuseră de la prima întîlnire dintre Stanley şi Emin.

În tot acest timp, comportarea lui Emin îl contrariase. De neînţeles rămînea încăpăţînarea acestuia de a întîrzia în provinciile ecuatoriale, înconjurat de triburi vrăjmaşe, de ameninţarea duşmanului său temut, Mahdi, de sudanezii răsculaţi. Ce mister se ascundea oare în spatele

afirmațiilor viclene ale lui Emin, că Ecuatoria reprezintă pentru el, deocamdată, liniștea și fericirea, iar reîntoarcerea în Egipt, nesiguranța și poate chiar sfîrșitul carierei sale diplomatice în slujba Kedivului și a englezilor ?

Stanley nu se simțea bine și din cauza frigurilor care îl hărțuiau fără încetare. Doctorul Parke îi recomandase, pentru a nu știu cîta oară, odihnă și liniște. Dar reîntoarcerea lui Stairs și a ștafetelor sale la fortul Bodo, fără nici o veste de la Barttelot, îl copleșise peste măsură. E drept, locotenentul nu se aventurase decît pînă la Ipoto, la tabăra manuyemilor dar, oricum, ce se va fi întîmplat cu maiorul și oamenii săi ? Ce se petrecuse la Jambuja în răstimp de aproape un an de zile ? Trebuia să afle neapărat ! Altfel însemna că nu și-a împlinit pe deplin datoria !

Mărturisise aceste gînduri prietenilor apropiați : Nelson, Jephson, Stairs și doctorului Parke. Fiecare dintre ei se oferise să plece la Jambuja.

— Nu ! se opusese, ferm, Stanley. Eu am fost și sînt șeful expediției ! Eu voi pleca la Jambuja ! Nici unul dintre voi nu

e atît de rezistent pentru a străbate din nou jungla.

În ziua de 16 iunie părăsi fortul cu peste două sute de oameni, nu mai înainte de-a preda comanda căpitanului Nelson.

— Dacă nu mă întorc pînă la sfîrșitul anului, atunci te sfătuiești și cu ceilalți și veți face cum credeți că e mai bine.

Și iată-l din nou în junglă ! Revede întregul parcurs pe care-l mai străbătuse o dată : apele, luminișurile, cascadele, arborii seculari care se înălțau pînă la cer.

Vechile cărări, croite cu atîta trudă, sînt acum acoperite și trebuie desfăcute și tăiate din nou. Vechii dușmani îl atacă fără cruțare : triburile sălbatice, foamea, boala și oboseala. Din nou ploi repezi, ploi multe, umezeală și căldură înăbușitoare, din cauza cărora abia mai pot respira.

Oamenii se tem că Stanley nu va mai putea înfrunta jungla. Și totuși el e cel care rezistă cu înverșunare, cu îndărătnicia bravă a țăranului galez. Din nou se ivesc cadavrele în nemilosul „iad verde".

După șaizeci de zile ajunse cu jumătate din oameni la Jambuja. Satul pare pustiu, dar la vederea caravanei se însufle-

ţeşte îndată. Un grup numeros îl înconjoară. Îl privesc și nu-l recunosc, fiindcă o barbă sălbatică și încîlcită i-a acoperit faţa.

— Ai cui sînteţi voi? întrebă el, cu glasul stins.

— Ai lui Stanley!

— Nu mă mai recunoaşteţi?

— Bula Matari! strigă unul din mulţime.

— Bula Matari! S-a întors Bula Matari! Bula Matari trăieşte! izbucniră de pretutindeni strigăte.

Se înghesuiau toţi să-l vadă mai bine, mai de aproape.

Deodată se aşternu tăcerea. Un alb se apropie de Stanley, șovăitor, tremurînd ca apucat de friguri. Mulţimea îi făcu loc respectuoasă. Era doctorul Bonny. Văzîndu-i înfăţișarea jalnică, Stanley se grăbi să-l întrebe, după o mută și prietenească îmbrăţișare:

— Unde e maiorul, Bonny?

Doctorul lăsă privirile în pămînt. Scormonea cu gheata în nisip, ca și cum ar fi desenat ceva numai de el știut, ca și cum nici n-ar fi auzit întrebarea.

— E bolnav? Răspunde-mi!

— Maiorul a murit.

Cuvintele căzură aspre, dure, ca o ghilotină peste gîtul unui condamnat.

— A murit ? ! A fost bolnav ?

— Nu ! A fost împușcat !

— De cine ?

— De oamenii lui Tippu-Tib.

Furia lui Stanley nu mai cunoștea margini. Dinții scrîșniră, unghiile se înfipseră adînc în carne.

— Și Jameson ? Unde e Jameson ?

— A plecat ! S-a dus să caute hamali și nu s-a mai întors !

— Și ceilalți ? Ward ? Și Troup ? Cei doi consilieri tehnici ai maiorului Barttelot ?

— Au plecat și ei ! S-au întors în Europa. Stanley, să nu-i judeci prea aspru ! Noi, toți, am aflat că tu ai murit acolo, în junglă...

— Cine a putut scorni așa ceva ?

— Oamenii lui Tippu-Tib ! Unii dintre ei se jurau chiar că ți-au văzut oasele. Eu aș fi luat comanda ariergărzii, cu toate că sînt slab și neputincios. Am vrut să te caut, să mă conving dacă mai trăiești sau e adevărat că ai murit. Dar n-am avut oameni suficienți. Îți amintești ? Ne-ai lăsat aici cu două sute șaptezeci și unu de

oameni și cu speranța că Tippu-Tib va respecta contractul și va trimite încă șase sute. Acum n-am mai rămas decît o sută cinci. Ceilalți au murit sau au dezertat. Cît despre hamalii promiși, nici urmă !

— Deci ești singurul supraviețuitor dintre comandanții pe care i-am lăsat la Jambuja ?

— Singurul !

Doctorul Bonny făcu cîțiva pași într-o direcție nehotărîtă. Apoi se răzgîndi, se opri în loc și se întoarse către Stanley :

— Dacă vrei să vezi mormîntul lui Barttelot, e aproape de aici.

Și arătă cu mîna în direcția unei movile, pe care se vedea destul de clar o cruce neagră, întunecată, mai neagră și mai întunecată poate decît gîndurile care-l cuprinseseră pe Stanley în acele clipe.

De-abia în septembrie izbutise Stanley să refacă ariergarda din Jambuja, și patru luni mai tîrziu ajunsese îndărăt la fortul Bodo, încărcat cu toate munițiile și rezervele de hrană destinate lui Emin.

Datoria! Mereu același refren care îl obsedase toată viața. Niciodată nu părea că a ostenit pentru a împlini promisiunile. Niciodată nu rostise cuvîntul „destul“ sau „ajunge cît am făcut pînă acum!“

Pierduse prieteni dragi: Barttelot, Jameson, Bonny, căruia la puțin timp după sosirea în Jambuja fusese nevoit să-i sape un mormînt alături de cel al maiorului, căci bietul om se stinsese ca o lumînare, poate de inimă rea, sau poate de-un microb necunoscut. Cine putea să știe?

Stanley socotea că acum a sosit momentul să se îngrijească mai îndeaproape de Emin. „Va trebui să-l conving să mă urmeze la Zanzibar“, gîndea el.

Găsise fortul și locuitorii săi în bună stare. Nelson era pe deplin refăcut. Stairs la fel; ba doctorul Parke părea chiar că întinerise. Totuși o umbră întuneca aceste mici bucurii. Cei din fort nu aveau nici o știre de la Emin și nici de la Jephson, care fusese delegat de către Stanley să rămînă cu acesta.

— Trebuie să transportăm proviziile și munițiile în tabăra lui Emin! Nu avem însă hamali suficienți și nici nu știu ce se

întîmplă acolo. Va trebui să pornesc înainte cu cîțiva oameni, să aflu ce s-a întîmplat cu Jephson și cu Emin.

Și neostenitul Stanley porni din nou la drum.

În ziua de 16 ianuarie, pe cînd se afla la o depărtare de numai o zi de Nyansa, cîteva ștafete îi aduc scrisori de la Emin și Jephson.

Din lectura lor află că ofițerii lui Emin se răsculaseră, îl demiseseră din funcțiile sale și îl închiseseră. Conducătorii revoltei povestiseră soldaților și oamenilor pașei că Stanley era un aventurier ; scrisoarea Kedivului, falsă, vestea căderii orașului Khartum, o minciună, iar că Emin se înțelesese cu Stanley, ca prin vicleșug să-i atragă pe toți la Zanzibar și să-i vîndă englezilor ca sclavi. Tocmai cînd Emin fusese închis, sosi în tabăra răsculaților o veste senzațională : oamenii lui Mahdi, califul sîngeros, ajunseseră în apropiere și trimiseseră trei derviși să-i ceară pașei supunere. Rebelii se temeau de Mahdi mai mult decît de Stanley, așa că reapariția acestuia fusese considerată acum de toți ca unica salvare.

Îl eliberară numaidecît pe Emin, în timp ce Stanley își instală o nouă tabără la Cavali, unde chemă și pe Nelson și ceilalți, cu toate proviziile și munițiile.

Încăpățînarea lui Emin de-a rămîne pe loc încă o vreme îl determinase pe Stanley să hotărască a explora, pe îndelete, marea lui pasiune : Ruwenzori.

— Ți-am spus eu, Jephson, că ne vom întoarce la „stăpînul norilor“ ?

— E tocmai ce mi-am dorit și eu ! mărturisi tînărul cu entuziasm.

— Și de data aceasta ne vor însoți și ceilalți prieteni ai noștri : Nelson, Parke și Stairs.

— A sosit vremea să părăsim aceste locuri, să plecăm spre Zanzibar, îi spuse hotărît Stanley, atunci cînd, în sfîrșit, se reîntîlni cu Emin.

— Credeți ? replică acesta.

— Nu vă înțeleg ! Mahdi va fi aici cel mai tîrziu la începutul lui mai.

— Vom rezista !

— Cu cine ? Cu oamenii care te-au arestat ? Cu hamalii mei atît de obosiți, care de-abia așteaptă să se reîntoarcă în

ţinuturile lor de baştină ? Cînd am venit aici, am crezut că vom fi primiţi cu braţele deschise. Am fost trataţi însă cu atîta indiferenţă, încît îmi vine să cred că ajutorul nostru n-a fost dorit. Acum nu vă hotărîţi ce să faceţi ! Vreţi să fiţi prinşi de oamenii lui Mahdi şi căsăpiţi pînă la ultimul om ? Nu v-am înţeles şi n-o să vă pot înţelege niciodată ! Eu unul m-am decis : la data de 10 aprilie voi pleca spre Zanzibar. De vreţi să mă întovărăşiţi, bine ! De nu, vă priveşte ! La fel voi spune şi oamenilor dumneavoastră.

Dar nu apucase Stanley să se îndepărteze mai mult de zece paşi, că Emin se şi repezi pe urmele lui :

— Nu mă lăsaţi, domnule Stanley ! Nu mă lăsaţi ! Pregătiţi totul ! Să plecăm cît mai repede de aici ! Vă voi rămîne recunoscător toată viaţa !

Stanley se opri în loc şi privi cu dispreţ pe omul acesta zănatic, care putea să-şi schimbe în cîteva clipe hotărîrile, să cadă dintr-o extremă în alta cu atîta uşurinţă.

— Hotărît lucru ! Veţi fi totdeauna o enigmă pentru mine, rosti el, mai mult pentru sine.

La 10 aprilie, caravana pornește din Cavali. Sînt peste o mie cinci sute de oameni : două sute ai lui Stanley, restul din Manuyema, Cavali sau ai lui Emin. Cînd trec prin fața minunatului Ruwenzori, Stanley își scoate pălăria. E un gest simbolic. „Sfărîmătorul de stînci" îl salută pe „stăpînul norilor".

Încet, încet, imensa coloană străbate drumul lung de mii de kilometri și în după-amiaza zilei de 3 decembrie a anului 1889 pătrunde în orașul Bagamojo, pe coasta Oceanului Indian.

Populația orașului îl poartă în triumf pe Stanley. Pe buzele tuturor nu era decît numele său, dar mai ales porecla transformată acum în renume : „Bula Matari !"

Bula Matari, descoperitorul lui Livingstone și al Congoului, salvatorul lui Emin, învingătorul întunecimilor junglei, omul care a străbătut de la un capăt la altul un continent necunoscut : „Sfărîmătorul de stînci !"

— Nu voi uita niciodată ce-ai făcut pentru mine, îi spuse Emin la despărțire.

Cînd Stanley ajunse la Zanzibar, află că Emin se hotărîse să treacă în slujba Germaniei. Atunci trimise pe servitorul

său, Sali, la Bagamojo pentru a-i aduce vești de la el și dacă era adevărat ceea ce auzise. Sali se reîntoarse curînd.

— Ce ți-a spus Emin Pașa ? Ți-a dat vreo scrisoare pentru mine ?

— Iartă-mă, stăpîne, de vestea ce ți-o aduc ! A spus că nu vei mai avea mult de trăit dacă te vei arăta vreodată prin Bagamojo...

— Straniu răspuns, iubite Sali, dar nu e pentru ultima oară cînd oamenii își arată față de mine nerecunoștința lor...

EPILOG

În anul 1890, Stanley se căsătorise. Avea aproape cincizeci de ani.

Trei ani mai tîrziu era ales membru al parlamentului englez. Apoi urmară călătoriile în toate părţile globului. Fără hamali, fără puşcaşi. Pretutindeni însoţit doar de soţia sa. E proclamat doctor onorific al Universităţilor din Cambridge, Oxford şi Halle şi membru de onoare al tuturor societăţilor de geografie de pe continentul european. E decorat cu marea cruce a ordinului cavalerilor Băii.

Dar Stanley — neînvinsul, gloriosul, exploratorul, îndrăzneţul, omul de caracter, tenacele ţăran englez, savantul, aventurierul — nu se simte la largul lui în Parlament, în metropolă, în lux, în fast şi bogăţie. De aceea, modest ca întotdeauna — calitate pe care nu o au decît oamenii cu adevărat mari — se retrage într-o bună zi la patruzeci şi cinci de kilometri de Londra.

Aici, aşezat într-un fotoliu comod, instalat pe veranda frumoasei sale vile,

aplecat peste filele jurnalului de amintiri, într-o zi de început de mai, însemnează cîteva rînduri :

„Africa e în mine. Acolo îmi era locul. Lîngă dragul meu Livingstone. M-am zbătut o viață întreagă să-mi împlinesc toate datoriile și mi le-am împlinit. Care a fost recunoștința oamenilor? Onoruri, decorații și mai ce? Calomnii și campanii împotriva mea au fost destule. Mai puține actele de recunoștință și strîngerile de mînă calde, sincere, ale adevăraților prieteni. Mi-au murit toți cei dragi. Și Nelson, și Parke, și Sali, și atîția alții... Destul! Ajunge cît am trăit! Sulițele băștinașilor africani m-au rănit, calomniile au fost însă răni mult mai adînci, mai amare... Un om însă nu trebuie să se abată din drumul său numai pentru că latră cîinii... Destul!...“

Aici, mîna încleștată pe pană se oprește din scris.

Obosit, Stanley adormise în fotoliu.

Doamnei Stanley i se păru că aude un geamăt ușor, un fel de scîncet de copil. Luă un pled gros și-l așternu peste trupul

soţului său. În somn, Stanley surîdea unui gînd. Poate gîndul acela era Livingstone, sau Congo, sau întreaga Africă...

Femeia păşi în vîrful picioarelor pe verandă, străduindu-se să nu-l trezească, şi închise binişor uşa în urma ei.

ianuarie-aprilie 1969

Lector : GEORGETA PĂSĂRIN
Tehnoredactor : ION PANAITESCU

Apărut 1971. Comanda nr. 9309. Coli de tipar 11,5.

Tiparul executat sub comanda nr. 10 170 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București, Republica Socialistă România.